

T.C.

ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
İSÖ-YL-2015-0001

**AKTİF ÖĞRENME TEKNİKLERİNİN 4. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEDİĞİNİ ANLAMA
BECERİSİNE VE DİNLEMeye YÖNELİK
TUTUMLARINA ETKİSİ**

HAZIRLAYAN

Kadir KILINÇ

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Nuri KARASAKALOĞLU

AYDIN - 2015

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
İSÖ-YL-2015-0001

AKTİF ÖĞRENME TEKNİKLERİNİN 4. SINIF
ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEDİĞİNİ ANLAMA
BECERİSİNE VE DİNLEMeye YÖNELİK
TUTUMLARINA ETKİSİ

HAZIRLAYAN
Kadir KILIÇ

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Nuri KARASAKALOĞLU

AYDIN - 2015

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

İlköğretim Ana Bilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Programı öğrencisi Kadir KILINÇ tarafından hazırlanan Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi başlıklı tez, ...tarhinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

<u>Unvanı, Adı ve Soyadı</u> :	<u>Kurumu</u> :	<u>İmzası:</u>
(Başkan)	.....	.....
.....	.....	.....
.....	.....	.....

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans Tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun .....sayılı kararıyla ..... tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Recep TEKELİ
Enstitü Müdürü

Bu tezde görsel, işitsel ve yazılı biçimde sunulan tüm bilgi ve sonuçların akademik ve etik kurallara uyularak tarafımdan elde edildiğini, tez içinde yer alan ancak bu çalışmaya özgü olmayan tüm sonuç ve bilgileri tezde kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

Adı Soyadı : Kadir KILINÇ

İmza :

YAZAR ADI-SOYADI: Kadir KILINÇ

BAŞLIK: AKTİF ÖĞRENME TEKNİKLERİNİN 4.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİSİNE VE DİNLEMeye YÖNELİK TUTUMLARINA ETKİSİ

ÖZET

Bu çalışma; aktif öğrenme teknikleriyle hazırlanmış ders içeriklerinin öğrencilerin dinlediğini anlama becerisini ve dinlemeye yönelik tutumlarını nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma 2013-2014 eğitim öğretim yılında, İzmir ili Tire ilçesindeki Merkez Menderes İlkokulu'nda uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 4/A ve 4/B sınıflarında öğrenim gören 56 öğrenci oluşturmuştur. Öğrencilerin dinleme düzeylerini belirlemek için bir adet öyküleyici, bir adet bilgilendirici metin seçilmiş ve bu metinlere yönelik dinlediğini anlama başarı testi geliştirilmiştir. Başarı testleriyle beraber öğrencilere, araştırmacı tarafından geliştirilen Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği ön test olarak uygulanmıştır. Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplar SPSS 18 programında analiz edilmiş ve aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Aralarında anlamlı farklılık bulunmayan bu sınıflardan 4/B sınıfı deney (28 öğrenci) , 4/A sınıfı (28 öğrenci) kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

Deney grubundaki öğrencilere 8 hafta boyunca aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planları aracılığıyla dinleme eğitimi verilmiştir. Kontrol grubundaki dersler sınıf öğretmeni aracılığıyla yürütülmüştür. Uygulamaların sonunda ön test olarak sunulan başarı testleri ve tutum ölçeği gruplar arasında farklılıkları değerlendirmek amacıyla son test olarak da kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testlerinden ve Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği'nden elde ettikleri puanlar incelendiğinde deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçtan hareketle aktif öğrenme tekniklerinin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirdiği ve dinlemeye yönelik tutumlarını olumlu yönde değiştirdiği söylenebilir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Dinleme, dinlediğini anlama, aktif öğrenme teknikleri, dinlemeye yönelik tutum

NAME: Kadir KILINÇ

TITLE: EFFECT OF ACTIVE LEARNING TECHNIQUES ON 4th GRADE STUDENTS' LISTENING COMPREHENSION SKILLS AND ATTITUDES TOWARDS LISTENING

ABSTRACT

In this research, it was aimed to determine the effect of active learning techniques on 4th grade students' listening comprehension skills and attitudes towards listening. The research was carried out with the participation of the 4th grade students who enrolled in Tire Merkez Menderes Primary school in city of İzmir. Study group of the research was composed of 56 4th grade students. In order to assess the listening skills of the students, one narrative and one instructive text have been chosen and a listening comprehension achievement test was developed. Achievement test and Attitudes Towards Listening Scale developed by the researcher were administered as pretest measures. Data obtained from students' responses was analyzed with SPSS 18 package program and it was observed that there were no significant differences between the 4th grade class sections. Therefore, 4/A class (28 students) was assigned as experimental group and 4/B class (28 students) was assigned as control group.

Listening training composed of course plans organized with active learning techniques were provided to students in experimental group through 8-weeks by the researcher. However, courses of control group were carried out by the classroom teacher. In order to evaluate mean group differences, Achievement Test and Attitudes Towards Listening Scale used as pretest measures were administered again as post-test measures. In the end of the research, when Achievement Test scores and Attitudes Towards Listening Scale scores were examined, it was determined that there were significant differences in favor of experimental group. As a result, it can be said that active learning techniques improved listening skills and attitudes towards listening positively.

KEYWORDS: Listening, listening comprehension, active learning techniques, attitude toward listening.

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca bana yol gösteren, bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük emeği olan ve her zaman yanımda olan tez danışmanım Doç. Dr. Nuri KARASAKALOĞLU' na en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Yüksek Lisans eğitimine birlikte başladığım, ders süresi esnasında yanımda olan sevgili kardeşim Erkan TOSUN' a, gerekli teknik düzeltmeleri yapmamda yardımcı olan Zeynel KALAY' a, en sıkıntılı zamanlarımda çok büyük yardımlarını gördüğüm değerli arkadaşlarım Övgü ÖZKAN' a ve Arş. Gör. Ali Serdar SAĞKAL' a teşekkür ederim.

Çalışma sırasında yardımlarını gördüğüm tüm idareci ve öğretmen arkadaşlarıma, bu çalışmanın yürütüldüğü Merkez Menderes İlkokulu 4/A ve 4/B sınıfı öğretmen ve öğrencileriyle beraber okul müdürü sayın Şahin ÇEÇEN' e teşekkürü bir borç biliririm.

Beni bugünlere ulaştıran, her an yanımda olan canım annem, babam ve kardeşime, lisans ve yüksek lisans eğitimimde emeği olan tüm hocalarıma saygı ve sevgilerimi sunuyorum.

Ve son olarak yüksek lisans eğitimine başlamamda bana cesaret veren, bu çalışmanın en başından itibaren beni büyük bir sabır ve hoşgörüsüyle destekleyen, her an yanımda olduğunu hissetmekle huzur bulduğum sevgili eşim Sedef ÇAYIR KILINÇ' a ve kızım Zeynep' e çok teşekkür ediyorum.

Kadir KILINÇ, 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ	viii
EKLER LİSTESİ	x
I. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM.....	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	5
1.4. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI.....	7
1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	8
1.6. TANIMLAR.....	8
II. BÖLÜM	9
2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. DİL, ANA DİL ÖĞRETİMİ ve DİL BECERİLERİ.....	9
2.2. DİNLEME.....	10
2.2.1. Dinleme İşitme.....	13
2.2.2. Dinlemenin Günlük Hayatta Yeri ve Önemi.....	14
2.2.3. Dinleme Eğitimi.....	17
2.2.4. Dinlemeyi Etkileyen Faktörler.....	24
2.2.5. Dinleme Türleri.....	28
2.2.6. Tutum ve Dinleme.....	34

2.2.7. Dinleme Becerisinin Türkçe Öğretim Programındaki Yeri	36
2.3. AKTİF ÖĞRENME	41
2.3.1. Aktif Öğrenmenin Önemi	47
2.3.2. Aktif Öğrenme Ortamında Öğretmenin ve Öğrencinin Sorumluluğu	49
2.3.3. Aktif Öğrenme Teknikleri.....	52
2.3.3.1.Şiir Yazma.....	52
2.3.3.2. Zihinsel Haritalama	52
2.3.3.3. Öğrenme Galerisi	53
2.3.3.4. Dönüşümlü Öğretme	53
2.3.3.5. Kim Olduğunu Bul	54
2.3.3.6. Bunu Kim Yapar?.....	54
2.3.3.7. Hazineyi Bul.....	55
2.3.3.8. Kart Eşleştirme	55
2.3.3.9. İstasyon Tekniği	56
2.4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	57
2.4.1. Dinleme ile İlgili Yapılan Araştırmalar	57
2.4.2. Aktif Öğrenme Teknikleri ile İlgili Yapılan Araştırmalar	62
III. BÖLÜM	65
YÖNTEM	65
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	65
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	66
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	67
3.3.1. Başarı Testleri	67
3.3.1.1. Bilgilendirici Metin Başarı Testi	67
3.3.1.2. Öyküleyici Metin Başarı Testi.....	68
3.3.2. Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği	69
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI ve ÇÖZÜMLENMESİ	73
IV. BÖLÜM	75
4. BULGULAR VE YORUM	75

4.1. ARAŞTIRMANIN 1. ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	75
4.2. ARAŞTIRMANIN 2. ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	77
4.3. ARAŞTIRMANIN 3. ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR.....	79
TARTIŞMA ve SONUÇ	82
KAYNAKÇA	92
EKLER	106

KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

Akt : Aktaran

BMBT : Bilgilendirici Metin Başarı Testi

ÖMBT : Öyküleyici Metin Başarı Testi

DYTÖ : Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği

TDK : Türk Dil Kurumu

Bk : bakınız

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 2.1: Dinlemeye Gün İçerisinde Ayrılan Oranlar.....	15
Çizelge 2.2: Eğitim Durumuna/Konumuna Göre Dinlemeye Ayrılan Zaman.....	16
Çizelge.2.3: Aktif Öğrenme ve Geleneksel Öğretimin Yapıldığı Sınıfların Karşılaştırılması.....	45
Çizelge 3.1: Çalışmada Kullanılan Deneysel Desenin Simgesel Görünümü.....	65
Çizelge 3.2: Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Model	66
Çizelge 3.3: Araştırmaya Yer Alanların Katılımcıların Dağılımı	67
Çizelge 3.4: BMBT Güvenilirlik Analizi Sonuçları	68
Çizelge 3.5: ÖMBT Güvenilirlik Analizi.....	69
Çizelge 3.6: DYTÖ KMO ve Barlett Testi Sonuçları	70
Çizelge 3.7: DYTÖ Faktör Varyans Açıklama Yüzdeleri	71
Çizelge 3.8: DYTÖ Döndürülmüş Bileşen Matrisi.....	72
Çizelge 3.9: DYTÖ İç Tutarlık Katsayıları.....	73
Çizelge 3.10: Deney Grubunda Uygulanan İşlem Süreci	74
Çizelge 4.1: Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ölçme Araçlarından Aldıkları Ön Test ve Son Test Puanlarının Shapiro-Wilk Z Testi Normallik Değerleri	75
Çizelge 4.2: Deney ve Kontrol Gruplarının BMBT Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	76
Çizelge 4.3: Deney ve Kontrol Gruplarının BMBT Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	77
Çizelge 4.4: Deney ve Kontrol Gruplarının ÖMBT Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	78
Çizelge 4.5: Deney ve Kontrol Gruplarının ÖMBT Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	79

Çizelge 4.6: Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Sonuçlarına Göre DYTÖ t Testi
Sonucu 80

Çizelge 4.7: Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Sonuçlarına Göre DYTÖ t Testi
Sonucu 81

EKLER LİSTESİ

Ek-1: Araştırma İzni.....	106
Ek-2: Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği	107
Ek-3: Ön ve Son Testte Kullanılan Bilgilendirici Metin	109
Ek-4: Bilgilendirici Metin Başarı Testi (BMBT).....	111
Ek-5: Ön ve Son Testte Kullanılan Öyküleyici Metin	113
Ek-6: Öyküleyici Metin Başarı Testi (ÖMBT)	115
Ek-7: Deney Grubu Ders Planı-1	117
Ek-8: Dönüşümlü Öğretme Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni.....	119
Ek-9: Dönüşümlü Öğretme Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı	121
Ek-10: Deney Grubu Ders Planı-2	123
Ek-11: Kim Olduğunu Bul? Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni.....	125
Ek-12: Kim Olduğunu Bul? Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı	127
Ek-13: Deney Grubu Ders Planı-3	128
Ek-14: Zihinsel Haritalama Ve Öğrenme Galerisi Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni	132
Ek-15: Deney Grubu Ders Planı-4	134
Ek-16: Şiir Yazma Tekniğinde Kullanılan Şiir	137
Ek-17: Şiir Yazma Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı.....	138
Ek-18: Deney Grubu Ders Planı-5	139
Ek-19: Hazineyi Bul Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni	141
Ek-20: Hazineyi Bul Tekniğinde Kullanılan Yönerge.....	143
Ek-21: Deney Grubu Ders Planı-6	145
Ek-22: Bunu Kim Yapar? Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni	147
Ek-23: Bunu Kim Yapar Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı	149

Ek-24: Deney Grubu Ders Planı-7	151
Ek-25: İstasyon Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni	153
Ek-26: İstasyon Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı	155
Ek-27: Deney Grubu Ders Planı-8	156
Ek-28: Kart Eşleştirme Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni	159
Ek-29: Kart Eşleştirme Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı.....	162

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bir topluluğu millet yapan en önemli unsurlardan birisi dildir. Dil sayesinde toplumların ürettikleri değerleri, kültürleri biçimlenir, şekil alır ve kuşaktan kuşağa aktarılır. Bu yüzden denilebilir ki dil, bireyler arasında duygu ve düşünce birliği oluşturan, toplumsal birlik ve beraberliği sağlayan temel yapıdır. Bu yapı kuşaklar arası bağ kurması bakımından köprü vazifesi de görmektedir.

Bireylerin gerek günlük hayatta gerekse akademik anlamda başarılı olmasının yolu dil becerilerini etkin bir şekilde kullanmasından geçmektedir. Dil aracılığıyla kişi duygu ve düşüncelerini etrafıyla paylaşır ve iletişime geçer. Kişinin günlük yaşamdaki başarısı onun iletişim yeteneğiyle yakından ilgilidir ve onun iletişim becerilerini etkileyen en önemli unsur da dildir.

Dil becerileri anlama ve anlatma olmak üzere ikiye ayrılır. Anlama ‘okuma ve dinleme’; anlatma ise ‘konuşma ve yazma’ becerilerini kapsamaktadır. Bu beceriler bir bütündür ve söz konusu becerilerin birlikte geliştirilmesi gerekmektedir. Okuma ve yazma kişinin tek başına gerçekleştirebildiği eylemler iken, dinleme ve konuşma becerilerinin kullanılmasında genellikle bir etkileşim vardır. Kişi ilk öğrenmelerini dinlemeyle başlamaktadır.

Bireyin ilk geliştirdiği beceri olarak karşımıza çıkan dinleme ile kişi dış dünyayı ve etrafını anlamaya çalışır. İlk kelimelerini, ana diline ait özellikleri bu sayede öğrenir. Dinleme karşı taraftan verilmek istenen sesli mesajı doğru olarak anlayabilme etkinliği olarak ifade edilmektedir (Özbay, 2013: 40). Verilen mesajı doğru anlayıp tepkide bulunabildiği sürece bireyin çevresine uyum sağlaması daha kolay olmaktadır. Yapılan birçok çalışma gün içerisinde dinlemeye ayrılan zamanın hiç de azımsanmayacak ölçüde fazla olduğunu ortaya koymaktadır.

İnsanların dinlemeyi istedik biçimde kullanabilmesi için bu becerinin öğrenilmesi ve öğretilmesi gerekir. Yapılan çalışmalar da dinlemenin öğrenilebilir ve

öğretilebilir ve geliştirilebilir bir beceri olduğunu ifade etmektedir. Dinleme okul çağına başlayınca kadar aile ortamında öğrenilir fakat bu öğrenme belli bir plan ve program çevresinde gelişmez. Bu şekilde gerçekleşen öğrenmeler ise bireyin dinlediklerini doğru ve eksiksiz anlaması, iyi bir dinleyici olması için yeterli görülmez.

Dinleme sadece bir dil becerisi olarak değil, aynı zamanda etkili bir iletişime zemin hazırlaması sağlaması, huzurlu bir toplum ortamı meydana getirmesi, öğrenmelerimizi kolaylaştırması ve öğrendiklerimizin geliştirilmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Buna karşın dinleme becerisi bir öğrenme alanı olarak uzun yıllar ihmal edilmiş, diğer öğrenme alanlarının gerisinde kalmış ve bu durum 2005 yılında hazırlanan programa kadar devam etmiştir. 2005 yılında uygulanmaya konulan yeni programla birlikte daha önceden farklı bölümlerde yer alan dinleme, tek başına bir öğrenme alanı olarak programda yerini almıştır. Bu durum dinlemenin öneminin yeni yeni fark edildiği şeklinde yorumlanabilir.

Dinlemeyle ilgili olarak son yıllarda yapılan çalışma sayısında bir artış olsa da (Ünal ve Özer, 2014) öğrencilerin programdaki kazanımlara istenildiği oranda ulaştığını ifade etmek pek mümkün görünmemektedir (Kocaadam, 2011). Bu durumun düzeltilmesi konusunda dinlemeye yeterince önem verilmeli, öğretmenler öğrencilerini dinleme sırasında pasif ve etkisiz durumda bırakmamalıdır. Oluşturulan öğrenme durumları öğrencilerin değişik şekillerde karşılaşılabilecekleri yeni olaylara göre şekillendirilmeli, farklı dinleme türlerini kullanabilmelerini sağlamalı ve onları dinlemeye yönelik olumlu tutum sahibi olmasına yardımcı olmalıdır. Bütün bunları yapmak için öğretmen farklı yöntem ve tekniklerden yararlanmalıdır. Kullanabileceği tekniklerden birisi de aktif öğrenme teknikleridir.

Aktif öğrenme, öğrenenin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, süreçle ilgili olarak öğrenene karar alma imkanı tanıyan ve öğrenme sırasında onun zihinsel becerilerinin kullanmaya zorlandığı bir eğitim süreci olarak ifade edilmektedir. Burada dikkat çeken husus öğrencinin kendi öğrenmeleri ile ilgili olarak karar alması ve düşüncesinin aktifleşmesidir.

Yaşadığımız şu son zaman dilimindeki gelişmeler, değişmeyen tek şeyin değişimin kendisi olduğu düşüncesini bir kez daha ortaya koymaktadır. Buna neden

olarak değişen bilginin niceliği ve niteliği gösterilmektedir. Bilgi artık sabit bir formdan çıkıp bambaşka anlamlar kazanmıştır. Yeni anlayış ve düşüncelerin ortaya çıkması, teknolojinin çok hızlı gelişmesiyle birlikte çok farklı bir insan portresi karşımıza çıkmaktadır. İçinde yaşadığımız çağa ayak uydurmanın yolu toplumu yani insanı, yaşanan çağın özelliklerine uygun bir şekilde yetiştirilmesinden geçmektedir. Eskiden kişinin sahip olduğu bilgi ve beceriler uzun yıllar onun kişisel başarısı için yeterli olabilirken günümüzde yaşanan gelişim ve değişimlerden ötürü böyle bir durumdan bahsetmek imkansız hale gelmiştir. Günümüz bilgi toplumu olarak ifade edilen toplumda başarılı olmanın yolu öğrenmeyi öğrenen, öğrenme sorumluluğunu üzerine alan, yaşam boyu öğrenme becerisini elde etmiş bireyler olmaktan geçmektedir (Polat ve Odabaş, 2008).

Aktif öğrenme sırasında öğrenmenin sorumluluğu öğrencidedir. Öğrencilere çağın gerektirdiği insan modeli için olmazsa olmaz olan öğrenmeyi öğrenme anlayışını kazanmasında yardımcı olur. Geleneksel öğretimde pasif bir durumda yer alan öğrenci bu anlayış sayesinde öğrenme sürecinin etkin bir ortağı haline gelir. Kişi kendi öğrenmelerinde söz sahibi olduğundan dolayı öğrenmeye karşı aktif öğrenme sayesinde daha istekli hale gelmektedir. Bahsedilen bu açıklamalardan yola çıkarak, aktif öğrenme teknikleriyle gerçekleştirilecek dinleme eğitiminin öğrencilerin dinlediğini anlamasında ve dinlemeye yönelik olumlu tutum geliştirmesinde daha etkili olacağı düşünülmektedir.

İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinin aktif öğrenme teknikleri ile dinleme becerilerini geliştirmek için yapılan bu çalışmanın ilk bölümünde, çalışmanın problemine, amacına, önemine, sayıtları ve sınırlılıklarına yönelik bilgiler yer almaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde; dil ve temel dil becerilerine, dinlemenin literatürde nasıl tanımlandığına, işitme ile arasındaki farka, günlük hayattaki yerine ve önemine, dinleme eğitiminin nasıl olması gerektiğine, dinlemeyi etkileyen unsurlara, dinleme türlerine, dinlemenin Türkçe Öğretim Programlarındaki yerine değinilmiştir. Bu bölümde aktif öğrenmenin açıklaması yapılmış, önemine ve deneysel işlemler sırasında kullanılan aktif öğrenme tekniklerine yer verilmiştir. Alan yazında dinleme ve aktif öğrenme teknikleri üzerine yapılmış olan bazı çalışma örnekleri sunulmuştur.

Araştırmanın üçüncü bölümünde, yöntemi, evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçlarına ve nasıl geliştirildikleri açıklanmıştır

Araştırmanın dördüncü bölümde deneysel işlemler sonucu elde edilen veriler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise elde edilen sonuçlar benzer çalışmalarla değerlendirilmiş ve bu değerlendirmeler sonucunda bazı önerilerde bulunulmuştur.

1.1. PROBLEM

Bu çalışmanın problem cümlesi “Aktif öğrenme teknikleriyle gerçekleştirilen dinleme eğitiminin, öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerine ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisi nedir? ” şeklinde ifade edilmiştir.

Araştırmanın alt problemleri ise şunlardır:

- Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında “ Dişlerimize İyi Bakalım? (bilgilendirici metin) ” metninden elde ettikleri dinlediğini anlama puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
- Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında “ Sel Sularında (öyküleyici metin) ” metninden elde ettikleri dinlediğini anlama puanları arasında anlamlı fark var mıdır?
- Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında dinlemeye yönelik tutum puanları arasında anlamlı fark var mıdır?

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Günümüzde bilgi birikimi hızlı bir biçimde artmakta, bilgiyi ezberlemekten ziyade ona ulaşma yollarını öğrenmek daha büyük bir önem arz etmektedir. Bu yüzden günümüz insanının gelişimin ve değişimin etkili bir bireyi olabilmesi için, eğitim

sistemlerinde, öğrenme faaliyetlerinde değişikliğe gidilmesi kaçınılmazdır. Bunu sağlamanın yolu, öğreneni aktif kılan ve bilgiye ulaşmasını kolaylaştıran, yöntem ve tekniklerle eğitim yapılmasıdır. Öğrenme süreci boyunca öğreneni daha etkili hale getiren bu yollardan birisi de aktif öğrenme teknikleridir. Aktif öğrenme, öğrencinin öğrenme süresince sorumluluk almasını, bilgiyi yapılandırmasını ve üst düzey düşünme biçimlerini geliştirmeyi hedeflemektedir.

Temel dil becerilerinden birisi olan dinleme, ilk öğrenmelerimizin temelini oluşturmakta bununla beraber günlük hayatta en çok kullandığımız dil becerisi olması itibariyle oldukça önem taşımaktadır. Dinleme, bilgi edinmenin, öğrenmenin ve anlamının önemli yollarından birisidir. Öğrenmenin yanı sıra toplumsal birlik ve beraberliğin sağlanmasında da dinleme becerisi oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu becerinin gelişmemiş olduğu toplumlarda iletişim sorunları çokça yaşandığı için, kişiler arasında etkili bir iletişimden söz etmek mümkün olmamaktadır. Sağlıklı bir iletişim ortamının oluşturulması, okullarda bireylere etkili bir dinleme eğitimi verilmesiyle sağlanabilir. Dinleme becerisini kazanmış bireyler sayesinde daha sağlıklı ve huzurlu bir toplum meydana gelecektir (Doğan, 2012: 41).

Bu bağlamda aktif öğrenme teknikleri kullanılarak gerçekleştirilen dinleme eğitiminin öğrencilerin dinleme başarılarını ve dinlemeye yönelik tutumlarında nasıl bir değişiklik meydana getirdiği araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı ise, aktif öğrenme tekniklerinin dördüncü sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisini belirlemektir.

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Temel dil becerilerinin ilki ve en önemlisi, öğrenmelerimizin temelini oluşturan, daha anne karnındayken dışarıdaki sesleri algılayarak kullanmaya başladığımız dinleme becerisidir. Emiroğlu (2013: 271) 'nun belirttiği şekilde ifade edilecek olursa, bir bakıma insan dünyaya geldikten sonra duyu organlarından en çok gözlerini kullansa da dış dünyaya gözlerini değil kulaklarını açmaktadır. Kişi anadilini, ilk sözcüklerini kullanmayı dinleme sayesinde öğrenmeye başlar. Çocuğun okul çağına kadar olan öğrenmesi daha çok yakınlarını taklit ederek gerçekleşmekte fakat bu şekilde gerçekleşen öğrenmeler belli bir plan ve programa dayanmamaktadır. Bireyin, okul

çağına geldiğinde planlı, programlı yani amaçlı dinlemeyi öğrenmesi, bunun için de iyi programlanmış bir dinleme eğitiminden geçmesi gerekmektedir. Dinleme becerisinin geliştirilmesi, yalnız ana dili öğreniminin konusu olmayıp; çocuğun diğer sayısal ve sözel derslerindeki başarısını, demokratik haklarını kullanıp koruyabilmesinde için de gerekli olduğundan kritik bir öneme sahiptir.

Uygulanmakta olan mevcut Türkçe Öğretim Programı'nda dinleme; konuşma, okuma, yazma görsel okuma ve sunu gibi diğer öğrenme alanları ile becerilere temel oluşturduğu belirtildikten sonra dinlemenin faydaları ve nasıl olması gerektiği şu şekilde ifade edilmiştir:

Dinleme becerileri, öğrencilerin iletişim kurmasını, öğrenmesini ve zihinsel yapısını geliştirmesini kolaylaştırmaktadır. Çocuklar, hem öğrenmek hem de zihinsel yapılarını geliştirmek amacıyla dinleme becerilerini kullanırlar. Dinleyerek öğrenen öğrenciler, bu becerilerini bir öğrenme aracı olarak hayat boyu kullanırlar. Bu nedenle öğrencilerin dinleme becerileri erken yaşlarda geliştirilmelidir. Dinleme becerilerini geliştirmek amacıyla yapılacak bütün etkinlikler öğrenci merkezli olmalı, öğretmen gerekli rehberliği yapmalıdır (MEB, 2009: 17).

Temel dil becerileri arasında en çok kullanılan dil becerisi olan dinleme, ülkemizde 2005–2006 eğitim öğretim yılından itibaren kullanılmaya başlayan Türkçe öğretim programında, daha önceden anlama öğrenme alanı içerisinde bulunurken, yeni programda tek başına bir öğrenme alanı olarak yer almıştır. Bahsedilen bu durumdan ve dinleme üzerine yapılan çalışmaların azlığından dolayı dinleme ihmal edilmiş bir beceri olarak adlandırılmıştır (Melanlioğlu, 2011: 53).

Aktif öğrenme, öğrenme sürecinde öğreneni etkin kılan ve kendi öğrenmelerinden sorumlu tutan, öğrencinin üst düzey düşünme becerilerini harekete geçirmeye çalışan bir yaklaşım olarak ifade edilmektedir. Aktif öğrenme sayesinde geleneksel öğrenmeden farklı olarak, daha kalıcı ve etkili öğrenmeler meydana gelmektedir.

Aktif öğrenme, beynin çalışmasına uygunluğu, yaşam boyu öğrenmeyi temele alması ve kolay uygulanabilir ve ekonomik olması, öğretimsel iş ve taktikler açısından destekleyici yönlerinin bulunması, öğrenciye yaparak-yaşayarak öğrenme imkanı tanınması, birikimli olarak ilerlemesi, öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alması, öğretmen ve öğrenciye yüklediği sorumluluklar gibi açılardan farklı bir öğretim şeklidir (Açıkgöz, 2011).

Öğretmenlerin öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde, onlara yaparak yaşayarak öğrenme imkanı tanıyan, dersleri zevkli ve eğlenceli hale getiren aktif öğrenme tekniklerini kullanmalarının, öğrenmelerin etkili ve kalıcı olmasında yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Ülkemizde aktif öğrenme teknikleri üzerine yapılan çalışmaların daha çok farklı ders ve konu alanları üzerine yapıldığı görülmektedir (Aydede, 2009; Bulut, 2010; Çelikcan, 2010; Erdoğan, 2010; Şenel, 2010; Aydın, 2011; Boztaş, 2012; Camci, 2012; Türksoy, 2012; Talaz, 2013). Aktif öğrenme tekniklerinden Türkçe dersi konu alanına giren çalışmalar ise (Güneyli, 2007; Koç, 2007; Güney, 2011; Sallabaş, 2011; Maden, 2013) daha çok ikinci kademeye yöneliktir. Aktif öğrenme teknikleri ile dinleme alanında yapılan temel çalışma Aytan (2011) tarafından ikinci kademe üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Bu araştırma, dinlemenin günlük hayattaki yeri ve önemi göz önünde bulundurularak aktif öğrenme tekniklerinin dördüncü sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerini ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. İlk kademe aktif öğrenme teknikleri ve Türkçe dersinin birlikte ele alındığı çalışmaların azlığı araştırmayı önemli kılmaktadır. Araştırma sonuçlarının ise, dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik olarak yapılan çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN SAYIL TILARI

1. Araştırma boyunca kontrol altına alınamayan değişkenlerin deney ve kontrol grubunu aynı derecede etkilediği düşünülmüştür.

2. Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçme araçlarına içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.

3. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ders dışı zamanlarda yapılan uygulamalarla ilgili birbirlerini etkilemeyecekleri varsayılmıştır.

1.5. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma;

1. 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılı İzmir ili Tire ilçesi Merkez Menderes İlkokulu 4/A ve 4/B sınıfı öğrencileriyle,

2. İlkokul 4. sınıf dinleme amaç ve kazanımlarıyla,

3. Aktif öğrenme tekniklerinden Kartopu, Dönüşümlü Öğretme, Kim Olduğunu Bul, Hazineyi Bul, Şiir Yazma, Zihinsel Haritalama, Öğrenme Galerisi, Bunu Kim Yapar, İstasyon teknikleriyle sınırlıdır.

1.6. TANIMLAR

Dinleme: Dinleme, konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği sözlü mesajları doğru olarak anlayabilme etkinliğidir (Özbay, 2013:40).

Aktif Öğrenme: Öğrenenin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve öz düzenleme yapma fırsatlarının verildiği ve karmaşık öğretimsel işlerle öğrenenin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme sürecidir (Açıkgöz, 2011: 17).

Tutum: Bireylerin belli bir kişiyi, grubu, kurumu veya bir düşünceyi kabul ya da reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluşluk hali veya eğilimidir (Temizkan, 2009: 258).

II. BÖLÜM

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. DİL, ANA DİL ÖĞRETİMİ ve DİL BECERİLERİ

İnsanın dünyaya gelmesiyle birlikte çevresiyle iletişim ve etkileşim içinde olması insan için vazgeçilmez bir durumdur. Bu durumu şekillendiren öğeler duygu, düşünce ve hayaller iken, harekete geçmemizi ve etkileşimimizi sağlayan ise iletişimdir. Hayatın her alanında sözlü ve sözsüz olmak üzere gerçekleşen iletişim; alma, aktarma ve tepkide bulunmayı kapsar. İletişimin öğelerinden olan sözcük, semboller gibi somut unsurlar ile duygu ve düşünce gibi soyut unsurlar bir ileti olarak dil becerileri yardımıyla çevreden alınır, anlamlandırılır ve karşıya aktarılır (Maden, 2013a: 50). Kişinin iletişim aracı olarak dilini kullanabilme becerisi onun iletişim yeteneğini belirlemektedir (Tekin, 1980).

İnsanoğlunun var olduğu günden bu yana gelişimini ve değişimini sağlayan unsurlardan birisi insanlar arasındaki bilgi aktarımıdır. İnsanlar arasındaki bu aktarım dil sayesinde olmaktadır. Bu sayede insanlık tecrübe sahibi olup ilerleme kaydedebilmiştir. “Bir lisan, bir insan” atasözünde ifade edildiği gibi dil, insandır. İnsanın olduğu her yerde kendini anlatma ihtiyacı olmakla birlikte kişinin kendini anlatmasının en etkili yolu da dilden geçmektedir (Kocaadam, 2011: 1).

Dilin pek çok tanımı yapılmıştır. Yapılan tanımlara bakıldığında, Ergin (2004: 3)’e göre dil “ İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendine özgü kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş sosyal bir kurumdur” ; Aksan (2000: 55) ise dilin düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge şeklinde olduğunu belirtmiştir.

Türk Dil Kurumu’na (TDK, 2005) göre dil, “İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban” şeklinde açıklanmıştır. Yapılan tanımlara ve açıklamalara bakıldığında dil ve

insan kelimelerinin birbirinden ayrılmaz bir bütün olduğu görülmektedir. Dil ayrıca sistemli bir iletişim aracı olup, çeşitli işaretler dizgesinden oluşan, milli kültürün yansıtıcısı ve aktarıcısı, milli birlik ve beraberliği sağlayan, canlı bir varlık olma gibi özelliklere sahiptir (Kocaadam, 2011: 1; Barın ve Demir, 2006: 3).

Dil, düşünce ve duygularımızı aktarmaya yarayan en önemli iletişim aracı ve insanların geçmişten günümüze yaşadıklarını aktarmada kullandığı temel kaynaktır. İnsan yaşadıklarını başkalarına anlatma ihtiyacı duyar ve bu ihtiyacını ana dili sayesinde karşılar (Erdem, 2012: 22). Anadili (Yıldız, 2003: 6), “ İnsanın çocukluktan beri tabii ortamlarda öğrendiği ve kendisini bütün iletişim alanlarında en rahat ve kolay ifade edebildiği dil” , Vardar (1980: 20) ise kişinin doğup büyüdüğü aile ortamından veya çevresinden ilk olarak öğrendiği dil olarak tanımlar. Kişi ana dilini ilk önce aile ve yakın çevreden başlayarak öğrense de okullarda belirli bir sisteme oturtulur. Bu sayede bireyler ana diliyle anlama ve anlatma yeteneğini kazanır (Özbay, 2006: 3).

Dil becerileri anlama ve anlatma olmak üzere ikiye ayrılır. “Okuma ve dinleme” anlama ; “ konuşma ve yazma ” ise anlatma becerilerini oluşturmaktadır (Erdem, 2012: 22; Sever, 2004: 27). Ana dili öğretiminde yer alan konuşma ve yazma becerileri dışa dönük olmasından dolayı bunlara verici dilsel etkinlikler denilir ve bu beceriler anlatmaya yöneliktir. Anlama gücünü geliştirmeye yönelik etkinlikler ise okuma ve dinlemedir. Yazma ile konuşma arasında nasıl yapısal yönden bir benzerlik varsa, dinleme ile okuma arasında da vardır. Her iki etkinlik de özneye, yapıcısına dönüktür. Başka bir deyişle bir tür alıcı dilsel etkinliklerdir (Özdemir, 1983: 26, akt: Aytan, 2011: 5). Temel dil becerilerinden olan dinleme, ana dilin temeli olarak kabul edilmekte, çocuğun çevresiyle kurduğu ilişkilerin temelinde de bu beceri yer almaktadır (Calp, 2005: 135).

2.2. DİNLEME

Günlük hayatta en çok kullandığımız temel dil becerisi olan ve ilk öğrenmelerimizi gerçekleştirdiğimiz dinlemeyle ilgili birçok tanım ve açıklama yapılmıştır. Yapılan tanımlardan ve açıklamalardan bazıları şunlardır:

“ Dinleme, ses, mzık, gürültü konuşma gibi sesli uyarıcıları işitmek, anlamak ve zihinde yapılandırmak için kulak ve beynimizde yürütülen karmaşık bir süreç ” (Güneş, 2013: 79).

“ Konuşan ya da sesli okuyan bir kişinin vermek istediği sözlü mesajları doğru olarak anlayabilme etkinliği ” (zbay, 2013: 40)

“ Sözlü iletişim sürecinde etkili anlama ve cevap verme yeteneği ” (Johnson, 1951: 58)

“ İşittiğimizi anlamak ve saklamak ya da işittiğimizi anlamak amacıyla saklamak ” (Sever, 2004:9)

“ Konuşan kişinin vermek istediği mesajı, pürüzsüz olarak algılayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliği ” (Demirel, 1999: 33)

“ Karşı tarafı edilgen bir yapıda izleme değil, iletişimin tam olarak gerçekleşmesi için iletiyi tam olarak alma ve yorumlama çabası ” (Umagan, 2007: 149)

“ Dinleme, kişiler arasında iletişimin vazgeçilmez bir unsuru, anlatıcıdan gelen mesajları anlama ve yorumlama çabası; işitmeyi de içine alan kapsamlı, karmaşık, aktif bir süreç; çok boyutlu bir olgu; amaçlı bir davranış ve insanın seçme özgürlüğünün de bir yansıması olarak insan beyninin bilişsel süreçlerini gerektiren zihinsel bir etkinliktir ” (Epçaçan, 2013: 335).

“ Herhangi bir konuda konuşmacının seslerini işitmek, işitilenleri anlamak, yine işittiklerimizden bize gerekli olanları ve kullanabileceklerimizi alıp depolamak, işitilen sesler üzerinde dikkatimizi yoğunlaştırma ” (Kırbaş, 2010: 10)

Dinleme işitilen bilgileri seçme, düzenleme, n bilgilerle aktarılanları bütünleştirme ve zihinde yapılandırma süreçlerini kapsar. Kısacası dinleme, anlamayı gerçekleştiren bilgi ve beceriler bütünü olarak ifade edilebilir (Aytan, 2011: 9).

Dinleme, işitmeden farklı olarak ses kaynağına dikkati yoğunlaştırmayı ve işitilen sesleri anlamlandırmayı gerektiren hem fiziksel hem zihinsel bir süreçtir (Karasakaloğlu ve Bulut, 2012: 723).

Yapılan tanımlara bakıldığında dinlemenin iki yönü üzerinde durulduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi dinlemenin yapısal ya da fizyolojik (dinlemenin gerçekleşmesi, duyma ve işitmeden farklı olması) yönü; ikincisi ise dinlemenin işlevsel (anlama, yorumlama ve iletişim) yönüdür (Erdem, 2012).

Türkçe Öğretim programında dinlemenin gerçekleşmesi şu şekilde açıklanmıştır:

İlköğretim (1-5) Türkçe Öğretim Programına göre dinleme becerisi ise işitme, anlama ve zihinde yapılandırma aşamalarını içermektedir. İşitme, dinleme sürecinin ilk aşamasını oluşturmakta, bu aşamada sesler ve konuşmalar işitilmektedir. İkinci aşamada sesler ve konuşmalara dikkat yoğunlaştırılmakta, ilgi duyulanlar ve gerekli görülenler seçilmektedir. Seçilen bilgi ve düşünceler sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişki kurma, analiz, sentez, değerlendirme gibi çeşitli zihinsel işlemlerden geçirilerek bireyin ön ilgelerine göre anlamlandırılmaktadır. Son aşamada ise anlamlandırılan bilgi, duygu ve düşünceler bireyin ön bilgileriyle birleştirilerek bütünleştirilmekte ve zihnindeki yapıya yerleştirilmektedir. Böylece işitilenler zihinde yapılandırılmakta ve dinleme süreci de tamamlanmış olmaktadır (MEB, 2009: 13).

Eğitim ve öğretimimiz öncelikli olarak okuma ve dinlemeyi geliştirmeyi hedefler fakat çok az kimse bu becerileri tam olarak kazandığı görülmektedir. Sınavlardaki başarısızlıklarımız, okuma ve dinlemedeki eksikliklerimiz bu iki beceriyi tam olarak kazanamadığımızın bir ispatıdır (Taşer, 2000: 208)

İnsan dil becerilerinden ilk önce dinleme becerisini kazanır ve bildiklerinin %80 gibi çok büyük bir oranını dinleme yoluyla öğrenir (Hunsaker, 1990 Akt. Akyol, 2010: 1).

Dinlemeyi sadece iletişim kurma aracı olarak görmek büyük bir eksikliktir. Dinleme, öğrenmenin, anlamının, zihinsel duygusal ve sosyal becerileri geliştirmenin temelini de oluşturmaktadır. Çocuk dinleyerek, hem çeşitli bilgileri öğrenebilir hem de zihinsel becerilerini geliştirme imkanı bulabilir. Dinleme becerilerini geliştiren çocuk,

bunu bir öğrenme aracı olarak hayatının her alanında kullanır. Bu nedenle çocukların dinleme becerilerini erken yaşlarda geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir (Güneş, 2013: 80).

2.2.1. Dinleme İşitme

Hayatımızda çok büyük bir yer tutan dinleme, sahip olunan en önemli ve temel beceri olmakla birlikte en az bilinen ve en az eğitim gerektiren beceri olarak görülmektedir. Bunun sebebi de, dinleme ile işitmenin karıştırılmasıdır (Melanlıoğlu, 2011). Dinlemenin nasıl gerçekleştiğine bakıldığında işitme, dinleme sürecinin ilk aşamasını oluşturur; fakat dinleme işitmeden farklı olarak dikkat, yoğunlaşma ve anlamlandırma gibi birtakım zihinsel faaliyetleri gerektirir. Okumanın nasıl sadece yazılı harflere bakmak ve onları seslendirmek olmadığı gibi dinlemek de sesi işitmekten farklı olarak, o sesin oluşturduğu anlamları algılamayı, bu anlamlar üzerinde düşünmeyi gerekirse harekete geçmeyi gerektirir. Yani dinleme, sesin kulak tarafından işitilmesinin ötesinde daha kapsamlı bir süreçten oluşmaktadır (Erdem, 2012: 25).

Fizyolojik olarak bakıldığında ise işitme, ses dalgalarının dış kulaktan kulak zarına iletiildiği, orta kulakta mekanik titreşimlere, iç kulakta da beyine giden sinir akımına dönüşmesiyle oluşur (Ergin, 2008: 107). İnsan kulağına gelen seslerin gücü ölçülerek oluşturulan sınıflamada insanın işitme eşiği 0-4 desibel arasındayken, normal konuşma eşiği 60 desibel olarak belirtilmiştir (Yalçın, 2006: 123). Bebek daha dünyaya gelmeden anne karnında dinlemeye başlamaktadır. İşitme yani duyma bütün insanlarda olduğu gibi anne karnındaki bebekler için çok önemli bir ihtiyaçtır ve anne karnında seslere tepki vermeyen bebeklerle ilgili duyma problemi veya farklı bir durumun olduğu düşünülmelidir (Ömür, 2006: 16)

İnsan kulağına aynı anda birçok ses gelmekte yalnız insan bunlar arasından ilgisini çeken seçip dinlemektedir. Dinleme ses dalgalarının işitilmesinin ötesindedir. Her dinlemede bir işitme olmasına karşılık her işitme de bir dinleme yoktur. Dinleme çaba gerektiren, sesleri işitmenin dışında işitilenler anlamlandırılmaya çalışıldığı kapsamlı bir süreci ifade etmektedir (Doğan, 2012: 5).

Kocaadam (2011: 6)' ın da belirttiği gibi işitme ve dinleme ilgili açıklamalara bakıldığında dinlemenin işitmeden birbirinden farklı kavramlar olduğu görülmektedir. Birbirinden farklı kavramlar olmasına rağmen aralarındaki hiçbir ilişki yok denilemez. Buna neden olarak işitmenin dinlemenin ön şartı olması gösterilmesidir. Dinlemenin gerçekleşebilmesi için dikkatin işitilen sese odaklanması gerekmektedir. Televizyonun açık olduğu bir ortamda telefonla konuşan birey telefonda konuşmayı dinlerken, televizyonun sesini ise sadece işitir.

2.2.2. Dinlemenin Günlük Hayatta Yeri ve Önemi

Temel dil becerilerinden birisi olan ve hayatımızın çok büyük bir bölümünde yararlandığımız dinleme becerisi, toplumsal düzenin korunmasında ve devamında önemli bir yere sahiptir. Dinleme, daha önce de ifade edildiği gibi hem iletişimin hem de bilgi edinmenin temelinde yer almaktadır. Dinleme becerisi gelişmiş bireyler birbirleriyle sağlıklı bir iletişim kurabilirken bu beceriyi geliştirememiş bireylerin meydana getirdiği toplumlarda ise yanlış anlamalara dayalı iletişim kopukluklarına çok defa rastlanması beklenen bir durumdur. Bu tür toplumlara meydana getiren bireyler arasında etkili bir iletişimin gerçekleşmesini beklemek mümkün değildir (Okur ve Beyce, 2013: 1109).

Calp (2005: 136)' ın da belirttiği gibi dinleme, sadece dil becerilerinden biri olarak görülmemelidir. Dinlemenin hayatımızdaki yerinin farkında olmak, dinlemenin ne kadar önemli olduğu konusunda bize ipucu verecektir. Dinleme, bilgi edinmenin, öğrenmenin, anlamının başlıca yollarından birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsanlar gün içerisinde çok değişik amaçlar için dinleme faaliyetinde bulunabilir. Dinlemenin amaçlarından bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

1. *Herhangi bir konuda bilgi edinmek,*
2. *Hoşça vakit geçirmek,*
3. *Hayatı ve olayları eleştirel bir gözle değerlendirmek,*
4. *Eleştiri almak,*
5. *Başka insanların tecrübesinden faydalanmak,*
6. *Toplumla iletişim kurmak,*

7. Başka insanların düşüncelerini değerlendirmek,

8. Çevremizdekilere yardım etmek (Özbay, 2013: 44-45)

İnsan sürekli birilerini veya bir şeyleri dinlemektedir. Dinlemenin günlük hayatta önemini gösteren birçok araştırma yapılmıştır. Aşağıdaki Çizelge 2.1’ de yapılan araştırmaların sonuçları görülmektedir.

Çizelge 2.1. Dinlemeye Gün İçerisinde Ayrılan Oranlar

Okuma	Yazma	Dinleme	Konuşma	Yazarlar
% 16	% 9	% 40	% 35	Hagevik,1999 akt. Cihangir, 2004: 11-12
% 15	% 11	% 42	% 32	Rankin,1930 akt. Doğan, 2012: 13
% 16	% 9	% 40	% 35	Burly-Allen,1995:2 akt: Doğan,2012: 13
% 16	% 9	% 45	% 30	Buzan,2001:97 akt. Özbay, 2013: 46
% 15	% 18	% 42	% 25	Bird,1953 akt. Katrancı,2012

Yapılan tüm araştırmalarda gün içerisinde en çok kullanılan dil becerisinin, dinleme olduğu görülmektedir ayrıca teknolojinin gelişmesi ve bilgi çağında meydana gelen hızlı gelişmelerden dolayı bireylerin dinlemeye ayırdıkları zamanın daha da artması beklenmektedir. Bu sebeplerden dolayı dinleme becerisinin geliştirilmesi gereken bir beceri olduğu ve çeşitli yöntem ve tekniklerle geliştirilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır (Kırbaş, 2010: 15).

Günlük hayatta karşılaşılan problemlerin başında doğru bir dinleme alışkanlığı kazanamamış olmamız gelmektedir. Bunun içindir ki toplum içerisinde herkes birbirine dinlemeyi bilmediğinden ya da dinlediğini doğru anlamadığından şikayet etmektedir (Yangın, 1999: 33). Bu sorun kişilere küçük yaşlardan itibaren dinlemenin öğretilmesi ve dinlemeyi alışkanlık haline getirilmesiyle çözülebilir. Dinlemeyi öğrenen bireyler sayesinde sağlıklı iletişimin kurulduğu huzurlu bir toplum ortaya çıkabilir.

Eğitim durumu ne olursa olsun insanların gün içerisinde en çok dinlemeye zaman ayırdıkları görülmektedir. Eğitim durumlarına göre bireylerin dinlemeye ayırdıkları zaman Çizelge 2.2’ de gösterilmiştir.

Çizelge 2.2. Eğitim Durumuna/Konumuna Göre Dinlemeye Ayrılan Zaman

Eğitim Durumu	Dinlemeye Ayrılan Zaman
İlköğretim Öğrencileri	%57
Yükseköğretim Öğrencileri	%53
Kolej Öğrencileri	%69
Yöneticiler	%50
İdareciler	%68

Robertson (2008: 63)

Bireylerin iyi birer dinleyici olmaları için pek çok sebep bulunmaktadır. Bu sebeplerden bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. *Nezakət kuralları gereği konuşan kişiyi dikkatlice dinlemek gerekir.*
2. *Dikkatli dinleme yoluyla, konuşan kişilerden pek çok şey öğrenilir.*
3. *İyi dinleme alışkanlıklarının gelişmesiyle birlikte öğrenme git gide devamlı hâle gelir.*
4. *Anlatılan konuyla ilgili sorular sorulduğunda dinlememiş olmaktan dolayı zor durumda kalmamak için iyi bir dinleyici olmak gerekir.*
5. *Dinleme yetersiz olduğunda bir tartışmaya aktif katılım mümkün değildir.*
6. *Yönlendirmelerin dikkatlice takip edilmemesinden dolayı işlemlerin tekrar edilmesi zaman kaybına neden olacaktır.*
7. *Taraflar karşılıklı olarak iyi birer dinleyici değilse iletişimde sorunlar çıkar.*
8. *Öğrenciler okul ve toplumla bütünleştiklerinde kaliteli dinleme alışkanlıkları doğar. Bu nedenle okuldaki iyi dinleme alışkanlıkları toplumsal alanda da kendini gösterir.*
9. *Birbirlerini nezaketle dinlediğinde insanlar arasındaki ilişkiler sağlıklı bir zemine oturmuş olur (Ediger, 2002; Akt.: Doğan, 2012: 12)*

Dinlemenin öğrenme sürecinde çok önemli bir yeri vardır. Öğrenci bir ders süresi içerisinde dinleyerek öğrenebileceği bir konuyu ders dışında öğrenebilmesi için o

konuya ders içinde ayırması gereken zamandan üç kat daha fazla zaman ayırması gerekebilir. Bunun nedenleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Ders içinde yapılan sözlü anlatımların konunun en önemli yerini öğrenciye verme imkanı sağlayabilir.
- Dersin işlenişi esnasında kullanılan görsel araçların görsel, işitsel dinleme olanağı sağlaması, anlamayı daha basit hale getirebilir.
- Derste grup etkileşimi öğrenmeyi kolaylaştırabilir (Demirel ve Şahinel, 2006: 73).

Kocaadam (2011: 13) bu durumu öğretmenlerin yıllardır öğrencilerine söylediği dersi derste öğrenmek ifadesiyle örtüştüğünü belirtmektedir. Ayrıca ders içerisinde bazı soyut konuların öğrenilmesi konusunda öğretmenler öğrencilerin seviyesine inerek anlatmaları öğrencilerin konuyu anlamasına yardımcı olur (Özbay, 2013: 51) Yaşadığımız zaman bilgi teknolojilerinin oldukça geliştiği ve sürekli gelişmeye devam ettiği bir dönemdeyiz. Bu döneme uyum sağlamak için tüm dil becerileri gibi dinlemenin geliştirilmesi gerekir. Bu durumda kişilere etkin bir dinleme eğitimi verilmesiyle mümkün olabilir.

2.2.3. Dinleme Eğitimi

Toplum genelinde dinlemenin kendiliğinden öğrenildiği ve geliştirilmesine yönelik herhangi bir eğitime gerek olmadığı düşüncesi hakimdir. Eğitim programlarına bakıldığında dinleme becerisi için ayrılan oranın azlığı bu görüşü desteklemektedir (Erdem, 2012: 27). Dinleme ve anlama, doğal olarak öğrenilse de, bu durum insanları dinlediklerini anlayan, ayırt eden, değerlendiren kişiler haline getirmemektedir. Dinlemenin eğitimdeki ve günlük hayattaki önemi göz önüne alındığında mutlaka geliştirilmesi ve en etkili şekilde kullanılması gerekmektedir. Bu ise, küçük yaşlardan itibaren başlayacak olan dinleme eğitimi ile mümkündür (Sever, 2004).

İnsanın kazandığı ilk dil becerisi olan dinlemenin bebekler tarafından anne karnında 5. aydan itibaren kullanmaya başladığı araştırmalar sonucu ortaya konmuştur. Daha da enteresan olan diğer durum ise ölümden önce görevini yitiren en son duyunun işitme duyusu olmasıdır (Doğan, 2008: 263).

Doğumdan çok önce başlamakla birlikte, gelişimi önce aile ortamında sonrasında okulla birlikte devam eden, hayatın her alanında kullandığımız dinleme becerisi, bir bakıma seslerin okunması ve anlamlandırılması olarak ifade edilebilir. Sağlıklı bir insanın dünyaya geldikten sonra duyu organları içerisinde en çok gözlerini kullandığı bilirse de anne karnından itibaren çevresini kulaklarıyla fark ettiği, tanıdığı için bir anlamda insan dünyaya gözlerini değil, kulaklarını açtığını söylemek mümkündür (Emiroğlu, 2013: 271).

Dinleme becerisinin etkili bir şekilde kullanılması için öğrenilmesi ve öğretilmesi gerekmektedir. İnsanların çoğu dinleme becerisiyle ilgili yaşantılarını bebeklikten okula başlayıncaya kadar gelişigüzel bir şekilde kazanmaktadır. Bu şekilde meydana gelen öğrenmeler, bireyin dinlediklerini tam ve eksiksiz anlaması, ayırt etmesi ve değerlendirmesi için yeterli olmaz çünkü insanların bazıları doğuştan iyi dinleyici olsalar da bunların sayısı azdır (Cüceloğlu, 2005:167). Öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmek için dinleme konusunda onlara iyi model olunmalı; öğretmenlerin sınıf içinde uygulamalarla ilgili mesleki bilgilerinin artırılması; anne-babaların evde, çocuklarının dinleme becerilerini geliştirmek konusunda onlara yardımcı olmaları gerekmektedir (Doğan, 2007: 25). Bu konuda ailelere düşen görevlerden bazıları şunlardır:

1. Çocuklara karşı ilgili ve dikkatli olunmalıdır. Çocuklar konuşurken telefon, gazete, televizyon vb. şeylerle uğraşılmamalıdır çünkü onlar anne babalarının ilgili olup olmadıklarını anlayabilirler. Çocuklarla konuşurken onlara dinlediğinizi hissettirmelisiniz.

2. Çocuklar konuşmaları için cesaretlendirilmelidir. Bazı çocuklar konuşma için başlangıca ihtiyaç duyarlar. Onlara sık sık düşüncelerini sormalı, konuşmaları yönünde teşvik etmeli ve kendi düşüncelerinizi de açıklamalısınız.

3. Çocuklar sabırla dinlenmeli, konuşmaları yanlış da olsa sözleri kesilmemelidir (Yangın, 1999: 32-33).

Ailelerin çocuklarını dinlemeleri oldukça önemlidir. Aileleri tarafından dinlenen çocukların konuşma yetenekleri artar, olumsuz bir durumla karşılaştıklarında kendilerini

rahatça ifade edebilir, bunun sonunda kendine güvenen bir birey olurlar. Çocuk, ayrıca ailesi ile arasında bir yakınlık duyar ve dinlendiğini hisseden çocuk böylelikle anne babasının sözünü dinlemeye başlar (Navora, 2003:145-146).

Birey dil yeteneğini okul çağına kadar anne-babasından ve yakın çevresinden öğrenerek, onları taklit ederek geliştirir ancak bireyin dile ait bu kazanımları belli bir programa göre olmamaktadır. Neyi, nasıl, niçin, ne kadar dinleyeceği çocuğun dikkat seviyesine göre değişmektedir. Çocuğun, okul çağına geldiğinde planlı, programlı dinlemeyi öğrenmesi, bunun için de iyi hazırlanmış bir dinleme eğitiminden geçmesi gerekir (Kırbaş, 2010: 14).

Dinleme, eğitimle geliştirilebilen bir beceridir. Dinlediğini oluş sırasına göre hatırlama ve söyleneni dikkatle dinleme konusunda eğitim verilen 2. ve 3. sınıf öğrencileri ile dinleme konusunda herhangi bir eğitim verilmeyen kontrol grubundaki öğrencilere göre daha üstün durumda olduğu görülmüştür. Bir konuşmayı dinleyen ve bunu sözlü olarak aktaran 2. sınıf öğrencileri, önce bir konuşmayı sonra da bu konuşmanın sözlü aktarımını dinleyen bir gruptan daha iyi hatırlamışlardır. Bir araştırmaya göre öğretmenin her gün on dakika kitap okuduğu dördüncü sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama puanlarının yükseldiği görülmüştür (Yangın, 1999: 33). Dinleme eğitiminde dinleme için bir amaç oluşturarak işe başlanmalıdır. Öğrenciler dinlemeye başlamadan önce “Neden?” dinlediğini bilmelidir. Çocuk dinlemeye başlamadan önce “ana fikir, detayları belirleme, gerçekleri kurgulardan ayırma vb.” için dinleyeceğini bilmelidir (Funk ve Funk, 1989: 660).

Dinleme eğitiminin amaçlarını şöyle sıralamak mümkündür:

1. *Söylenen sözü konu, zaman, yer, ad vb. kavramları tam anlayabilmek için dinleme,*
2. *Konuşulanı, okunanı anlayabilmek için dinleme,*
3. *Arkadaşlık, iş ve diğer insan ilişkilerinde nezaketle dinleyebilme,*
4. *Bilgi, düşünce, haber almak için dinleyebilme,*
5. *Boş zamanlarında müzik dinlemeye alışma, tiyatro ve sinemadan, radyo ve televizyondan yararlanmak için kesintisiz dinleyebilme,*
6. *Dinledikleri arasında sıra ya da neden-sonuç ilişkisi kurabilme,*

7. Dinlediđi konuřmanın ana dűřüncesini kavrayabilme,
8. Dinlediğini değerlendirirken ön yargılardan, kişisel sevgi ve karşıtlık duygusundan sıyrılabilme için tarafsız olabilme,
9. Dinlediğinin eksik, yanlış, abartılı, gerçek, yararlı yönlerini seçebilme,
10. Dinlediklerini çabucak değerlendirebilme,
11. Dinlediklerine karşı hoşgörü duygusu geliştirme (Gögüş, 1978: 227-228, akt: Katrancı, 2012)

Dinleme öğretimi eskiden sadece iletişim kurma amaçlı yapılırken, etkili bir iletişim için yalnızca güzel konuşma üzerinde duruluyor ve güzel konuşabilmeleri için öğrencilerin iyi birer dinleyici olmaları gerektiği belirtiliyordu. Zamanla bu anlayış değişmiş ve dinleme sadece dil ve iletişim becerisi olarak kullanmaktan çıkmıştır. Dinleme artık dűřünme, anlama, sorgulama ve sınıflama gibi üst düzey zihinsel becerileri geliştirmek için kullanılacak bir beceri olarak ifade edilmektedir. Bunlardan yola çıkarak Güneř (2007: 76) dinleme öğretiminin amaçlarını řu şekilde sınıflamıştır:

Dil Becerileri: Dil becerilerinin merkezinde dinleme vardır. Bireylerin dinlemeyi kullanarak bilgiye ulaşması ve kullanması daha kolay olmaktadır.

İletişim Becerileri: Sözlü iletişimin en etkili öğesi olan dinleme sayesinde birey etkili bir iletişim kurabilir. Bunun için dinleme becerisinin geliştirilmesi gerekir.

Öğrenme ve Anlama Becerileri: Kişinin etrafında olanları anlaması, öğrenmesi, izlemesi ve kontrol etmesini dinleme kolaylaştırdığından, dinlemeyi öğrenerek öğrencilerin anlama becerileri geliştirilebilir.

Zihinsel Beceriler: Dűřünme, sorgulama ve zihinsel becerileri geliřtirmede dinleme, etkili bir yoldur. Bu beceriyi kazanan kiřilerin üst düzey dűřünme biçimlerini geliřtirmeleri daha kolay olmaktadır.

Sosyal Beceriler: Dinleme, bireyin sosyal olayları kaydetmesini, ona bir anlam vermesini ve ait olduğu kültürel değerlerle uyum içinde olmasına yardımcı olmaktadır.

Zihinsel Bağımsızlık Becerileri: Birey karar verme ve seçme, hedeflerine ulaşma, ihtiyaçlarını ve haklarını takip etme gibi zihinsel bağımsızlık becerilerini dinleme yoluyla daha kolay gerçekleştirebilmektedir.

Çocuklarda dinleme becerilerini geliştirmek için öğretmen tarafından öncelikle dinlemeyi engelleyici bütün olumsuzluklar ortadan kaldırılmalı ve uygun dinleme ortamı sağlandıktan sonra çevrelerindeki seslere dikkat çekerek dinleme eğitimine başlanabilir.

1. Doğada duyulan sesler (kuş sesi, su sesi, gök gürültüsü...)
2. Büyük şehirlerde taşıtların, fabrikaların vb. çıkardıkları sesler
3. İnsanların, hayvanların çıkardıkları sesler (ayak sesi, gülme, ağlama sesleri gibi)
4. Bir şeye vurulduğu veya bir şey düştüğü zaman çıkan sesler (cam kırılması, tenekenin yuvarlanması...) bunlara örnek verilebilir

Birinci sınıfta, öğrencilerin bu sesleri taklit etmeleri veya bir şeyin sesini gözler kapalı iken dinleyerek bunun ne sesi olduğunu tahmin etme çalışmaları yaptırılabilir. Bu çeşit çalışmalar, çocukların farklı sesleri ayırt etmesine yardım eder ve çocuktaki merak duygusunu harekete geçirir (Öz, 2011: 156).

Çocukların her alanda bireysel farklılıkları olduğu gibi dinleme gücü bakımından da farklılıkları vardır. Öğretmen bu farklılıkları belirlemeli ve dinleme becerisi az gelişmiş ya da sınıf seviyesinin altında olan öğrencileri önce diğerlerinin ya da sınıfın seviyesine daha sonra da programın hedeflediği düzeye ulaştırabilmek için bireysel farklılıklara dikkat ederek etkinlik tasarlamalıdır (İşeri, 2008: 180).

Öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmek için önerilen etkinliklerden bazıları şunlardır:

- Öğrencilere okunan bir parçadan ya da yapılan bir konuşmadan ne anladıklarını sormak.
- Öğrencilerden okunan ya da anlatılan bir öykünün oyunlaştırılmasını istemek.
- Öğrencilerden radyo veya televizyondan izledikleri bir konuşmayı kısaca anlatmalarını istemek.

- Okunan ya da anlatılan bir konuyla ilgili tartışma açmak.
- Öğrencilere dinledikleri kısa bir şiirin tümünü ya da bazı bölümlerini tekrar ettirmek (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 2004: 52)
- Dinleme amacı belirlenerek dinlediklerini not etmelerini istemek.
- Öğrencilerin karşılıklı bilgi alışverişinde bulunabileceği konuşmalar hazırlamasını ve konuşma sırasındaki önemli noktaların belirlenmesini istemek.
- İlkokul öğrencileri için dinleme öncesi hazırlayıcı etkinlikler düzenlemek (dinleme öncesi soru hazırlamak, birlikte çalışma vb.) (Keçik ve Uzun, 2004: 136).
- Metin okuma çalışması dinleme becerisinin geliştirilmesi açısından önemlidir. Öğretmenin sınıfta öğrencilerin seviyesine uygun, ilgisini çekebilecek bir metni sesli okuması, metindeki ana düşünce, yardımcı düşünce vb. gibi önemli noktaların öğrenciler tarafından belirlenmesi
- Öğrencilere izlenen bir program hakkında (çizgi film vb.) değerlendirme çalışması yapılabilir.
- Çeşitli dil kalıplarının dinletilerek hızlı kavrama becerileri geliştirilebilir. Öğretmen, dinleme eğitimi için seçtiği bir metindeki bazı dil kalıplarını siler. Bu kalıplar mesela, ne....ne, ya.....ya, -an, en, -dan,-den olabileceği gibi kelime seviyesinde de olabilir. Öğrenci dinleme sırasında üstü kapatılmış olan bölümleri tamamlar.
- Telsiz telefon ve kulaktan kulağa oyunu oynatmak; mani, bilmece ve tekerlemelerden yararlanmak (Özbay, 2013: 75-79)
- Çocukların hikayenin yeniden yapılandırılmasına aktif olarak katılımının sağlanması onların hikayeyi kavramalarını kolaylaştırır (Yangın, 1999: 34).
- Yönergeler aracılığıyla bir mahallenin ya da sokağın krokisinin çizdirmek
- Küçük sınıflar için dikte çalışması yaptırmak
- Öğrencinin bir kelimeyle başladığı oyuna yanındaki arkadaşının bir kelime ekleyerek oyunu devam ettirmesi ve bu oyunun tüm sınıfa yayılmasını sağlayarak öğrencilerin dikkatini çekmek (Kocadam, 2011: 15)
- Metinlerin öğretmen tarafından okunmasıyla beraber resim ve fotoğraflarla desteklemek, görme ve işitme duyusuna hitap edecek olan materyallerden

yararlanmak (Karasakaloğlu ve Bulut, 2012: 725) sayılabilecek örneklerden bazılarıdır.

- Demirel (1999: 36-37) dinleme sürecini üç başlık altında ele alırken yapılması gerekenleri şu şekilde sıralamıştır:

Dinleme Öncesi Etkinlikler

1. Tanıtma: Dinlenilecek konu hakkında genel bilgi verilir.
2. Kestirme: Konunun başlığı söylenir, resimler ve anahtar kelimelerden yararlanarak metnin içeriğini tahmin etmeleri istenir.
- 3.Sahnenin Oluşturulması: Öğrencilerin dinlediklerini daha iyi anlamaları için metinde geçen olay görsel araçlarla canlandırılır.
- 4.Yeni Sözcüklerin Öğretimi: Dinlenecek metinde geçen yeni sözcükler ve gerekirse yeni cümle yapıları öğretilir. Yeni öğrenilen sözcükler, bilinen cümle kalıplarıyla, yeni cümle kalıpları da bilinen sözcüklerle öğretilmelidir.
5. Amaçlı Dinleme: Dinleme etkinlikleri bir hedef doğrultusunda yapılmalıdır.

Dinleme Anındaki Etkinlikler

- 1.Öğretmen metni herkesin duyabileceği bir sesle okur.
- 2.Öğrencilerden metni dinlerken öğretmenin vurgu ve tonlama yaptığı yerlere dikkat etmeleri istenir.
- 3.İlköğretim 1. 2. ve 3.sınıf öğrencilerinin dinlediklerini tekrar etmeleri istenir.
4. Öğrencilerin dinledikleriyle ilgili sorulara cevap verebilmeleri için dinlediklerini not etmeleri istenir.

Dinleme Sonrası Etkinlikler

1. Dinlenen metin ile ilgili sorulara cevap verilir.
- 2.Dinlenen metnin sözlü ya da yazılı özeti çıkarılır.
3. Giriş ve gelişme kısmı dinletilen bir hikâyenin devamının tamamlanması istenir.
- 4.Dinlediklerini resimle ya da şekille ifade etmesi istenir.
- 5.Dinlenen metinle ilgili resimlerin ya da cümlelerin olay sırasına göre dizilmesi istenir.

6. Dikte etkinliklerine yer verilebilir.
7. Metne uygun başlık önerilebilir.
8. Dinlenen metinde boş bırakılan yerlerin doldurulması sağlanabilir.

Teknolojide ve günümüz bilgi dünyasında yaşanan gelişmeler dinlemeyi daha da önemli hale getirmektedir. Yaşanan bu gelişmeler dinlemenin çeşitli yöntem ve tekniklerle geliştirilmesi gereken bir beceri olduğunu ortaya koymaktadır (Kırbaş, 2010: 15). Öğrencilere sunulan dinleme eğitimi yalnız Türkçe dersinde değil diğer tüm dersleri de içine alacak tarzda tasarlanmalıdır. Tüm derslerin öğretiminde dilden bir araç olarak yararlanıldığından, dile bütüncül bakışın gereği olarak dil becerilerinin öğretiminde bütün derslerdeki fırsatlardan yararlanılması gerekir (Matheson, Moon ve Winiecki, 2000).

2.2.4. Dinlemeyi Etkileyen Faktörler

Dinlemenin gerçekleşebilmesi için bir konuşmacı, bir dinleyici ve bir konuya ihtiyaç vardır. Bunlardan başka ortam da dinlemenin verimli geçmesi için oldukça önemlidir. Etkili bir dinleme bu unsurlar arasındaki ilişkinin derecesine göre değişmektedir. Dinlemeyi etkileyen faktörler Özbay (2013: 51-60) tarafından şu şekilde gruplanmıştır.

1. Dinleyiciye Bağlı Faktörler

Dinlemenin gerçekleşebilmesi için en az iki kişiye ihtiyaç vardır. Bunlardan birisi konuşan, diğeri dinleyendir. Başarılı bir dinlemeyi engelleyen dinleyiciye ait faktörler aşağıda belirtilmiştir:

a. Zeka: Bireyin öğrenme düzeyini ve hızını belirlemede zeka önemli bir etkidir. Dinleme becerisi diğer beceriler gibi zekaya göre düzenlenir (Arslan vd. , 2008: 81).

b. İşitme: Dinleme sürecinin ilk aşamasını işitme oluşturmaktadır. Kulağımızda 30000 duyu alıcı bulunmakta, bunlar aracılığıyla sesler, kelimelerin söylenişleri 3-5 saniye içerisinde beynimize iletilmektedir. Kulağımız saniyenin yarısı gibi kısa bir

zamanda sesi tanımaktadır. İşitme organımızdaki bir problem dinlememizi etkileyen önemli unsurlardan birini oluşturmaktadır (Güneş, 2013: 82).

c. Dinlemenin Öneminin Farkında Olma: Konuyu dinlemeleri halinde öğrencilere neler kazanacakları hakkında açıklama yapılması kısacası öğrencilerin güdülenmelerini sağlamak dinlemelerini olumlu etkileyecektir.

ç. Konuya İlgi Duyma: Seçilen konunun ilginç olması, öğrenci seviyelerine uygun olması dinlemeyi etkileyen önemli faktörlerdendir.

d. Dikkat: Dinlemenin başarılı olması dinleyicinin tamamen konuya odaklanmasıyla, konuyu ne kadar dikkat ettiğine ve dinlediklerinden işini yarayabilecek olanı seçebilme becerisiyle yakından ilgilidir (Doğan, 2012: 23). Öğrencilerin dikkatlerini dinledikleri konunun üzerinde tutabilmeleri için dikkatlerini dağıtabilecek olan fiziki ortamın düzenlenmesi ve ihtiyaçlarının giderilmesi gerekmektedir. Dinleyicinin fiziksel rahatsızlıkları(açlık, uykusuzluk vb.), unutmak, sıkıntı (sınav kaygısı) öğrencilerin dikkatini dağıtabilecek durumlara örnek olabilecek durumlardan bazılarıdır (Mackay, 1997: 18).

Dinleme eğitimine başlamadan önce öğrencilerin dikkatlerini toplamalarını sağlayacak etkinlikler yapılmalıdır. Öğrencilere ses efektleri dinletmek ve dinledikleri seslerin neye ait olduğunu bulmalarını istemek; kulaktan kulağa gibi oyunlar oynatmak, onları eğlendirecek hem de dikkatlerini derse yönlentmelerini sağlayacaktır (Kocaadam, 2011: 15).

e. Dinleme Amacı: Dinleme eğitiminin amacına ulaşması için verilen eğitim belirli bir plan göre gerçekleşmesi gerekmektedir.

Öğrencilere dinlemenin her aşamasında neler yapmaları gerektiği anlaşılır bir şekilde açıklanmalıdır. Böylece yapıldığı takdirde etkinliklerin daha verimli geçmesi mümkün olabilir (Katrancı, 2012: 21).

f. Dil Özelliklerinin Bilinmesi: Sağlıklı bir iletişim için kişilerin öncelikle aynı dili konuşması gerekir. Bazı zamanlar aynı dili konuşmak bile anlaşmak için yeterli

olmadığından konuşulan dilin özelliklerinin çok iyi bilinmesi de dinlemeyi etkileyen sebepler arasındadır (Özbay, 2013: 55).

Etkili dinlemeyi etkileyen başlıca dinleme kusurları Doğan (2012: 25-28) tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

İlgisizlik

Konuşmacının Anlattıklarıyla Değil dış Görünüşüyle İlgilenme

Uygun Olmayan Zamanda ve/veya Şekilde Söz Alma

Konuşmacıyı ve Diğer Dinleyicileri Rahatsız Etme

Konuşmacının Anlattığı Her Şeyi Not Almaya Çalışma

Konudan Kopma Hayale Dalma

Kendi Söyleyeceklerini Tasarlama

Ayrıntılara Odaklanıp Asıl Noktayı Kaçırma

Ön Yargıların Etkisinden Kurtulamama

Bilinmeyen Kelimelere Önem Vermeme

Tek Bir Dinleme Yöntemi Kullanma

2. Öğretmene/Konuşmacıya Bağlı Faktörler

Dinleme etkinliğinin başarılı olabilmesi dinleyici kadar konuşmacıya da bağlıdır. Konuşmacıya bağlı olan etkenleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Öğretmenin/konuşmacının konuyu sunuş tarzı
- Öğretmenin/ konuşmacının duruşu, beden dilini etkili kullanma(ma)sı
- Öğretmenin/konuşmacının ses tonu,
- Öğretmenin/konuşmacının sahip olduğu bilgi birikimi
- Öğretmenin/konuşmacının dili etkili kullanma becerisi.

3. Konuşmanın/Dersin İçeriği

Anlamayı zorlaştıran veya dinlemeye yardımcı olan unsurlar, nasıl söylendiği kadar ne söylendiğiyle de ilgilidir. Dinlenen konuyla ilgili ifadeler çocuk için açık ve anlaşılır değilse iyi bir dinleyici bu durumda zorlanırken, zayıf dinleyici bu durumdan hiç faydalanamamaktadır (Calp, 2005:144; Özbay, 2013: 57). Anlama

sürecinde en önemli öğelerinden biri de metindir. Metnin içeriği ve düşüncelerin iyi bir şekilde düzenlenmesi, konuşmacının anlatım biçimi anlamayı kolaylaştıracaktır (Güneş, 2013: 90).

Konuşmacı dinleyicinin ilgilerini çok iyi belirlemelidir. Dinleyicinin konuya duyduğu ilgi dinlemeyi etkiler. Olumsuz bir durumla karşılaşmamak için konuşmacı yani öğretmen çocukların ilgilerini dikkate alarak metin seçmelidir.

4. Ortam

Dinleyicinin konuşmacı ve sözlü metinle etkileştiği, metni anlamaya çalıştığı yer ortamdır. Dinleme ortamı psikolojik, sosyal ve fiziki olarak üçe ayrılmaktadır. Etkili bir dinlemenin gerçekleşebilmesi için ortamın düzenlenmesi dinleme üzerinde olumlu bir etki oluşturacaktır (Güneş, 2013: 90). Bunların yanında dinlenecek konu için ders saatleri içerisinde en uygun zaman dilimi seçilmeli, içeriden ve dışarıdan rahatsızlık verecek gürültülere karşı önlem alınmalı, konuşan kişinin rahatça görülebileceği bir sınıf ortamı oluşturulmalı, dinleme problemi yaşayan öğrenciler duyabilecekleri yerlere oturtulmalıdır (Göğüş, 1968: 51-52, Kavcar vd, 2005: 46-47). Sınıfın havalandırılması, ışık gibi dinlemeyi etkileyebilecek durumlara karşı gerekli düzenlemeler yapılmalıdır (Calp, 2005:145).

5. Dinleme Anlama Hızı

Düşünme hızı konuşma hızından ortalama üç-dört kat daha fazla olduğu bilinmektedir. Hatta düşünme hızı, konuşma hızının altı katına kadar çıkabilmektedir. Kişi kendini bundan ötürü söylenenden hep bir adım önde bulmakta bundan ötürü konuşmacının kendi düşünme hızına yetişmesini bekler fakat bu mümkün değildir. Bu arada meydana gelebilecek dikkati dağıtacak herhangi bir şey dinleyicinin dinleme sürecinden tamamen kopmasına neden olabilir (Mackay, 1997: 13).

6. Dinleme Süresi

Dinlenen konunun anlaşılmasında dinleme süresi oldukça önemlidir. Tüm insanların dinleme süresi kişisel veya çevresel nedenlerden ötürü farklılık göstermektedir. Öğretmenler öğrencilerin ders sürecinde dersten kopmamaları için

öğrencilerin dinleme sürelerine dikkat ederek derslerini planlamalıdır. Etkinliklerin kısa veya uzun olması hedeflenen amaca ulaşmada belirleyici olmaktadır.

2.2.5. Dinleme Türleri

İnsanlar günlük yaşamlarının büyük bir bölümünü, öğrencilerde okulda derslerin çoğunluğunu dinleyerek geçirmektedirler. Uluslararası Dinleme Derneği (International Listening Association-ILA) tarafından öğrencilerin günlük zaman diliminin %50'sini, Giri (1998) araştırmaların, ilköğretim çağındaki öğrencilerin okulda geçirdikleri sürenin yaklaşık beşte üçünü dinleyerek geçirdiklerini belirtmektedir (Akt. Kaya,2012).

Gün içerisinde ve okulda ayrılan zamanın çokluğuna karşın kişilerin karşılaştıkları duruma, konuya, içinde buldukları ortama veya süreye göre kullandıkları dinleme türü değişebilmektedir. Bu nedenle dinleme türlerinin ilköğretim düzeyinden itibaren öğrencilerin seviyelerine uygun olarak öğretilmesi gerekmektedir. Bu sayede dinleyici ve konuşmacı amacına daha kolay ulaşabilir. Dinleme türlerini bilen ve ihtiyacına yönelik olarak kullanan bireyler hayatın her alanında daha başarılı olmaları beklenmektedir. (Katrancı, 2012: 23; Arslan vd, 2008: 85).

Dinleme türlerine ilişkin literatüre bakıldığında birçok dinleme çeşidinden bahsedilmektedir.

Özbay (2005: 75-81) dokuz çeşit dinleme türünden bahsetmektedir:

1. Gönüllü veya Gönülsüz Dinleme: Kişinin isteyerek dinlemesi ile istemeyerek dinlemesi arasında büyük farklar vardır. Zorlamayla gerçekleşen dinlemenin amacına ulaşması mümkün olmadığı gibi kişinin kendisini vererek dinlemesi de dinlemenin etkinliğini arttıracaktır.

2. Motivasyona Dayalı Dinleme: Birey dinleme sürecinde karşılaştığı bütün engelleri aşarak dinleme için bir gayret gösterir. Bu durum iyi bir dinleyicide bulunması gereken özelliklerdendir. Öğrencinin dinlemeye istekli olmasıyla birlikte motivasyona dayalı dinleme gerçekleşir.

3. Sempati ve Antipati ile Dinleme: Dinleyen kişinin konuşmacıya karşı duyduğu olumlu ve olumsuz duygular dinlemeyi etkiyecektir. Kişinin bu dinleme çeşidinde dinlediklerini kabul etmesi veya reddetmesi söz konusudur.

4. Seçmeli Dinleme: Dinleyen kişinin dinlediği herhangi bir konu veya konuşmadan sadece kendini ilgilendiren kısımlarını dinlemesidir.

5. Yüzeysel Dinleme: Dinleyenin kelime hazinesinin yetersiz olması, dinleme alışkanlığının olmaması ve konuşmacının kullandığı kelimelerin anlamlarını bilmemesi gibi dinlemeye engel oluşturabilecek durumlarda konuşmacıyı dinliyormuş gibi yapmasıdır.

6. Etkin Dinleme: Dinleyenin dinledikleri hakkında geri bildirimde bulunarak konuşan kişinin anlattıklarından ne anladığını kendi cümleleriyle belirtir.

7. Katılımlı Dinleme: Dinleme sürecinde zihinde oluşan soruların konuşmacıya aktararak dinlenenlerin daha iyi anlaşılmasını amaçlar. Bu dinleme türünde dinlediğini karşındakine hissettirmek söz konusudur.

8. Eleştirel Dinleme: Öğrencilerin dinledikleri hakkında soru sorma alışkanlığı kazandırmayı, konuyu değişik yönleriyle ele almayı ve olaylara farklı yönlerden bakmayı sağlayarak dinleyenlere kendi doğrularını buldurmayı sağlar.

9. Pasif Dinleme: Dinleyicinin mesajı almak için herhangi bir çaba göstermez ve dinleyenin tepki vermeden konuşmacıyı dinlemesi söz konusudur.

Öz (2001: 224-226), bilgi edinmek için dinleme, karşılıklı konuşmaları izleyebilme, konuşulanları dinleme, sesli okuma sırasında dinleme, bir temsili, bir söz koroyu dinleyebilme gibi dinleme türlerine yer vermektedir.

(Tidyman ve Butterfield 1959: 59; akt. Doğan, 2007: 35-36) yedi tür dinlemeden söz etmektedirler:

1. Basit Dinleme: Telefon konuşmaları, arkadaşlarla konuşma vb. durumlardaki dinleme.

2. Ayırt Edici Dinleme: Trafikteki sesleri, hayvan seslerini ayırt etmek; bir şeyi vurgularken öğretmenin sesinde meydana gelen değişimleri fark etmek için dinleme.

3. Rahatlama İçin Dinleme: Şiir, hikâye, çeşitli ses kayıtları dinleme.

4. Bilgi İçin Dinleme: Anonslar, düşünceleri listelemek için dinleme.

5. Fikirleri Düzenleme İçin Dinleme: Farklı kaynaklardan bilgileri düzenleme; bulgular üzerinde tartışma ve bunları özetlemek için dinleme.

6. Eleştirel Dinleme: Bir tartışmada, toplantıda konuşmacının amacını analiz etmek; önyargıları, duyguları, propaganda vb. fark etmek için dinleme.

7. Yaratıcı Dinleme: Hoşlanılan müzik, drama vb. dinleme ve düşüncelerini, hislerini kendi kelimeleriyle ifade etmek için dinleme.

Güneş (2013: 100-101) dinlemeyi altı farklı şekilde gruplandırmıştır:

1. Metni Takip Ederek Dinleme: Temel dinleme becerilerinin geliştirilmesinin hedeflendiği bu türde öğretmen veya öğrenci tarafından yapılan örnek okumalar takip edilir. Genellikle ilk kademe öğrencileri tarafından kullanılır.

2. Sorgulayıcı Dinleme: Bir konuşmada belirtilen görüşlerin nedenleri ile ifade edilen gerekçelerin tutarlı olup olmadığını tespit etmek için kullanılan dinlemedir.

3. Yaratıcı Dinleme: Dinlenen olayla ilgili yeni sonuçlar bulma, bir soruna farklı çözüm yolları bulma gibi olaylara değişik yönleriyle bakmayı amaçlar.

4. Pasif Dinleme: Dinleyicinin en az katıldığı, en kolay dinleme türüdür. Dikkatli bir suskunluk ile çok az cevap vermeyi içerir.

5. Katılımlı Dinleme: Bir diğer adı aktif dinlemedir. Dinlenen konuşmalara yoğunlaşarak anlam çıkarmayı hedefler. Zor bir dinleme türüdür. Dinleyici konuşmacının aktardıklarını bir bütün olarak değerlendirir.

6. Not Alarak Dinleme: Dinleme sürecinde önemli noktaları not alma işlemini kapsamaktadır.

Umagan (2007: 152-154) dinleme türlerini etkili ve etkisiz ana başlıkları altında ve birkaç alt başlık halinde toplamıştır:

I- Etkili Dinleme Türleri: Kişinin konuşmacının söylediklerini anlamak için gayret ettiği dinleme türüdür.

1. Gönüllü Dinleme: İnsanların tamamen kendi istekleriyle katılmaları söz konusudur.

2. Stratejik Dinleme: Dinleyicinin, konuşmanın ana fikri ile teması arasında ilişki kurmaya çalıştığı durumlarda kullanılır.

3. Amaçlı Dinleme: Yüz yüze gerçekleşen bu dinlemede kaynağından bilgi almak esastır.

4. Haz Almak İçin Dinleme: Estetik duyguların ön planda olması söz konusudur.

5.Eleştirel Dinleme: Dinlenenlerin doğruluğunu yanlışlığını belirlemek için yapılan dinlemedir.

II- Etkisiz Dinleme Türleri: Dinleyicinin ilgisinin tam olarak sağlanamadığı zamanlarda, dinleyicinin zamanını doldurmak amacı ile dinlemek zorunda kaldığı dinleme türleridir.

1. Gönülsüz Dinleme: Konuya ilgi duymayan ama kişinin katılmak zorunda kaldığı durumlarda kullandığı dinleme türüdür.

2. Antipatik Dinleme: Dinleyicilerin konuşmacıya karşı ön yargılı olduğu için konuşulandan olumsuz anlam çıkarmaya çabalar.

3. Yüzeysel Dinleme: Dinler gibi yapma durumu söz konusudur, konu derinlemesine dinlenmez.

4. Görünüşte Dinleme: Dinleyen kişi dinler gibi görünse de ilgisi tamamen başka noktalara(konuşmacının özellikleri vb.) kaymaktadır.

İlköğretim(1-5) Türkçe Programında öğrenme türleri adlı bölümde dinleme türlerinden sadece sorgulayıcı dinleme ele alınırken not alma tekniğinin altında ise dinleme sırasında not alma tekniğinden nasıl faydalanacağı belirtilmiştir. Programda sorgulayıcı dinleme ve not alma tekniği şu şekilde açıklanmıştır:

Sorgulayıcı Dinleme: Sorgulayıcı dinleme, bir konuşmada aktarılan duygu, düşünce ve bilgilerin doğruluğu, nedenleri, tutarlılığı gibi yönlerini sorgulayarak dinlemedir. Sorgulayıcı dinlemede öğrenci konuşmacının görüşünü paylaşmasa da olaylara tarafsız bakabilmelidir.

Sorgulayıcı dinleme öğrencinin zihinsel becerileri yanında diğer becerilerini de etkilemekte ve geliştirmektedir. Bu dinlemeyle öğrenci, öğrendiği bilgi ve becerileri günlük yaşamına aktarmakta ve uygulamaktadır. Bu durum öğrenme alışkanlıklarının kazanıldığı ve kalıcı hâle geldiği ilköğretim yıllarının iyi değerlendirilmesini gerektirmektedir. Öğrencilerin ilköğretim yıllarında sorgulayıcı dinleme becerilerini geliştirmesi, öğrenme-öğretme sürecinde aktif olması ve öğrenmekten zevk alması için gerekli koşullar sağlanmalıdır (MEB, 2009: 354).

Not Alma: Not alma öğrencinin dinlediği konunun ana noktasını bulabilmesi için kendince kısaltmalar yapması, konuyu resimlemesi, haritalaştırma, sembol kullanma vb. teknikleri kullanarak konuyu kendince anlaşılır hale getirmesidir.

Dinleme sırasında not alınırken şöyle bir yol izlenebilir:

1. *Dinleyeceğiniz konunun başlığına dikkat edin. Bu size dinleyeceğiniz konu hakkında bilgi verir.*
2. *Dikkatinizi konuşmacının yüzüne, ses tonuna, nelere vurgu yaptığına yoğunlaştırın. Konuşmacının sesini ve bedenini kullanma biçimi size konuşmanın önemli yerleri hakkında ipuçları verecektir:*

3. *Bu ipuçlarına dayanarak önemli bulduğunuz yerleri, kısaltmalar yaparak notlar alın. Aldığınız notları görselleştirin.*
4. *Örneklere dikkat edin.*
5. *Bir plan veya taslağa uygun olarak not alın.*
6. *Aldığınız kısa notları, daha sonra kendi cümlelerinizle açık ve anlaşılır biçimde özet bilgiye dönüştürün (MEB, 2009: 365-366).*

İlköğretim 4.Sınıf kazanımları incelendiğinde Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Dinleme başlığı altında yedi adet kazanıma yer verilmiştir. Bu kazanımlar şu şekilde sıralanmıştır:

1. *Katılımlı dinler.*
2. *Seçici dinler.*
3. *Sorgulayarak dinler.*
4. *Bilgi edinmek için haber, sunu, belgesel vb. dinler ve izler.*
5. *Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler/izler.*
6. *Şiir ve müzik dinletilerine katılır.*
7. *Grup konuşmalarını ve tartışmalarını dinler.*

Programda ayrıca katılımlı dinleme ile ilgili olarak dinleme sürecine katılma, soru sorma, açıklama yapma; seçici dinleme kazanımı için istenen bilgiyi seçme, ilgi ve ihtiyaçlarını dikkate alarak dinleme şeklinde kısa bir açıklamaya yer verilmiştir (MEB, 2009: 77).

Dinleme türleriyle ilgili olarak birçok sınıflamanın yapıldığı, içeriğinin aynı olmasına karşılık farklı isimlendirmelere gidildiği görülmüştür. Bu durum dinleme türlerinin nasıl sınıflandırılması gerektiğinin tam olarak anlaşamadığını gösterirken, dinleme eğitiminin amacına ulaşmasına engel oluşturmaktadır. Yaşanan bu sınıflama farklılığı program için de sorun oluşturmaktadır. Sorunu aşmak için şu önerilere dikkat edilebilir:

1. Literatürde yer alan “dinleme türleri” ifadesinde geçen “tür” kelimesiyle ne kastedildiği açık bir şekilde belirtilmeli,

2. Dinleme türleri konusunda yapılan tasnifler dikkate alınarak işlevsel bir sınıflamaya gidilmeli,

3. Dinleme türlerinin adlandırılması konusunda yaşanan sıkıntıların aşılması için TDK bünyesinde bulunan terim komisyonları, Türkçe eğitimi alanında uzmanlaşmış araştırmacılar ile koordineli çalışmalıdır (Melanlıoğlu, 2011: 77)

4. Alan uzmanları tarafından ‘Dinleme durumları envanteri’ çıkarılmalı; ardından ortak özelliklerinden hareketle belirtilen dinleme türleri altında gruplandırılmalı, gerektiği takdirde farklı dinleme durumlarıyla ilgili yeni dinleme türleri ortaya konmalıdır (Doğan, 2007: 37).

2.2.6. Tutum ve Dinleme

İnsanların algılarını ve davranışlarını etkileyen tutum kavramı farklı boyutları olan karmaşık bir süreçtir. Bu nedenle eğitimciler insan davranışlarına etki eden, onunla ilişkisi olan tutum gibi değişkenleri araştırarak onu anlamak istemişlerdir (Tavşancıl, 2010: 1).

Tutum kavramı alan yazında, “ Psikolojik bir sürecin herhangi bir değer yargısıyla damgalanmış bir nesne veya duruma ilişkin olarak bireyin olumlu mu yoksa olumsuz mu duygusal tepki göstereceğini belirleyen oldukça sürekliliği olan bir hazır olma durumu ” (Sherif 1996: 112; akt. Aktan, 2013) ; gözlenebilen ortaya konan bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilim (Kağıtçıbaşı, 2010: 10); “ Bireyin kendine ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve motivasyonuna dayanarak örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki, ön eğilim ” (İnceoğlu, 2004: 19) şeklinde tanımlanmıştır.

Tutumların özellikleri Tavşancıl (2010) tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

- Tutumlar, birey ve obje arasındaki ilişkide bir düzenlilik olmasını sağlarlar. Öğrenme süreci içinde aşama aşama biçimlendiğinden, insanın çevresini anlamasına da yardımcı olurlar.
- Bir objeye ilişkin olumlu ya da olumsuz bir tutumun oluşması, ancak o objenin başka objelerle karşılaştırılması sonucu mümkündür.

- İnsan- obje ilişkisinde, tutumların belirlediği bir yanlılık vardır. Birey bir objeye ilişkin bir tutum oluşturduktan sonra, ona yansız bakamaz.
- Tutumlar geçici değıllerdir, belli bir süre devam eder. Yani bireyler yaşamlarının belli dönemlerinde aynı düşünceye sahip olurlar.
- Tutumlar doğuştan gelmez, sonradan yaşantılar sonucu kazanılır. Birey toplumsallaşırken kültürel olarak tutum sahibi olur.
- Kişisel tutumlar gibi toplumsal tutumlar da vardır. Toplumsal tutumlar, toplumsal değerlere yönelik tutumlardır.
- Tutum bir tepki gösterme şekli değil, daha çok bir tepki gösterme eğilimidir.
- Tutumlar olumlu ya da olumsuz davranışlara yol açabilir (Tavşancıl, 2010: 71-72).

Tutumlar etkinlikler için hazır bulunuşluk şartını yerine getirirken, bireyin zihninde yer alan birçok düşünce ve davranışa temel oluşturmaktadır. Birey herhangi bir objeyle etkileşimi sonunda veya başkalarından etkilenerek kısacası deneyimleri sonucunda kendi tutumlarını oluşturur (Phillips, 2003: 3)

Tutumun üç ögesi bulunmaktadır. Bunlar bilişsel, duygusal ve davranışsal olarak gruplandırılmaktadır. Tutumlar sadece duygu ya da davranış eğilimi olarak düşünülmemeli bilişsel, duyusal ve davranışsal olarak üç boyutuyla bir bütün olarak ele alınmalıdır. (Kağıtçıbaşı, 2010: 109). Tutumların oluşabilmesi için bu üç öge arasında örgütsel bir ilişki ve eş güdüm bulunmalı, bu uyumun olmadığı yerde ise tutumun oluşması mümkün olmamaktadır (İnceoğlu, 2004: 25). Tutumların duyusal ögesi, bireyin bir tutuma konu olan olay, nesne, kişi, durum vb.'ye karşı heyecanını içermekte (Tavşancıl, 2010: 76-77) ve deneyimler sonucunda oluşmaktadır (İnceoğlu, 2004: 26). Duyusal öge ile davranışsal öge arasında yakın bir ilişki bulunmakta, duyusal ögenin sonunda davranışsal ögeler oluşmaktadır. Duyusal öge ile davranışsal öge arasında doğru bir orantı olduğu söylenebilir. Bilişsel öge ile duyusal öge arasında ise her zaman doğru orantı söz konusu değildir. Bu ilişki kimi zaman ters orantı şeklinde de olabilir (İnceoğlu, 2004: 27). Bireyin tutuma yönelik bilişsel ögesini inançları, bilgisi ve düşünceleri oluşturmaktadır. Sahip olduğu bilgi, duygularını ve ardından davranışlarını etkilemektedir. Bu yüzden tutumun oluşumundaki ilk basamak sayılmaktadır. Davranışsal öge, kişinin uyaran karşısındaki bir tutum nesnesine karşı

davranış şeklini yansıtmakta, eğilimleri sözlerinden veya davranışlarından gözlemlenebilmektedir (Aktan, 2013).

Tutumların oluşumu çocukluğa dayansa bile insanlar tutuma doğuştan sahip olmazlar ve yaşantıları sonucu sonradan öğrenirler (Kağıtçıbaşı, 2010: 127). Tutumların ilk oluşumunda aileler çok etkili olurken (Morgan, 1995: 374) ailelerin çocukların tutumları üzerindeki etkisi çocuklar büyüdükçe azalmaktadır (Tavşancıl, 2010: 80).

Tutumlar genellikle yaşantılar sonucu, pekiştirme, taklit, sosyal öğrenme gibi yollar aracılığıyla oluşmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010). Tutumlar doğuştan gelmemekle birlikte yaşantılar sonucu oluşmakta, gelişmekte ve değişime uğramaktadır. Her ne kadar tutumlar değişmeye karşı dirençli olsalar da yeni bilgi ve deneyimler sonucu yavaşta olsa değişmeleri mümkündür (Davidoff, 1987: 569).

Dinlemenin temel dil becerisi olması, öğrenmelerimizin temelini oluşturması ve okulda dinlemeye ayrılan zamanı düşündüğümüzde dinlemeye yönelik olumsuz bir tutum öğrencilerin sadece Türkçe dersinde değil diğer derslerdeki başarısını da etkileyeceği tahmin edilmektedir. Bunun önlemek için dinleme çalışmalarına gereken önem verilmeli, dinlemeye yönelik etkinlikler öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınarak düzenlenmelidir. Dinlemeye karşı olumsuz tutum sahibi öğrenciler için eğlenceli yöntem ve teknikler yoluyla dinleme etkinliklerine katılmaları sağlanarak olumsuz tutumlarında değişiklik oluşturulmaya çalışılmalıdır (Katrancı, 2012: 30).

2.2.7. Dinleme Becerisinin Türkçe Öğretim Programındaki Yeri

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar ilköğretim birinci kademeye yönelik yedi adet öğretim programı uygulanmıştır. 1924 İlk Mekteplerin Müfredat Programları, 1926 İlk Mekteplerin Müfredat Programları, 1936 Yeni İlkokul Müfredat Programı, 1948 İlk Okul Programı, 1968 İlkokul Programı, 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ve halen uygulanmakta olan 2005 İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programıdır.

1968 Müfredat Programı'na kadar dinlemeyle ilgili olarak;

1.Öğrencileri, sözle veya yazıyla ifade olunan düşünceleri, duyguları iyi ve doğru olarak anlamaya alıştırmak.

2.Onlara gördüklerini, duyduklarını, bildiklerini, incelediklerini, öğrendiklerini, düşünüp tasarladıklarını sözle ve yazı ile iyi ve doğru olarak anlatma kudretini kazandırmak’ tan bahsedilmiş; yalnız duyduklarını nasıl iyi ve doğru anlayacakları konusu açıklığa kavuşturulmamıştır (Özbay, 2013: 63).

1968 yılında uygulamaya konulan İlkokul Programı dinleme becerisine ilk defa doğrudan yer vermesi açısından oldukça önemlidir. Programın “Türkçe dersinin bütünüyle ilgili esaslar” bölümünde dinlemenin diğer dil becerileri arasında sıkı bir ilişki olduğundan bahsedilmiş ve şu açıklamalara yer verilmiştir:

- *Türkçe derslerinin bütün çalışmaları arasında öğrenciler, karşılarındakilerin söylediklerini dinlemeye, anlamaya ve gerekince, belli kurallara uyararak cevap vermeye veya söz almaya alıştırmalıdır.*

- *Hayatımızda dinlemenin ve dinleneni anlamının önemi büyüktür. Bugün bilgilerimizin bir kısmını radyo, konferanslar, mülakatlar yolu ile kazanmaktayız. Toplum düzeni, özel yaşayışımız kişilerin birbirleriyle karşılaşp konuşmaları ve birbirlerini anlamalarını zorunlu kılmaktadır. Öğrenciler, derslerin önemli bir kısmını dinleyerek öğrenirler. Bunun için öğrencilere Türkçe derslerinde dinleme alışkanlığı kazandırılmalıdır (Temizyürek ve Balcı, 2006: 98)*

1968 Programı ile daha önceki dört programda açık olmayan ifadelerin netleştiği, dinlemenin bir “beceri” olarak ele alındığı, anlamaya yönelik bu becerinin alışkanlığa dönüştürülmesinin amaçlandığı görülmüştür. Bu programla birlikte dinleme becerisinin, dil bilgisi ve imla çalışmaları içinde yer alması düşünülmüştür (Özbay ve Melanlıoğlu, 2012: 90).

1981 yılındaki Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı’nın Genel Amaçlar bölümünde dinleme becerisi ile ilgili olarak şu amaçlara yer verilmiştir:

1. Öğrencilere görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını tam ve doğru olarak anlama gücü kazandırmak
2. Onlara, görüp izlediklerini, dinlediklerini, okuduklarını, incelediklerini ve düşündüklerini, tasarladıklarını söz ya da yazı ile doğru ve amaca uygun olarak anlatma beceri ve alışkanlığı kazandırmak
3. Onlara, dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesinde yardımcı olmak (MEB, 2000: 7).

1981 yılındaki Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı önceki programlara göre daha kapsamlı olmakla birlikte, diğer programlardaki eksik noktaları tamamlaması açısından oldukça önemlidir. Dinleme becerisine ilk kez bu programda “Anlama” başlığı altında “Dinleme ve İzleme Tekniği Bakımından” alt başlığında ayrı bir bölüm ayrılmıştır. 1981 yılındaki programın en belirgin özelliklerinden biri de öğrencilere kazandırılacak beceriler ve alışkanlıkların ‘basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene, kolaydan zora’ gibi ilkelere dikkat edilerek basamaklandırılmasıdır. Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı’na bakıldığında dinlediğini anlama becerisinin önemli olduğu belirtilmesine karşılık hedef davranışlara, içeriğe, dinlemeyi geliştirilmesine yönelik etkinliklere ve ölçme değerlendirme durumlarına yeterince yer verilmediği görülmektedir. Bu durum program açısından büyük bir eksiklik oluşturmaktadır (Özbay, 2013: 64-65).

1981 yılındaki programda sınıf seviyelerine göre dinleme süreleri, 1.sınıfta 3-5 dakika, 2.sınıfta 5-8 dakika, 3.sınıfta 8-10 dakika, 4.sınıfta 10-15 dakika olarak belirtilmiştir (MEB, 1982). Bu dinleme sürelerinin belirlenmesinde başlangıç noktasının ne olduğu, bu sürelerin nasıl belirlendiği tam olarak ortaya konmamıştır. Açıklanan sürelerin geçerli olmadığı, uygulamalar ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde net bir şekilde görülmüştür. Ayrıca programda becerilerin belli bir sıralamaya konmasına karşılık öğrencilere kazandırmak için ne tür çalışmalar yapılabileceği konusunda yeterince bilgi vermemiş olması nedeniyle dinleme becerisinin ihmal edildiği söylenebilir. Bahsedilen bu iki durumun, 1981 programının dinleme becerisi açısından ortaya konabilecek iki eksik yönünü oluşturduğu söylenebilir (Doğan, 2007: 45).

2005 yılında uygulamaya konulan İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu ile birlikte daha önce anlama öğrenme alanı içerisinde yer alan dinleme becerisi; okuma, yazma, konuşma, görsel okuma ve görsel sunu gibi becerilerle birlikte tek başına bir öğrenme alanı olarak yeni programda yerini alması; uzun yıllardır yeteri kadar önem verilmeyen bu becerinin kazandırılması açısından oldukça önem taşımaktadır.

Programın genel amaçlar bölümünde dinlemeyle ilgili olarak amaçlar şu şekilde ifade edilmiştir:

- 1. Dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini geliştirmek,*
- 2. Kitle iletişim araçlarıyla aktarılanları sorgulamalarını sağlamak,*
- 3. Yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tanımalarını sağlamaktır (MEB, 2009: 12)*

Türkçe Dersi Öğretim Programı dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunudan oluşan beş öğrenme alanı üzerinde yapılandırılmıştır. Dinleme öğrenme başlığı altında dinlemenin nasıl gerçekleştiği, dinlemenin işitmeden farklı olduğu, dinleme sürecinde öğrencinin dinlediğini anlamlandırması ve dinleme becerisini geliştirmesi için ölçme değerlendirme aşamasına kadar yapılması gerekenlere yer verilmiştir (MEB, 2009: 13)

Programda dinleme öğrenme alanında “Dinleme Kurallarını Uygulama” , “Dinlediğini Anlama” ve “Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Dinleme” alt başlıklarında toplam 45 adet kazanıma yer verilmiştir. İlköğretim 4.sınıfa ait bu kazanımlar şu şekildedir:

1. Dinleme Kurallarını Uygulama

1. Dinlemek için hazırlık yapar.
2. Dinleme amacını belirler.
3. Dinleme amacına uygun yöntem belirler.
4. Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırır.

5. Görgü kurallarına uygun dinler.

2. Dinlediğini Anlama

1. Dinlediklerini anlamlandırmada ön bilgilerini kullanır.
2. Dinlediklerini anlamlandırmada sunulan görsellerden yararlanır.
3. Dinlerken vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat eder.
4. Dinlediklerini zihninde canlandırır.
5. Dinlediklerinde ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin ve kim (5N 1K) sorularına cevap arar.
6. Dinlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder.
7. Dinledikleri kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını ayırt eder.
8. Dinlediklerinde eş sesli kelimeleri ayırt eder.
9. Dinlediklerinde eş ve zıt anlamlı kelimeleri ayırt eder.
10. Dinlediklerinde duygusal ve abartılı sözleri ayırt eder.
11. Dinlediklerinde öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
12. Dinlediklerinde gerçek olanla hayal ürünü olanı ayırt eder.
13. Dinlediklerinde sebep-sonuç ilişkileri kurar.
14. Dinlediği şiirin ana duygusunu belirler.
15. Dinlediklerinin konusunu belirler.
16. Dinlediklerinin ana fikrini belirler.
17. Dinlediklerinde destekleyici ayrıntıları, yardımcı fikirleri bulur.
18. Dinlediği olayın nasıl gelişeceğini ve sonucunu tahmin eder.
19. Konuşmacıyı, konuşma ortamını ve konuşma içeriğini değerlendirir.
20. Dinlediklerinde dil, ifade ve bilgi yanlışlıklarını belirler.
21. Dinledikleriyle ilgili çıkarımlar yapar.
22. Bir etkinliğin veya işin aşamalarını anlatan yönergeleri uygular.
23. Dinlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamlarını araştırır.
24. Dinledikleriyle ilgili kendi yaşantısından ve günlük hayattan örnekler verir.
25. Dinlediği konuya uygun, farklı başlıklar bulur.
26. Dinlediklerine ilişkin karşılaştırmalar yapar.
27. Dinlediklerinde geçen varlıkları ve olayları sınıflandırır.
28. Dinledikleri konulara ilişkin sorular sorar ve sorulara cevap verir.

29. Dinlediklerini özetler.
30. Başlıktan hareketle dinleyeceği konunun içeriğini tahmin eder.
31. Dinlediklerinde ortaya konulan sorunları belirler ve onlara farklı çözümler bulur.
32. Dinlediklerini başkalarıyla paylaşır.
33. Dinlediklerinde hikâye unsurlarını belirler.

3. Tür, Yöntem ve Tekniklere Uygun Dinleme

1. Katılımlı dinler.
2. Seçici dinler.
3. Sorgulayarak dinler.
4. Bilgi edinmek için haber, sunu, belgesel vb. dinler ve izler.
5. Eğlenmek için masal, hikâye, şarkı, tekerleme, tiyatro vb. dinler/izler.
6. Şiir ve müzik dinletilerine katılır.
7. Grup konuşmalarını ve tartışmalarını dinler (MEB,2009: 74-77).

Programda amaçlar ve kazanımlarla birlikte etkinlik örneklerine, bazı kazanımların daha iyi anlaşılması için açıklamalara yer verilmiştir. Uygulanmaya konulan programla birlikte ders kitaplarında her temada dört metnin yer alması öngörülmüştür. Bu metinlerden biri dinleme metni olarak öğretmen kılavuzunda, üçü ise öğrenci ders kitabında verilmiştir (MEB, 2009: 169).

2.3. AKTİF ÖĞRENME

Küreselleşmenin arttığı günümüzde bilgi çok çabuk üretilmekte, üretilmesiyle birlikte dünyanın her yanına yayılmakta ve hemen geliştirilmektedir. İnsanların bilgiye ulaşmasının çok kolaylaştığı bu dönemde artık değişmez doğru bilgi kavramı anlamını kaybetmiştir. Günümüzün en geçerli bilgisi bile bu değişim sürecinden etkilenmektedir. Bilgiyi elinde tutmak, bilgiye sahip olmak, bilgiyi aktarıcı rol üstlenmek artık anlamlı değildir. Bundan dolayı içinde yaşadığımız çağda bilgiye sahip olma ve bilgiyi aktarmak üzerine inşa edilmiş bir eğitim anlayışının, günümüz dünyasının istediği bireyi yetiştirmede etkisiz kalacağını söylemek yanlış olmaz (Gürşimşek, 1998: 25). Çağdaş eğitimin hedefi, bireylerin var olan bilgilerini farklı bakış açıları ile değerlendirerek, bilgiyi zenginleştirip yeni bilgi üretmesini ve yine bu bilgiyi insanlık adına

kullanabilmesini beklemektedir (Yavuz, 2005: 35). Bu hedefi gerçekleştirmek için kullanılacak yöntemlerden birisi aktif öğrenme teknikleridir.

Aktif öğrenme ile ilgili yapılan tanım ve açıklamalardan bazıları şu şekildedir: “ Öğrenenin öğrenme sürecinin sorumluluğunu taşıdığı, öğrenene öğrenme sürecinin çeşitli yönleri ile ilgili karar alma ve öz düzenleme yapma fırsatlarının verildiği ve karmaşık öğretimsel işlerle öğrenenin öğrenme sırasında zihinsel yeteneklerini kullanmaya zorlandığı bir öğrenme süreci” (Açıkgöz, 2011:17); “ öğretmenin etkin biçimde bilgiyi sunduğu ve öğrencilerin pasif biçimde bilgiyi aldığı geleneksel yöntemin tam zıttı” (Meyers ve Jones, 1993: 19). Bornwell ve Eison (1991: 162)’ a göre, pasif ders dinleme yönteminin tam tersi olarak öğrencilerin bir şeyler yapmasını sağlayan ve yaptıkları şey hakkında düşünmelerini sağlayan herhangi bir şeydir (Aykaç, 2005: 64) . Aktif öğrenme “öğrencilere öğrenme süreci üzerinde önemli bir kontrol yetisi veren öğrenme etkinlikleriyle meşgul olma ” (Kyriacou, 1999) şeklinde tanımlanmıştır.

Yapılan tanım ve açıklamalara bakıldığında öğrencinin aktif bir şekilde öğrenimi oldukça önemsenmekte ve öğrenme sürecinin tüm aşamalarında öğrencinin etkin bir katılımı hedeflenmekte öğretmenin ve öğrencinin etkileşim içinde çalışması söz konusu olmaktadır.

Aktif öğrenmenin temel özellikleri Talaz (2013: 10-11) tarafından şu şekilde belirtilmiştir:

- Öğrenmenin sorumluluğunu öğrenci taşır.
- Öğrencilere öğrenmeyi öğrenme becerisini kazandırır.
- Öğrenciler sadece kendilerine verilen bilgiyle yetinmez, öğrenme sürecinde aktif katılımcı olarak hareket eder.
- Bireysel farklılıklara uygun öğrenmeler gerçekleşir.
- Öğrenciye bilgi hazır olarak verilmez, öğrencinin bilgiye araştırma ve gözlemler sonucu ulaşması hedeflenir.
- Öğrenciler birbiriyle etkileşime geçerler. Bilgileri paylaşırlar ve ortak bilgi üretmek için işbirliği yaparlar.

- Öğrenci öğrenmeye karşı isteklidir. Öğrenme sürecinde görev ve sorumluluk almaktan çekinmez.
- Öğrencilerde öz düzenleme becerisini geliştirir ve özgüveni artırır.

Aktif öğrenme tekniği bilişsel öğrenme modellerinden olup davranışçılık akımına tepki olarak ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılın son çeyreğine doğru geleneksel öğretimin eksiklikleri hissedilmiş ve özellikle 1970'lerden sonra Rousseau, Pestalozzi, Dewey gibi yazarlar geleneksel öğrenme ve öğretme anlayışını eleştirerek çağın gereklerini karşılamadığını, öğrencilerin doğal öğrenme biçimlerini engellediğini belirtmişlerdir (Page, 1990; Açıkgöz, 2011; Maden, 2013a: 21).

Geleneksel eğitimin en büyük hatası bütün öğrencilerin aynı anda aynı bilgiye ihtiyacının olduğunu düşünmesidir. Bireyleri tek tipleştiren eğitim anlayışı öğrenciyi bir obje olarak kabul eder. Öğretmen merkezli geleneksel eğitim anlayışında dersi dinlemek sadece dinleme becerisi gelişmiş bireylerin işine yararken, bu yaklaşım öğrencilerin ilgi ve becerilerini göz ardı etmektedir. Eğitim, bireyleri bir kalıba sokmayı değil, kişileri ilgilendikleri alanlara yöneltmeyi ve yeteneklerini geliştirmeyi hedeflemelidir (Güney, 2011: 14).

Aktif öğrenme, öğrencilerin derse etkin katılımlarını ve yaptıkları hakkında düşünmelerini sağlar. Öğrenciler bu yöntemle dinlemeden daha fazlasını yapar, bu yöntemle bilgi aktarımından daha çok öğrencinin analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey becerilerini geliştirmesi beklenir (Aytan, 2011: 55).

Aktif öğrenme, sadece başarılı öğrencilerle ders yapılan, başarısız öğrencilerin elendiği, bilginin öğretmenden öğrenciye aktarıldığı, öğrencinin sadece öğrendiği bilgileri tekrar etmesinin sağlandığı, bununla beraber pasif konumda kaldığı, ezberin, kitaplara bağlı kalarak yapılan tek tip durağan bir eğitim şekli değildir. Bu yaklaşım, öğrencilerin öğretim materyalleri ve arkadaşlarıyla yoğun bir etkileşim içinde olduğu, bireysel farklılıklara göre öğretimin yapılabildiği, öğrencilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu olduğu, öğrencinin analiz, sentez ve düşünme gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen, öğrenciyi eğitimin merkezine koyan dinamik bir öğrenme şeklidir.

Öğrenciyi merkeze alan aktif öğrenme yaklaşımı çağın gereklerine uygun ‘öğrenmeyi öğrenme’ ilkesini benimsemiş, araştıran, sorgulayan insan profilini yetiştirmeyi hedeflemektedir. Aktif öğrenme yaklaşımı, eğitim programları ve öğretimle ilgili çalışmalara geleneksel anlayışlardan oldukça farklı bir bakış açısı sunmaktadır (Güneyli, 2007; Talaz, 2013).

Aşağıdaki Çizelge 2.3’ te geleneksel öğretimin ve aktif öğretimin yapıldığı sınıflar ve özelliklerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

Çizelge 2.3. Aktif Öğrenme ve Geleneksel Öğretimin Yapıldığı Sınıfların Karşılaştırılması

	Aktif Sınıf	Geleneksel Sınıf
Görüntü	Öğrenciler değişik şekillerde (kümeler halinde,U,O,V ya da iç içe halkalar halinde vb.) oturur. Sınıfın her köşesinde bir çalışma devam eder. Öğrenciler kendi aralarında iletişim halinde bulunur. Öğretmen öğrencilerin ihtiyaç duydukları anda devreye girmektedir.	Öğretmenin anlatım yaptığı, öğrencilerin sıralarda hareketsiz bir şekilde oturduğu bir ortam bulunur. Öğrenciler arasında iletişim çok azdır.
Amaç	Bilginin öğrenci tarafından yapılandırılması, yeni durumlarda kullanması ve problem çözmesi amaçlanır.	Öğretmen tarafından aktarılan bilgilerin tekrar edilmesi amaçlanır.
Kurallar	Herkes aynı anda konuşabilir ve söylediklerini dinleyecek birini bulabilir, dersin akışını sağlayacak kurallar dışında fazla kural yoktur.	Öğrenciler söz verilmedikçe konuşamaz ve kendi aralarında etkileşim oldukça sınırlıdır.
Öğrenci	Araştırır, düşünür, soru sorar, keşfeder, tartışır, fikir üretir, karşılaştırma yapar, açıklar, örnek verir, anlam çıkarır, önceki öğrenilenlere bağ kurar, değerlendirme yapar, çıkarımlarda bulunur, tahmin eder, neyi nasıl öğreneceğine kendisi karar verir.	Aktarılanları ezberler ve sınavlarda tekrarlar. Kullanılmayan bilgi olduğu için zamanla unutulur.
Sorunlar	Öğrenciler arasında fikir tartışmaları olabilir. Bu durumun aynı zamanda öğrencilerin birlikte ortak bir karar almalarını sağlayıcı yanları olabilir.	Öğrenci dersi dinlemekten sıkılması, bunun sonucunda disiplin olaylarının ortaya çıkması, ezber yapmak zorunda kalma, öğretmenlerin tükenmişlik hissi yaşamaması, olumsuz sınıf ortamı
Avantajları	Kullanışlı, etkili olması ve öğrencilere bilgiyi kullanma imkanı tanınması	
Yetiştirilen İnsan Tipi	Öğrenmeyi öğrenen, kendini sürekli geliştiren, ortak karar alabilen, problem çözen ve içinde yaşadığı ortama uyum sağlayabilen bireyler	Kendisine öğretilen bilgiyle yetinen, gelişime ve değişime kapalı, sorun çözme becerisi sınırlı ve bağımlı bireyler
Bağlam	Öğrencinin kendini gerçekleştirmesini hedefleme, herkesin kendi yetenekleri doğrultusunda başarılı olabileceği ortamlar oluşturma	Yarışma ortamı, başarısız olanların elendiği, öğrencinin yeteneklerini geliştiremeyen tek tip öğretim modeli söz konusudur.

(Açıkgöz, 2011: 35-36)

Aktif öğrenmede iki temel kavram yer almaktadır: Öz düzenleme ve öğretimsel işler.

Öz düzenleme, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif bir şekilde katılmasıyla ilgilidir. Öğrenci belli amaca ulaşmak için stratejiler geliştirir, bunların amacına ulaşmakta uygun olup olmadığı dener, gerekirse düzeltmelerini yapar ve süreci değerlendirir (Zimmerman, 1989). Öğrenci bu süreçte zor ve karmaşık işlerle uğraşmak karşılaştığı sorunları çözmekle sorumludur. Bilginin ezberlenmesinin yerine, benzer ve farklı yönlerinin belirlenmesi, başka şekillere dönüştürülmesi, nedeninin, nasılının anlaşılması, kendi içinde yeni olan sorunlarının çözülmesi gerekmektedir. Kavrama ve uygulama basamakları önemlidir. Öğrencinin zihinsel becerilerini harekete geçiren, öz düzenlemesini geliştiren ortamların kendisince hazırlanıp uygulanması ve gelişimini gözlemesi, değerlendirmesi gereklidir (Sönmez, 2008: 154).

Öğretimsel iş; öğrencilerin amaca ulaşmak için yaptıkları izledikleri yollar ya da katıldıkları etkinliklerin tamamıdır. Öğrenciyi amaçlara ulaştırmak için tasarlanır. Öğrencinin konuya olan bakışını, ona ele alış tarzını ve öğrenme ürününün kalitesini belirler. Örneğin, problem çözmeyi öğrenirken problemleri şemalarla göstermelerinde ya da okuduklarının resmini yapmada gibi. Öğretimsel işler, öğrenme sürecinde çocuğun zihnini aktifleştirmekte, edinilen bilgilerin ayrıntılı bir şekilde ele alınmasını, üst düzey düşünme süreçlerinin harekete geçmesini sağlamaktadır. Olaylara hem fiziksel hem de zihinsel anlamda katılma ve yorum yapma gibi davranışlar öğretimsel işlerle gerçekleşir (Açıkgöz, 2011: 25; Aytan, 2011: 60).

Aktif öğrenme tekniklerinin günümüzde yoğun ilgi görmesinin çeşitli sebepleri bulunmaktadır:

- 1) Aktif öğrenmenin beynin çalışmasına uygunluğu
- 2) Yaşam boyu öğrenen bireylere duyulan gereksinim
- 3) Geleneksel öğretimin çağın gereksinimlerini karşılayamaması
- 4) Öğrenme-öğretme anlayışındaki gelişmeler
- 5) Aktif öğrenmenin etkililiği
- 6) Aktif öğrenmenin avantajları (Kullanışlılık, Ekonomiklik, Destekleyici Öğrenme Ürünleri)
- 7) Destekleyici öğrenme ürünleri üzerine olumlu etkiler bırakması (Saban, 2005; Aykaç, 2005: 65; Açıkgöz, 2011: 16).

2.3.1. Aktif Öğrenmenin Önemi

Günümüzde hayatın her alanında çok hızlı değişimler olmakla birlikte, bu gelişim ve değişim okullarımızı da etkilemektedir. Bugün öğrencinin öğrendiği bir bilgi henüz okuldan mezun olmadan bile değişebilmektedir. Okullar bireyleri yaşama hazırlamak, topluma ihtiyaç duyulan insan modelini yetiştirmek için vardır. Geleneksel eğitim sistemleri bu görevi yapamamakta ve günümüzde ihtiyaç duyulan insan modelini yetiştirmede yetersiz kalmaktadır.

Eğitim anlayışının temel aldığı düşünce ve felsefi yaklaşımlar günümüzde tamamen değişirken eğitim kurumunun ne olduğu ve nasıl olması gerektiği farklı kesimlerce tartışılmaktadır. Eğitim kurumlarına verilen değer nasıl değiştiğini göstermesi açısından İngiltere Başbakanı Blair'in şu cümleleri oldukça dikkat çekicidir: "İngiltere'nin 18. yüzyılda serveti toprak idi. 19. ve 20. yüzyılda toprağın yerini fabrikalar ve sermaye aldı. 21. yüzyılda ise servetimiz insan olacaktır. İnsan potansiyelini özgürleştirmeli, yeteneklere vurulmuş zincirleri koparmalıyız" (Maden, 2013b: 52).

Değişmekte olan yaşam şartlarıyla birlikte bilgi birikimi sürekli olarak artmaktadır. Bilgiyi edinmekten çok ona ulaşmanın ve etkili kullanmanın önemli hale geldiği günümüzde bu durum, yetiştirilecek olan insan modelinin ve eğitim anlayışlarımızın farklılaşarak yenilenmesini zorunlu kılmaktadır.

Günümüzde insan yaşamı bilgi ve teknolojinin etkisiyle tamamen değişirken bu değişimin neticesinde insan hayatı karmaşıklaşmakta ve ayrıntılı bir hale gelmektedir. İnsanın bu hayat içinde birbiriyle ilişkisiz, ezberlenmiş bilgilerle değil; var olan bilgileri sentezleyerek özgün yeni bilgiler ortaya koyan, öğrenmeyi öğrenen ve bunları problemlerin çözümünde kullanan bireyler olması beklenmektedir (Maden, 2013a: 21).

Geleneksel eğitimde yapılan ezber ile öğrenmenin olması oldukça zor olmakla birlikte bu şekilde çağa ayak uyduran, kendini geliştiren, üreten, düşünen bireyler yetiştirmek imkansızdır. Bu durumdan kurtulmak için öğrencinin aktif olduğu, öğrenme sürecine etkin bir şekilde katılacağı yöntemlerin seçilmesi gerekmektedir. Kullanılacak yaklaşımlardan biri aktif öğrenmedir. Artık eğitim sistemimizdeki öğrenme, yüzeysel

bilginin ötesine geçmeli; anlama ve derin anlamlar çıkarma, günümüz neslinin yeni beceriler öğrenmesini ve bunları günlük hayatta uygulayabilme becerisine sahip olmasını amaçlamalıdır. Her insanın beyninin kendine özgü olması öğrenme sürecinde farklı yaklaşımların kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Bunu da ancak, öğrencilere seçeneklerin ve kendi öğrenmesiyle ilgili karar alma fırsatlarının sunulduğu aktif öğrenme uygulamaları sağlayabilir (Moke ve Shermis, 1996; Özdoğan, 2008; Açıkgöz, 2011: 3).

Aktif öğrenme, öğretim sürecine katılım ile bilgiyi işitmeyi, bilgiyi görmeyi ve bilgiyi işlemeyi birleştirmektedir. Aktif öğrenmenin uygulandığı sınıflarda öğrenme yüzde doksan oranında kalıcı olabilmektedir. Aktif öğrenme sayesinde öğrenmenin sorumluluğu öğrencide olmaktadır. Geleneksel eğitim anlayışında pasif ve bilgiyi hazır bulan öğrenci bu süreç sayesinde sınıfta etkin olmaktadır. Süreci değerlendirmek, kendi denetim mekanizmasını oluşturmak, yaşam boyu öğrenme yollarını göstermek, eleştirel ve yaratıcı düşünmeyi geliştirmek, öğrenmede zorluk yaşayan öğrencilere yardımcı olmak, üstün yetenekli çocukların gelişimine fayda sağlamak, sınıf yönetiminde öğretmenlere destek olmak, demokrasi bilincinin gelişmesine katkıda bulunmak, açısından aktif öğrenmenin etkili olduğu ifade edilebilir (Güney, 2011: 16; Aytan, 2011: 63).

Aktif öğrenme tekniklerinin kullanılma nedenleri;

- Aktif öğrenme tekniklerinin, kısa süreli etkinliklerde kullanılabilceği gibi; bir dönem kadar uzun süreli etkinliklerde de kullanılabilir olması.
- Aktif öğrenmenin tek bir öğretim yöntemi değil, birçok öğretim yöntemini içermesi.
- Her konu alanında ve her sınıf düzeyinde uygulanabilir olması.
- Yapılan araştırmalarda; aktif öğrenmenin başarıyı arttırdığı, bununla da kalmayıp geleneksel öğretimde ihmal edilen, hatta zaman zaman zedelenen güdüyü, öz saygıyı, okula ve öğrenmeye yönelik negatif tutumları, arkadaşlık ilişkilerini ve derse katılım gibi birçok değişken üzerinde olumlu etkileri olduğunun kanıtlanmış olmasıdır (Ünal, 2004).

2.3.2. Aktif Öğrenme Ortamında Öğretmenin ve Öğrencinin Sorumluluğu

Aktif öğrenmenin uygulandığı sınıflarda beş özellik dikkat çekmektedir: güven, enerji, öz denetim, gruba ait olma, duyarlı olma.

Güven: Kendine güvenen ve öğrenmeye hazır ve istekli olan öğrencilerin kendi yetenek ve özelliklerine saygı duyar. Kendini güvende hisseden öğrencilerin değerli olduklarını hissetmeleri herhangi bir ödül veya başarıya bağlı değildir.

Enerji: Öğrenciler sürekli bir etkinlikle uğraşırlar, katılımcıdırlar. Sınıfta zamanını boşa geçiren öğrenci bulunmaz.

Öz denetim: Öğrenmenin sorumluluğu öğrencidedir. Öğrenme süreçlerini kendileri yönettikleri için öğrenmeye karşı isteklidirler.

Gruba Ait Olma: Öğrenci, öğrenme süreci boyunca öğretmeni ve arkadaşlarını dinler, onlara saygı göstererek etrafıyla olumlu ilişkiler kurar.

Duyarlı Olma: Öğrenciler saygılı ve hoşgörülüdür. Sınıfta dikkatli, meraklı, üretken, çaba gösteren ve neler olduğunu bilen öğrenciler çoğunluktadır (Yavuz, 2005; Harmin, 2006).

Aktif öğrenme süreci öğretmenin bilgiyi aktardığı öğrencilerin edilgen biçimde olduğu geleneksel öğretimden çok farklıdır. Aktif öğrenme süresince öğrencinin konuştuğu, tartıştığı, araştırdığı bir ortam söz konusudur. Böyle bir ortamda öğrencinin üst düzey düşünme becerilerine sahip olması ve öğrendiklerini günlük yaşamda kullanması beklenir. Geleneksel eğitim anlayışındaki aktif katılım, öğrencinin ders anlatması, öğretmeni dinlemesi, sorulan soruları yanıtlaması şeklinde anlaşılmaktadır. Aktif öğrenmede ise öğrencinin bilgiyi farklı kaynaklardan araştırması, elde ettiği bilgiyi kendi öğrenme şekline göre sunması, başkalarıyla paylaşması, bireysel ve grup halinde çalışabilmesi gerekmektedir (Ward ve Tiessen, 1997).

Niemi (1997)' ye göre aktif öğrenme yöntem ve tekniklerini uygulayacak öğretmenler hayat boyu öğrenen, kendilerini geliştiren bireyler olmalıdır. Konu alanındaki yenilikleri takip etmeleri, mesleki bilgilerini güncellemeleri ve kişisel gelişimlerine önem vermeliyimdir. Aktif öğrenmeyi temele alan bir öğretmen,

demokratik bir sınıf ortamı oluşturarak öğrencilerini güdüler, onları öğrenmeye istekli hale getirir. Öğretmen, öğrenme sürecini zorlaştıran değil kolaylaştıran kişi olmayı hedefler (akt. Aytan, 2011: 66). William Ward bu öğretmen modelini “Vasat bir öğretmen anlatır, iyi bir öğretmen açıklar, nitelikli bir öğretmen gösterir, ideal bir öğretmen ise düşündürür” diyerek ifade etmiştir (Akşid ve Şahin, 2011: 5).

Aktif öğrenme ortamı oluştururken öğretmenler öğrencilerini çok iyi tanımalı, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini dikkate almalı, öğrencilerin ilgisini çekecek olaylar veya sorularla onları paylaşımda bulunmasını sağlamalıdır. Etkili bir öğrenmenin meydana gelmesi için akıcı bir ders planlamalı, öğrenciler hangi konuyu neden öğreneceklerinin farkında olmalıdır. Öğretmen görsel ve işitsel materyallerle süreci desteklemeli, öğrenciyi öğrenme sürecine katılımını sağlayacak ortamlar oluşturmalıdır. Öğretmen az açıklama yapmalı daha çok yönlendirici olmalı ve öğrenci çiftlerinin beraber çalışmasını sağlamalıdır. Süreç boyunca geri bildirimlerde bulunmalıdır (Martyn, 2007; Slavin, 2003; Aydede ve Kesercioğlu, 2012).

Aktif öğrenmede öğrenmenin sorumluluğu öğrencidedir. Bu durum öğretmenin sorumluluğunun tamamen bittiği, öğrencinin her istediğini yapması ve öğretmenin sürece karışmaması anlamına gelmemektedir. Aktif öğrenen öğretmenin gelenekselden farkı, kendi kararlarını kabul ettirmek yerine öğrencilere yol göstererek, önerilerde bulunarak gelişmelerini sağlamak ve bu süreci takip etmektir. Öğrencinin gelişmesinde karşılaşabileceği problemlere karşılık önlem almak da öğretmenin sorumlulukları arasındadır. Söz konusu önlemler ise öğrencinin yerine öğretmenin karar alması olarak anlaşılmamalıdır.

Aktif sınıflarda öğretmen sınıfın önünde durup konuşmaların çoğunu yapmaz. Bu sınıflarda etkili öğretmen iyi konuşan, iyi anlatan değil öğrencilerin iyi konuşan iyi anlatan kişiler olmasına yardım eden, onlara imkan sunan kişi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aktif öğrenme sınıflarında ortaya çıkan başlıca öğretmen rolleri a)kolaylaştırıcılık b)araştırmacılık c)tasarımcılıktır(Açıköz, 201: 36-37).

Mid-continent Regional Educational Laboratory 1994 yılında hazırlamış olduğu aktif öğrenme yaklaşımının uygulandığı sınıfın özellikleri listesinde öğretmenin ve öğrencilerin özellikleri aşağıdaki özetlemek mümkündür (Akt: McCombs ve Whisler, 1997):

Aktif öğrenmede öğretmen;

- Öğrencilerine, onlardan beklentilerinin yüksek olduğunu ifade eder.
- Öğrencilerin fikirlerini dikkatlice dinler ve onlara saygıyla karşılar.
- Öğrencilere karar alma sürecinde yardımcı olur.
- Öğrencilerin kendileri hakkında düşünmeleri için cesaretlendirir.
- Yapılan uygulamalardan öğrencilerin eğlenmesine dikkat eder.
- Öğrencinin anlamı yapılandırma ve içeriği örgütleme yaklaşımlarını değiştirmelerine yardım eder.

Aktif öğrenmede öğrenciler,

- Yapacakları projeleri kendileri belirler.
- Bireysel öğrenmelerine uygun şekilde ve hızda çalışır.
- Öğrenmeye karşı meraklıdır.
- Kendilerinden farklı seviyedeki (yaş, kültür ve yetenek vb.) öğrencilerle beraber çalışabilir.
- Sahip oldukları bilgileri çok farklı şekilde sunabilir.
- Bireysel ve grup çalışmalarının her ikisine aktif bir şekilde katılır.

Geleneksel öğrenme ortamlarından aktif öğrenme ortamına geçildiğinde öğretmenle birlikte öğrencinin de rolü değişmektedir. Aktif öğrenmenin uygulandığı sınıflarda öğrenciler pasif öğrenenlere göre öğrenme sürecinin başından sonuna kadar sorumluluk taşımaktadır. Öğrenciler öğrenme hedefleri üzerinde düşünür, seçim yapar; hedeflerine ulaşmak içinde hangi yolları takip etmesi gerektiğine karar verir; bu yolların uygun olup olmadığını gözden geçirir, öğrenmelerini kontrol eder ve gerekirse düzeltmeler yapar (Koç, 2007: 4).

Öğrenci aktif öğrenme süresince bir şeylerle uğraşmalı ve yaptığı şeylerin üzerinde düşünmelidir. Aktif öğrenmede öğrenciler sadece konuyu öğrenmekle yetinmezler bununla beraber öğrendiklerini uygulama imkanı bulur. Öğrenmiş olduğu kavramlar arasındaki bağlantıları inceler ve ön öğrenmeleriyle ters düşen durumlarla karşılaştırmalar yapar. Bu sayede bilgiyi özümser ve daha sonraki öğrenmelerinde kullanacağı bilgiyi üretir (Mattson, 2005). Bundan dolayı öğrenci araştırma yapmalı, sorgulamalı, tartışmalı, karşılaştırmalı, yeni örnekler vermeli, denenceler kurmalı, veri toplamalı, onları analiz etmeli, keşifler yapmalı, neden sonuç bağlantılarını saptamalı vb. etkinliklerde yer almalıdır (Sönmez, 2008: 154).

Aktif öğrenme sırasında öğrenciler arkadaşlarıyla etkileşim halinde, birbirleriyle iş birliği içerisinde olurlar. Grup çalışmaları sırasında öğrenciler arasında olumlu ilişkiler gelişir. Öğrenci bu çalışmalar sayesinde farklı kişiliklere saygı duymayı, ortak bir hedef doğrultusunda çalışmayı, ekip ruhunu öğrenir. Ortak bir noktada buluşan bireyler beraber hareket etme yeteneği kazanırlar, kendilerinin ve arkadaşlarının performanslarını denetler. Aktif öğrenme sayesinde kendine güvenen, benlik saygısı kazanmış, öğrenmeye istekli, öğrenmeye yönelik olumlu tutumlara sahip bireyler yetişir (Güney, 2011: 17).

2.3.3. Aktif Öğrenme Teknikleri

Araştırmada kullanılan aktif öğrenme teknikleri şunlardır:

2.3.3.1.Şiir Yazma

Öğrenciler grup halinde sınıftaki yerlerini alır, grup üyeleri önlerinde yer alan kağıda belirtilen konuyla ilgili bir dize yazıp kağıdını yanındaki arkadaşına verir. Bu şekilde belirtilen işlem süre bitinceye kadar devam eder ve süre bitiminde herkesin elinde gruptaki üye sayısı kadar şiir bulunur. Daha sonra ortaya çıkan ürünler sınıfa sunulur (Açıkgöz, 2011: 129).

2.3.3.2. Zihinsel Haritalama

Bir konunun önemli noktaları küçük kağıtlara yazılır. Hazırlanan bu kağıtlardan öğrenci ya da grup sayısı kadar oluşturulur. Sonra bu kağıtlar öğrenciye ya da her gruba

bir deste düşecek şekilde dağıtılır ve kartların üstündeki, kavram ya da düşüncelerin birbiriyle ilişkilerini gösterecek şekilde yerleştirmeleri gerektiği ifade edilir. Yerleştirme işlemi sıra üstünde, tahtada veya istenilen herhangi bir yerde yapılabilir. Sonunda öğrencilerin oluşturdukları haritalar sınıfa sunulur ve açıklamalar yapılır. Bu sayede öğrenilen konuyla ilgili olarak bir çok anlamlı ilişkinin keşfedilmesi sağlanır (Açıkgöz, 2011: 131).

2.3.3.3. Öğrenme Galerisi

Öğrencilerin belirtilen bir zaman diliminde öğrendiklerinin değerlendirmesini sağlar. Uygulama sırasında öğrenciler sınıftaki öğrenci sayısına göre küçük gruplara ayrılır. Ardından öğrencilerin bu çalışma sırasında, dinleme metniyle ilgili, öğrendiklerini gözden geçirmeleri sağlanır. Gruplar çalışma kağıtlarına hangi bilgileri, önemli noktaları sergileyeceklerine karar verirler. Süre bitiminde her grup çalışmasını panoda sergiler. Bu işlemin ardından her grup ayağa kalkarak panoda sergilenen diğer grupların çalışma kağıtlarını inceler ve kendi listelerine yazmayı unuttukları maddelerin önüne işaret koyar. Sergilenen ürünlerin incelenmesi sırasında hangi öğrenmelerin kaç kişi tarafından gerçekleştirildiğinin değerlendirilmesi yapılır.

2.3.3.4. Dönüşümlü Öğretme

Öğrencilerin birbirleriyle öğrendiklerini paylaşmasını sağlayan bu teknikte uygulama aşamaları şu şekilde sıralanabilir:

1. Sınıf iki gruba ayrılır, bu ayırma işlemi sıra arkadaşları arasından seçilebilir.
2. Sınıfın yarısı dinleme metninin ilk bölümünü dinler.
3. Bu sırada sınıfın diğer yarısı sınıf dışına alınır.
4. Birinci bölümün bitmesinin ardından metnin kalan bölümünü ikinci grup dinler ve ilk gruptakiler dışarıya alınır.
5. Metnin bitmesinin ardından gruptaki kişiler kendi dinledikleri bölümü arkadaşlarına anlatır.
6. Ardından metinle ilgili çalışma kağıdı dağıtılır ve grup üyeleri dinledikleri metnin tamamını ilgilendiren etkinliği birlikte tamamlar.
7. Çalışmanın bitiminde grupların değerlendirilmesi yapılır.

2.3.3.5. Kim Olduğunu Bul

Öğrencilerin dinledikleri metindeki öğrendiklerini tekrar etmelerini, konuyla ilgili olarak düşüncelerini ve değerlendirme yapmalarını sağlar. Uygulamanın işlem basamakları şu şekildedir:

1. Öğrenci sayısı kadar kağıda konuyla ilgili bazı
  - doğrular
  - yanlışlar
  - örnekler
  - hikayedeki kişiler
  - destekleyici düşünceler
  - eş ve zıt anlamlı kelimeler
  - neden sonuç ifade eden cümleler vb
2. Kağıtları üstlerine takılmak üzere öğrencilere dağıtılır.
3. Öğrencilere ayağa kalkar ve sınıf içinde dolaşmaya başlar. Herkes üzerinde metinle ilgili yanlış cümleleri taşıyan kişileri bulup not etmeye çalışır.
4. Daha sonra herkes yerine oturur ve yakasındaki cümlenin doğru mu yanlış mı olduğunu sınıfa açıklar.

2.3.3.6. Bunu Kim Yapar?

Dinlenen metnin gözden geçirilmesi, konuyla ilgili soruların yanıtlanması veya herhangi soruna çözüm üretme çalışmalarında kullanılabilir. Uygulanması sırasında yer alan işlemler şunlardır:

1. Dinleme metniyle ilgili soruların yer aldığı çalışma yapraklarının hazırlanır ve öğrenci sayısı kadar çoğaltılır.
2. Metnin birkaç defa dinlenir.
3. Öğrencilerin sınıfta ‘Bunu kim yapar?’ diyerek çalışma kağıdıyla dolaşmaya başlar.
4. Birbirlerinin çalışma yaprağındaki alıştırmalardan birini yapma konusunda anlaşarak eşleşirler.

5. Öğrencilerin birbirlerinin çalışma yaprağındaki alıştırmalardan birini yapıp yanına, yapanın adını yazar. Yanına doğru veya yanlış şeklinde işaret koyar.
6. Öğrencilerin mümkün olduğu kadar çok arkadaşıyla etkileşimde bulunabilmeleri için bir kağıtta birden fazla alıştırmayı yapmamaları sağlanır.
7. Çalışma yapraklarının belirlenen süre içinde tamamlanır.
8. Hiçbir öğrenci tarafından yapılamayan alıştırmalar öğretmen tarafından yapılarak açıklanır.

2.3.3.7. Hazineyi Bul

Dinlenen metnin önemli noktalarının tekrar edilmesini eğlenceli bir şekilde sağlar. Uygulanması sırasında yer alan işlemler şunlardır:

1. Metinle ilgili bir bulmaca sayfası oluşturulur.
2. Bulmacanın çözümünün parçalarının bazıları sınıfın çeşitli yerlerine saklanır.
3. Hangi parçanın nerede olduğunu belirten yönergelerin ya da krokilerin hazırlanır.
4. Öğrencilerin küçük gruplara ayrılır.
5. Her gruba yönergenin yer aldığı çalışma sayfası verilir.
6. Grupların ellerindeki yönerge sayesinde bulmacayı çözmeleri sağlanır.
7. Bulunan her parçanın grupça incelenmesi ve ne olduğunun anlaşılması, anlaşılmayan noktaların öğretmene sorulması ve o aşamada öğrencilerin yapması gereken bir şey varsa onun yapılması beklenir.
8. Bütün bu işlemler belirtilen bir sürede bitirilmesi istenerek yarışma ortamı sağlanır.
9. Sürenin bitiminde değerlendirme işlemi yapılır.

2.3.3.8. Kart Eşleştirme

Öğrenilenlerin gözden geçirilmesi, netleştirilmesi ya da kalıcılığının artırılması gibi durumlarda kullanılabilir. Uygulanması sırasında yer alan işlemler şunlardır:

1. Sınıf iki gruba ayrılır.
2. Her biri sınıftaki öğrenci sayısının yarısı kadar kart içeren iki dizi kart hazırlanır. Birinci dizide; öğrenilenlerle ilgili sorular, kavramlar, örnekler vb. yer alır.

İkinci dizide ise; birinci dizidekilerle eşleştirebilecek yanıtlar, açıklamalar bulunur. Dizilerden birindeki kartlar numaralanır.

3. Kartlar gruplara dağıtılır.
4. Öğrenciler sıra arkadaşlarıyla birlikte kendi ellerinde yer alan soru ve cevapları eşleştirmeye çalışır.
5. Kartlarını eşleştirenler bunun gerekçelerini hazırlarlar.
6. Kart numaraları rastgele söylenir ve numarası söylenenler kendi kartlarının içeriğini ve hazırladıkları gerekçeleri sınıfa sunarlar (Açıkgöz,2011:163-169)

2.3.3.9. İstasyon Tekniği

İstasyon tekniği belirli bir konuda çeşitli açılardan kolektif şekilde çalışılıp ortak bir ürün ortaya çıkarılması için uygulanan bir yöntem olarak ifade edilebilir. Bunun için konunun değişik yönlerinin çalışılabilmesi için sınıf içinde çalışma istasyonları adı verilen öğrenme merkezleri oluşturulur (Hesapçioğlu, 2008).

İstasyon tekniğinde her öğrenci görev alır ve istasyona gidecek öğrenciler belirlenir. Her gruba bir gözlemci veya istasyon şefi atanır. Bu kişiler gruba rehberlik yapar. Gruplar her istasyonda 10 dakika çalışır. Her istasyonda konunun resimle ifade edilme, tiyatro metni oluşturma, şarkı besteleme, öykü ve şiir yazma vb. gibi farklı yönü çalışılır. Süre sonunda gruplar yer değiştirir. Ders bitimine kadar her grup bütün istasyona uğrar ve dersin sonunda ortaya konulan ürünler sergilenir (Sönmez, 2008).

İstasyon tekniği öğrencilerin zekâ alanlarına ve öğrenme stillerine göre öğrenmelerine yardımcı olur. Öğrencinin birden fazla duyu organı yoluyla öğrenmesini sağladığından öğrenmeyi ilgi çekici hale getirir.

İstasyonda işlem basamakları aşağıdaki gibi olmalıdır:

1. Öğrenme içeriklerinin seçilmesi, sınırlandırılması ve yapılandırılması
2. Öğrenme materyallerinin gruplandırılması
3. İstasyon türüne karar verilmesi ve istasyonların belirlenmesi
4. Çalışma materyallerinin istasyonlara uygun olarak hazırlanması
5. Organizasyonun yapılması (Ocak, 2008).

2.4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde dinleme ve aktif öğrenme alanında yapılmış çalışma örnekleri yer almaktadır.

2.4.1. Dinleme ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Ünal ve Özer (2014), 1995 ve 2013 yılları arasında dinleme üzerine yapılan çalışmalara ilişkin kaynak taramasında 17 kitap, 7 bildiri, 59 makale, 73 yüksek lisans tezi ve 14 doktora tezini tespit etmişlerdir. Bu bölümde son yıllarda dinleme üzerine yapılan bazı yüksek lisans ve doktora çalışma örnekleri sunulmuştur:

Kocaadam (2011), “Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim 7.Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi ” adlı yüksek lisans çalışması 102 7.sınıf öğrencisinin katılımıyla yapılmıştır. Deneysel olarak yapılan çalışma süresince deney grubu öğrencilerine, hazırlanan etkinlikler aracılığıyla on hafta boyunca not alarak dinleme eğitimi verilmiştir. Kontrol grubundaki öğrencilerle ise dersler olağan akışında devam etmiştir. Uygulama çalışmalarının ardından gruplara son test uygulanmıştır. Yapılan son testlerin ardından deney grubu lehine iki soru haricinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Fidan (2012), “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe Dersinde Kullandıkları Öğrenme Stratejilerinin Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans çalışmasında Öğrencilerin Türkçe derslerinde kullandıkları dinleme stratejileri cinsiyet, sınıf düzeyi ve sosyo-ekonomik düzey yönünden karşılaştırmalı olarak incelenmiş ve öğrencilerin dinleme stratejilerini kullanım oranları belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sürecinde nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi, nicel araştırma yöntemlerinden ise tarama modeli kullanılmıştır. Öğrencilerin dinleme stratejilerini belirlemek için açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu ve anket uygulanmıştır.

Çalışma sonunda öğrencilerin dinleme stratejilerini kullanımlarının cinsiyet ve sınıf düzeyi yönünden farklılaşmadığı, kullandıkları dinleme stratejilerinin sosyo-ekonomik düzeye göre değerlendirilmesinde ise altı maddede grupların farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Uygulanan ölçek sonuçlarına göre öğrenciler bilişsel, duyuşsal

ve beden diliyle ilgili stratejilerin genelini Türkçe derslerinde kullanmaktadır. Bu stratejilerden dikkat ve not alma stratejileri öğrenciler tarafından en çok tercih edilen stratejiler olarak belirlenmiştir.

Kaya (2012), “İlköğretim 5.Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerinin Web Tabanlı Bir Sistem Yardımıyla Ölçülmesi” isimli çalışmasında ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin web tabanlı bir sistem yardımıyla ölçmeyi amaçlamış. Katılımcılara “Türkçe Dersine İlişkin Tutum Ölçeği” ve web tabanlı olarak hazırlanan “Web Tabanlı Dinleme Testi” uygulamıştır. Araştırma sürecinde ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerinin cinsiyet, anne-baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, anne veya babanın kendilerine sesli olarak kitap okuma durumlarına, aile gelir düzeyine, Türkçe dersi karne notuna, en çok sevilen ve dinlenen müzik türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için çalışılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin dinleme becerilerinin cinsiyete, anne veya babanın kendilerine sesli olarak kitap okuma durumuna ve kardeş sayısına göre farklılaşmadığı; anne-baba eğitim düzeyine, aile gelir düzeyine, en çok sevilen ve dinlenen müzik türüne göre farklılaştığı bulunmuştur. Bununla birlikte öğrencilerin dinleme becerileri ile Türkçe dersi karne notu arasındaki ilişkinin kuvvetli, Türkçe dersine ilişkin tutum düzeyi arasında bir ilişkinin zayıf olduğu görülmüştür. Ayrıca ölçeklerin uygulandığı web tabanlı sistemin dil öğrenme, öğretme, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde kullanılabilirliği açısından olumlu durumlarla karşılaşılmıştır.

Katrancı (2012), “Üstbilis Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi” adlı doktora çalışmasında üstbilis stratejileri öğretiminin, ilköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediklerini anlama becerileri ve dinlemeye yönelik tutumları üzerindeki etkisi ile bu sürece yönelik öğrenci ve öğretmen görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel ve nitel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırma sürecinde, deney grubunda, dinleme metinlerinden yararlanarak 12 hafta etkinlikler yoluyla üst bilis stratejileri öğretimi gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubunda ise Türkçe Öğretim Programı’na göre dinleme çalışmaları yapılmıştır. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin dinlediklerini anlama düzeyleri, dinlemeye yönelik üst bilisel farkındalıkları ve dinlemeye ilişkin tutumları, uygulama sürecinin başında ve sonunda araştırmacı tarafından geliştirilen ölçekler yardımıyla belirlenmiştir. Uygulamanın sonunda yapılan çalışmalara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri alınmıştır.

Araştırma sonunda, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin dinlediğini anlama, üst bilişsel dinlediğini anlama farkındalığı ve dinlemeye yönelik tutum erişileri arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda ise deney grubu öğretmeni ve öğrencilerinin üst bilişsel dinleme etkinliklerine yönelik görüşlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir.

Keleş (2013), “Dinleme Öncesi ve Dinleme Sonrası Verilen Soruların 5.Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Beceri Düzeyine Etkisi ” isimli yüksek lisans tezinde 58 5. Sınıf öğrencisiyle çalışmıştır. Çalışmada karşılaştırmalı modelden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak iki adet bilgilendirici, iki adet öyküleyici metinle ilgili altışar adet dinlediğini anlama ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonunda 5. Sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Dinleme metinlerinden önce verilen sorularda bilgi; dinleme metinlerinden sonra verilen sorularda ise eleştirel düşünme sorularındaki başarı yüksek bulunmuştur. Dinlediğini anlama düzeyi açısından erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre soruların sonradan verildiği bilgilendirici dinleme metni çıkarım sorusu puanlarında daha başarılı olduğu görülmüştür. Aynı dinleme metninin geriye kalan soru türlerinde ve diğer metinlerle ilgili sorularda, dinlediğini anlama düzeyi bakımından cinsiyete dayalı farklılık oluşmamıştır.

Şahin (2012), “Dinleme Metinlerinde Önce ve Sonra Sorulan Soruların İlköğretim 7.Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Hatırlama Düzeyine Etkisi” adlı yüksek lisans çalışmada öğrencilerin dinlediğini anlama becerisi ve hatırlama düzeyinin dinlemeden önce ve sonra sorulan sorulara göre değişip değişmediğini belirlemek amacıyla 65 7.sınıf öğrencisiyle yapılmıştır. Deneysel olarak yürütülen bu çalışmada deney grubundaki öğrencilere dinleme testi soruları metin dinletilmeden önce dağıtılmış ve öğrencilerin soruları incelemeleri sağlanmıştır. Daha sonra ise metin dinletilmiş ve dinleme esnasında soruların cevaplanması sağlanmıştır. Kontrol grubundaki öğrencilere ise önce metin dinletilmiş ve dinleme bittikten sonra dinleme testi soruları dağıtılmış ve soruların cevaplanması sağlanmıştır. Bu işlem 3 farklı dinleme metni kullanılarak 4 haftalık bir ara ile 3 defa tekrarlanmıştır. Yapılan bu işlemler 7 hafta sonra hatırlama tutma düzeyini ölçmek için tekrarlanmıştır. Çalışma sonucunda deney grubundaki öğrencilerin dinlediğini anlama ve hatırlama düzeyinde kontrol grubuna göre daha başarılı olduğu görülmüştür.

Erdem (2012), “Yapılandırmacı Karma Öğrenme Ortamlarının Dinleme ve Konuşma Becerilerine Etkisi” adlı doktora çalışmasında dinleme becerisinin, dinleme ve dinlediğini anlama boyutlarında; konuşma becerisinin ise konuşma ve sözlü anlatım boyutlarında ele alınırken çalışma deneysel bir şekilde yürütülmüştür. Araştırmada bu becerilerin geliştirilmesi için yapılandırmacı karma öğrenme ortamları oluşturulmuştur. Öğrenciler küçük gruplara ayrılmış, ön test ve son test olarak her öğrenci grubuna dinleme materyali üzerinden dinleme ve dinlediğini anlama etkinliği; ayrıca kendi konuşmalarına dayalı konuşma ve sözlü anlatım etkinliği yaptırılmıştır. Araştırma sonunda yapılandırmacı karma öğrenme ortamının öğrencilerin dinleme, dinlediğini anlama, konuşma ve sözlü anlatım becerilerini geliştirmeye yönelik geliştirilen etkinliklerin etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmanın öğrencilerin bilişsel özelliklerinin yanında duyuşsal özelliklerini geliştirdiği, deney grubundaki öğrencilerin erişim puanları ile kontrol grubunun erişim puanları arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Çalışma süresince geliştirilen dinleme, anlama ve anlatmaya yönelik geliştirilen çevrimiçi öğrenme ortamında öğrencilerin en fazla dinleme, en az ise anlatma temasında paylaşım yaptığı görülmüştür.

Çaylı (2012), “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Müstakil Dinleme Metinlerine Yönelik Öğretmen Uygulamalarının Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezinde öğretmen kılavuz kitaplarında yer alan dinleme metinlerine yönelik öğretmen uygulamaları değerlendirilmiştir. 2011-2012 eğitim öğretim yılı içerisinde Kayseri merkez ve merkez ilçelerde görev yapan 25 Türkçe öğretmenine görüşme formu uygulanmış, bu çalışma evreni içerisinden seçilen 3 öğretmenin 21 ders saatinde 7 farklı sınıfta yaklaşık 165 öğrenci gözlem formları ile gözlenmiştir. Çalışma sonunda öğretmenler kitapta yer alan dinleme metinlerinin niteliği, türü, uzunluğu ve öğretmen kılavuz kitaplarındaki yönergeler konusunda sıkıntılar olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmacı tarafından yapılan gözlemler sonunda ise öğretmenlerin dinleme metinlerini somutlaştırılması gerektiğini belirtmelerine rağmen bu alanda yaptıkları herhangi bir çalışma olmadığı görülmüştür. Ayrıca öğretmenlerin derse hazırlık, yöntem ve dinleme stratejileri konularında çok büyük eksikleri olduğu yapılan çalışmanın sonuçları arasındadır.

Durmuş (2013), “ İlköğretim 2. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerinin Geliştirilmesinde Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Etkisi” adlı yüksek lisans çalışmasında çocuk edebiyatı ürünleri ile dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli yöntem ve tekniklerle yapılan uygulamaların, ilköğretim 2. sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, on iki haftalık bir süreçte; ön test ve son test ölçümlü, tek gruplu deneysel bir çalışma olarak yapılmıştır. Değerlendirme aracı olarak Türkçe Öğretmen Kılavuzunda yer alan Dinleme Becerisi Değerlendirme Formu kullanılmış. Araştırma sonucunda çocuk edebiyatı ürünlerinin öğrencilerin dinleme becerilerinin geliştirilmesinde önemli etkilerinin olduğu görülmüştür. Öğrencilerin hem dinleme davranışları hem de dinlediklerini anlayabilme, dinlediklerinden çeşitli yargılara ulaşabilme ve dinledikleri ile bildikleri arasında bağlantı kurma becerileri gelişmiştir. Çalışmanın başlangıcında ön test puanlarında kızlar daha başarılı iken son testlerde erkekler kız öğrencilere göre daha fazla ilerleme göstermiştir.

Bulut (2013), “Etkin Dinleme Eğitiminin Dinlediğini Anlama, Okuduğunu Anlama ve Kelime Hazinesi Üzerine Etkisi” adlı yüksek lisans çalışmasında dördüncü sınıf öğrencilerine verilen etkin dinleme eğitiminin dördüncü sınıf öğrencilerine etkin dinleme eğitiminin, öğrencilerin dinlediklerini anlamaları, okuduklarını anlamaları ve kelime hazineleri üzerine etkisini incelemiştir. Çalışma 2012-2013 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında Aydın ili merkez ilçesindeki iki okulda yarı deneysel bir biçimde yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Dinlediğini Anlama Testi, Okuduğunu Anlama Testi ve Kelime Hazinesi Testi kullanılmıştır. Dersler deney grubunda sekiz hafta süresince araştırmacı tarafından kontrol grubunda ise sınıf öğretmeni tarafından işlenmiştir. Çalışmanın sonunda etkin dinleme eğitiminin dördüncü sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama, okuduğunu anlama ve kelime hazinesi düzeylerinin gelişimine olumlu yönde katkı sağladığı görülmüştür. Bununla birlikte öğrencilerin dinlediğini anlama başarısının, okuduğunu anlama başarısındaki gelişime ön koşul teşkil ettiği ve yeni sözcüklerin öğrenilmesine katkı sağladığı görülmüştür.

2.4.2. Aktif Öğrenme Teknikleri ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Aktif öğrenme teknikleri son yıllarda önemini giderek arttırmaktadır. Yapılan çalışmalar bunun en önemli ispatıdır. Bu bölümde aktif öğrenme teknikleri ile ilgili Türkçe dersi üzerine yapılan son yıllardaki çalışmalardan bir kısmına yer verilmiştir.

Güney (2011), “İlköğretim 2.Kademede Fiilimsilerin Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Tutum, Başarı ve Kalıcılığa Etkisi” adlı doktora tezinde dil bilgisi konuları arasında yer alan isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil, isim, sıfat, fiil ve zarfların öğretiminde aktif öğrenme yönteminin başarıya, tutuma ve kalıcılığa etkisini ortaya koymayı hedeflemiştir. Çalışmasını 2010/2011 yılında Ordu ilinde öğrenim göre 40 tane 8.sınıf öğrencisiyle yapmıştır. Araştırma sonucunda aktif öğrenme yönteminin kullanıldığı deney grubu, akademik başarı, tutum ve kalıcılık yönünden; öğretmen kılavuz kitabının temel kaynak olarak alındığı kontrol grubuna oranla daha başarılı olduğu görülmüştür. Deneysel çalışma öncesi akademik başarı ve tutum puanları yönünden aralarında anlamlı farklılık olmayan deney grubu, deneysel çalışma sonunda deney grubu lehine farklılaşmıştır. Ayrıca deney grubu, kalıcılık puanları yönüyle de kontrol grubuna göre önde olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonunda ayrıca aktif öğrenme yönteminin, öğrenciler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla üç öğrenciyle görüşme yapılmıştır. Görüşmeler, aktif öğrenme yönteminin öğrenciler üzerinde olumlu etki meydana getirdiği ortaya koymuştur.

Sallabaş (2011), “Aktif Öğrenme Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Konuşma Becerilerine Etkisi” adlı çalışmada aktif öğrenme tekniklerinin konuşma becerileri üzerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Deneysel olarak yapılan çalışmada Ankara ili Keçiören ilçesinde bulunan Dumlupınar İlköğretim Okulu ve Orhan Gazi İlköğretim Okulunda yürütülmüştür. Bu okullarda okuyan 6. sınıf öğrencilerine araştırmanın içeriğine uygun olarak hazırlıksız konuşma uygulamaları yaptırılmıştır. Elde edilen verilere t-testi uygulanarak konuşma becerisi bakımından aralarında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığına bakılmıştır. Ön test sonuçlarına göre gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Tesadüfi örnekleme yoluyla Dumlupınar İlköğretim Okulu deney ve Orhan Gazi İlköğretim Okulu kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney grubundaki dersler aktif öğrenme tekniklerinden faydalanarak 12 haftalık bir eğitim verilirken kontrol grubunda ise

geleneksel yöntemler kullanılmıştır. Çalışma sürecinde, araştırmada kullanılan konuşma konularını belirlemek için uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmacı tarafından öğrencilerin konuşma becerilerini değerlendirmek için dereceli puanlama anahtarı (rubric) geliştirilmiştir. Araştırma sonucunda, aktif öğrenme yönteminin kullanıldığı sınıftaki öğrencilerin, mevcut Türkçe öğretim programına göre düzenlenen etkinliklerin kullanıldığı sınıftaki öğrencilere göre, konuşma puanlarının daha yüksek çıktığı ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Yapılan deneysel işlem sonucunda değerlendirme kısmında konuşmanın giriş ve sonuç kısımlarında deneysel grup lehine anlamlı bir farklılık bulunurken; konuşmanın gelişme bölümünde ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre kızların konuşma becerilerinin erkeklerden daha gelişmiş olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Maden (2013), “Aktif Öğrenme Tekniklerinin 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazım ve Noktalama Kuralları Başarısı ve Derse Karşı Tutumlarına Etkisi ” isimli yüksek lisans tezinde aktif öğrenme tekniklerinin 6. sınıf öğrencilerinin yazım ve noktalama kurallarını öğrenmedeki başarıları ve derse karşı tutumları üzerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Erzurum ili Oltu ilçesinde bulunan bir ilköğretim okulunun 6. sınıfında öğrenim gören 52 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada tesadüfi örneklem yöntemiyle 27 öğrenci kontrol, 25 öğrenci deney grubunda yer almıştır. Çalışma öncesi deney ve kontrol gruplarının ön test puanlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Deney grubunda dersler aktif öğrenme tekniklerinden istasyon, kart gösterme ve sandviç tekniğiyle işlenirken kontrol grubunda geleneksel öğrenme yöntemleri kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin yazım ve noktalama kuralları başarıları ve derse karşı tutumları açısından son testte istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak aktif öğrenme tekniklerinin 6. sınıf öğrencilerin yazım ve noktalama kurallarına yönelik akademik başarıları ve derse karşı tutumları üzerinde geleneksel öğretim yöntemine göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aytan (2011), “Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerine Etkileri” adlı doktora çalışmasıyla aktif öğrenme tekniklerini kullanarak 6.sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışmada deney grubuna on hafta boyunca aktif öğrenme tekniklerinden (kartopu, kese kağıdı, sandviç, kart eşleştirme, kum saati, şiir yazma, tombala, nöbet sende ve zihinsel haritalama)

yararlanarak dinleme eğitimi verilmiştir. Kontrol grubunda ise aynı teknikler kullanılarak öğretmen kılavuz kitabında yer alan yönergelere göre dinleme eğitimi verilmiştir. Çalışma sonunda deney ve kontrol grupları arasında çalışmada kullanılan 4 adet dinleme metnine (iki bilgilendirici, iki öyküleyici) göre dinlediğini anlama testi puanlarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durum, aktif öğrenme teknikleriyle verilen eğitimin öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirdiğini göstermektedir. Çalışma sonunda deney grubundaki öğrencilerle yapılan görüşmeler sonucu öğrenciler aktif öğrenme tekniklerinin sınıf içi etkileşim, anlama ve kavrama, Türkçe dersine yönelik tutum üzerinde olumlu etkiler meydana getirdiğini, eğitici ve eğlendirici olduğunu ifade etmişlerdir.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, uygulama süreci ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Araştırmada aktif öğrenme teknikleriyle hazırlanmış ders planlarının öğrencilerin dinlediğini anlama becerilerini ve dinlemeye yönelik tutumlarını nasıl etkilediğini belirlemek için yapılan bu çalışmada ön test- son test kontrol gruplu yarı deneysel model uygulanmıştır. Bu modelde yansız atama yoluyla oluşturulmuş iki grup bulunur ve katılımcılar, deneysel işlemde önce ve sonra bağımlı değişkenle ilgili olarak ölçülürler. Aynı zamanda bu model, deneysel işlemin bağımlı değişken üzerindeki etkisinin test edilmesi ile ilgili olarak araştırmaya yüksek bir istatistiksel güç sağlayan, elde edilen verilerin sebep sonuç bağlamında yorumlanmasına fırsat sağlayan güçlü bir model olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk, 2001).

Bağımlı değişken, araştırmacının manipüle edemediği, bağımsız değişkene bağlı olarak ortaya çıkan ve araştırmanın sonucu durumunda olan değişkendir. Bağımsız değişken araştırmacının manipüle edebildiği, ilgisini yoğunlaştırdığı nicel ya da nitel olabilen değişkendir (Büyüköztürk, 2014: 3). Bu çalışmanın bağımsız değişkenini Aktif Öğrenme Teknikleri, bağımlı değişkenini ise başarı ve tutum oluşturmaktadır.

Deneysel desen Karasar (2006) tarafından aşağıdaki çizelgede gösterildiği gibi sembolleştirilmektedir

Çizelge 3.1. Çalışmada Kullanılan Deneysel Desenin Simgesel Görünümü

Grup	Ön test	Yöntem	Son test
G1	O 1. 1	X 1	O 1. 2
G2	O 2. 1	X 2	O 2. 2

İfadedeki simgelerin açıklaması şu şekildedir:

G1: Deney grubu

G2: Kontrol grubu

O 1. 1. : Deney grubuna uygulanan ön test

O 1. 1. : Kontrol grubuna uygulanan ön test

X1: Deney grubuna uygulanan yöntem

X2: Kontrol grubuna uygulanan yöntem

O 1. 2. : Deney grubuna uygulanan son test

O 2. 2. : Kontrol grubuna uygulanan son test

Bu araştırmada kullanılan deneysel desenin gösterimi aşağıdaki gibidir:

Çizelge 3.2. Ön Test Son Test Kontrol Gruplu Model

Grup	Ön Test	Yöntem	Son Test
DG	BMBT ÖMBT DYTÖ	Aktif Öğrenme Tekniklerinin Uygulanması	BMBT ÖMBT DYTÖ
KG	BMBT ÖMBT DYTÖ	Var Olan Normal Eğitim Süreci	BMBT ÖMBT DYTÖ

Çizelgede yer alan kısaltmalar şu şekildedir:

DG: Deney Grubu

KG: Kontrol Grubu

BMBT: Bilgilendirici Metin Başarı Testi

ÖMBT: Öyküleyici Metin Başarı Testi

DYTÖ: Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğı

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın evrenini 2013/2014 eğitim öğretim yılı İzmir ili Tire ilçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı' na bağılı okullarda öğrenim gören 4. Sınıf öğrencileri, örneklemini ise Merkez Menderes İlkokulu' ndaki 56 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Ön test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamasından dolayı deney grubu seçkisiz bir şekilde seçilmiş ve 4/B sınıfı deney, 4/A şubesi kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

Çizelge 3.3. Araştırmaya Yer Alanların Katılımcıların Dağılımı

Cinsiyet	4/A	4/B
Kız	11	13
Erkek	17	15
Toplam	28	28

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmak üzere bir adet bilgilendirici (BMBT), bir adet öyküleyici metin başarı testiyle (ÖMBT) birlikte Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği (DYTÖ) geliştirilmiştir.

3.3.1. Başarı Testleri

Araştırmaya katılan öğrencilerin dinlediklerini anlama becerilerinin ölçmek için “Bilgilendirici Metin Başarı Testi” ve “Öyküleyici Metin Başarı Testi” olmak üzere iki adet başarı testi kullanılmıştır.

3.3.1.1. Bilgilendirici Metin Başarı Testi

Araştırma kapsamında öğrencilerin deney öncesinde ve sonrasında dinlediklerini anlama başarılarının ölçmek için kullanılan başarı testlerinden biri “Bilgilendirici Metin Başarı Testi” dir. BMBT, “Dişlerimize İyi Bakalım” isimli bilgilendirici türdeki metne yönelik hazırlanmıştır. BMBT geliştirilirken öncelikle metne yönelik olarak 19 adet dört seçenekli madde hazırlanmıştır. Hazırlanan maddelerle ilgili dil ve ifade yanlışlarının belirlenmesi için iki adet Türkçe öğretmeniyle beraber üç alan uzmanının görüşleri alınmıştır. Uzmanların değerlendirmeleri sonunda üç madde testten çıkarılmış ve bazı soruların madde köklerinde ve seçeneklerinde düzenlemeye gidilmiştir.

BMBT’ nin deneme uygulaması İzmir ili Tire ilçesinde bulunan 6 ilkokuldaki 188 dördüncü sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesinde öğrencilere uygulama hakkında bilgiler verilmiştir. Test uygulanırken metin araştırmacı tarafından öğrencilere okunmuştur. Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelenmiş doğru cevaplar “1” , yanlış cevaplar ise “0” olarak puanlanmıştır. Yapılan analizler sonucu testte yer alan maddeler incelendiğinde maddelerin ayırt edicilikleri .09 ile .49 arasında, madde

güçlük indekslerinin ise .31 ile .84 arasında olduğu görülmüştür. Tekin (2000)'e göre madde ayırt edicilik indeksi 0.40 ve üzerinde olan maddeler “çok iyi”, 0.30-0.39 arasında olan maddeler “iyi”, 0.20-0.29 arasında olan maddeler “geliştirilmeli ve 0.19 ve daha altında olanlar ise “zayıf”tır. Ayrıca Kutlu (2004, akt; Katrancı, 2012)'ya göre madde güçlük indeksi (p) 0.00–0.19 arasında olan maddeler “çok zor”, 0.20–0.39 arasında olan maddeler “güç”, 0.40–0.59 arasında olan maddeler “orta güçlükte”, 0.60–0.79 arasında olan maddeler “kolay”, ve 0.80–1.00 arasında olan maddeler “çok kolay” dır. Buna göre madde ayırt edicilikleri .30' un altında olan dört madde ile madde güçlüğü .80' den yüksek olan bir madde atılmıştır. Bir madde kolay fakat ayırt edici olmasından dolayı testte kalmasına karar verilmiştir.

Çizelge 3.4. BMBT Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Soru Sayısı	X	S	Güçlük (p)	Güvenilirlik (KR-20)
11	6,84	2,69	.62	.76

Testin güvenilirliği geriye kalan 11 madde üzerinden hesaplanmış ve sonuçları yukarıdaki tabloda belirtildiği gibi testin güvenilirliğinin .76 olduğu görülmüştür. Grup karşılaştırmalarında kullanılmak üzere hazırlanan testlerin güvenilirliklerinin 0,60 ile 0,80 arasında olması yeterlidir (Özçelik, 2010: 117). Buna göre hazırlanan BMBT' nin güvenilir bir test olduğu söylenebilir.

3.3.1.2. Öyküleyici Metin Başarı Testi

Araştırma kapsamında öğrencilerin deney öncesinde ve sonrasında dinlediklerini anlama başarılarının ölçülmesi için kullanılan başarı testlerinden biri de “Öyküleyici Metin Başarı Testi” dir. ÖMBT, “Sel Sularında” isimli öyküleyici türdeki metne yönelik olarak hazırlanmıştır. ÖMBT geliştirilirken öncelikle metne yönelik olarak 21 adet dört seçenekli madde hazırlanmıştır. Hazırlanan maddelerle ilgili dil ve ifade yanlışlarının belirlenmesi için iki adet Türkçe öğretmeniyle beraber üç alan uzmanının görüşleri alınmıştır. Alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda iki madde testten atılmış ve bazılarının madde köklerinde ve seçeneklerinde düzenleme yapılmıştır. Böylece ÖMBT ön denemesi yapılmak üzere için hazır hâle getirilmiştir.

ÖMBT' nin deneme uygulaması İzmir ili Tire ilçesinde bulunan 6 ilkokuldaki 188 dördüncü sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesinde öğrencilere uygulama hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Test uygulanırken metin araştırmacı tarafından öğrencilere okunmuştur.

Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelenmiş ve doğru cevaplar “1” , yanlış cevaplar ise “0” olarak puanlanmıştır. Yapılan analizler sonucu testte yer alan maddelerin ayırt edicilikleri .26 ile .52 arasında, madde güçlük indekslerinin ise .17 ile .94 arasında olduğu görülmüştür. Ayırt ediciliği .30'ın altında olan bir, güçlük indeksinin .30'ın altında ve .80'nin üzerinde olan yedi maddenin atılmasıyla test 11 maddelik son şeklini almıştır. Aşağıdaki tabloda testin güvenilirlik sonuçları verilmiştir.

Çizelge 3.5. ÖMBT Güvenilirlik Analizi

Soru Sayısı	X	S	Güçlük (p)	Güvenilirlik (KR-20)
11	6,62	2,70	.60	.72

Yapılan güvenilirlik analizi sonucu testin güvenilirliği .72 bulunmuştur. Özçelik' in (2010) belirttiği gibi grup karşılaştırmalarında kullanılacak testlerin güvenilirliklerinin .60 ile .80 arasında olabileceğinden yola çıkarak testin güvenilir bir test olduğu söylenebilir.

3.3.2. Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği

Araştırmada, öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasındaki dinlemeye yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” (DYTÖ) kullanılmıştır. Ölçek geliştirmeden önce ilgili alan yazın taranmış ve madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzunda yer alan 51 madde üç tane dördüncü sınıf öğretmeni ile alan uzmanı dört tane akademisyenin görüşlerine sunulmuştur. Alan uzmanlarının önerileri doğrultusunda bazı maddelerde düzenlemeye gidilmiş ve yirmi madde ölçekten çıkarılmıştır. DYTÖ, “Katılmıyorum”, “Kararsızım” ve “Katılıyorum” şeklinde üçlü likert tipi olarak düzenlenmiştir.

Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeğinin deneme uygulaması İzmir ili Tire ilçesinde bulunan sekiz ilkokulun dördüncü sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Ölçek

geliştirme çalışmalarında madde ve faktör analizi için madde sayısının beş katına kadar denek kullanılması gerekmektedir (Tezbaşaran, 1997; Tavşancıl, 2010; akt. Ünal ve Köse, 2014: 236). DYTÖ’ nde uygulama öncesi 31 madde yer almaktaydı. Deneme uygulamasına ise 212 dördüncü sınıf öğrencisi katılmıştır. Bu sayı belirtilen kaynaklarda ulaşılabilecek istenilen oran için yeterlidir.

Ölçek araştırmacı tarafından uygulamaya katılan öğrencilerin sınıfında uygulanmıştır. Uygulama öncesinde öğrencilere ölçek hakkında kısa bir bilgilendirme yapılmış, öğrencilerin ölçek hakkındaki soruları yanıtlanmıştır.

Deneme uygulamasından sonra toplanan ölçekler incelenmiş ve yanlış ya da eksik doldurulduğu tespit edilen 10 ölçek değerlendirme dışında bırakılmıştır. Değerlendirme çalışmaları 202 ölçek üzerinden yapılmıştır. Veriler değerlendirilirken olumlu maddelerde, “Katılmıyorum” seçeneği için “1”, “Kararsızım” seçeneği için “2” ve “Katılıyorum” seçeneği için “3” puan verilmiştir. Olumsuz maddelerde ise bu puanlama tersine çevrilerek uygulanmıştır.

Öğrencilerin cevaplarının SPSS paket programına girilmesinin ardından öncelikle KMO analizi yapılmıştır. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri faktör analizi yapabilmek için örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını göstermektedir. Bu değer 0.50’nin altına düşmemesi, hatta 0.70’den büyük olması gerekmektedir. Bartlett testinin anlamlılığı, değişkenler arasında faktör analizi yapmak için yeteri kadar yüksek bir korelasyon bulunduğu anlamına gelmektedir (Leech, Barrett ve Morgan, 2005; akt. Katrancı, 2012: 90). Yapılan analiz sonucunda elde edilen Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett değerleri Çizelge 3. 6’ da verilmiştir.

Çizelge 3.6. DYTÖ KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

KMO	.80	
Bartlett Testi	Ki-Kare	1202,003
	df	325
	p	.00

Çizelge 3.6’ ya göre KMO değerinin 0.80 olduğu görülmektedir. Bu değere göre faktör analizi yapmak için örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu belirlenmiştir.

Bartlett testi ise $p = .000$ şeklinde anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre korelasyon matrisi için faktör analizi yapmanın uygun olduğu söylenebilir.

Ölçeğin kaç faktörden oluştuğunu belirleyebilmek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi, araştırmacının ölçme aracının ölçtüğü faktörlerin sayısı hakkında bir bilgisinin olmadığı durumlarda, değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle, faktörler hakkında bilgi edinmek amacıyla yapılır (Tavşancıl, 2006: 46; Büyüköztürk, 2014: 133). Yapılan ilk analiz sonucunda özdeğeri 1 ve üzerinde olan çok sayıda faktörün olduğu belirlenmiştir. Daha sonra varimax döndürme tekniği ile yapılan analiz sonucunda faktör yük değeri 0.40'ın altında olan ve birden fazla faktöre girip aralarındaki faktör yük değeri farkı %10 ve daha az olan 5 madde ölçekten atılmıştır. Büyüköztürk' e (2014: 134) faktör yük değerinde az sayıda madde için .30' a kadar indirilebilir. Bu ölçekte de bir madde için bu işlem uygulanmıştır. Buna göre kalan 26 maddenin dört faktör altında toplandığı belirlenmiştir. Çizelge 3.7' de dört faktörden oluşan DYTÖ' nin varyans açıklama yüzdeleri verilmiştir.

Çizelge 3.7. DYTÖ Faktör Varyans Açıklama Yüzdeleri

Faktör	Öz değer	Varyans Açıklama Yüzdesi (Toplam)	Varyans Açıklama Yüzdesi (Birikimli)
1	5,469	21,036	21,036
2	1,929	7,418	28,454
3	1,749	6,725	35,179
4	1,524	5,862	41,041

Çizelge 3.7' de görüldüğü gibi birinci faktörün varyans açıklama yüzdesi 21,036, ikinci faktörün varyans açıklama yüzdesi 7,418, üçüncü faktörün varyans açıklama yüzdesi 6,725 ve dördüncü faktörün varyans açıklama yüzdesi 5,862'dir. Dört faktör yardımıyla açıklanan toplam varyans ise 41,041 olarak belirlenmiştir. Tek faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın %30 ve daha fazla olması yeterli iken çok faktörlü yapılarda açıklanan varyansın daha yüksek olması beklenir. Çok faktörlü ölçeklerde açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olması yeterlidir (Büyüköztürk, 2007 akt. Katrancı, 2012). Bu açıklamaya göre ölçeğin açıkladığı varyans oranının yeterli olduğu söylenebilir. DYTÖ'nin döndürülmüş temel bileşenler analizi (varimax) sonuçları Çizelge 3.8' de sunulmuştur.

Çizelge 3. 8. DYTÖ Döndürülmüş Bileşen Matrisi

Madde No	Faktör-1	Faktör-2	Faktör-3	Faktör-4
madde29	,651			
madde26	,644			
madde28	,640			
madde31	,612			
madde23	,598			
madde21	,594			
madde18	,544			
madde24	,514			
madde27	,329			
madde13		,703		
madde11		,662		
madde4		,623		
madde16		,580		
madde20		,492		
madde14		,398		
madde5			,730	
madde9			,586	
madde30			,564	
madde7			,505	
madde15			,492	
madde22			,452	
madde1				,675
madde2				,577
madde3				,557
madde6				,545
madde10				,467

Çizelge 3.8’ de görüldüğü gibi birinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .651 ile .329 arasında, ikinci faktörde yer alan maddelerin yük değerleri .703 ile .398 arasında, üçüncü faktörde yer alan maddelerin yük değerleri ise .730 ile .452 ve dördüncü faktörde yer alan maddelerin .675 ile .467 arasında değişmektedir.

Yapılan faktör analizi sonucunda birinci faktörde 9, ikinci faktörde 6, üçüncü faktörde 6 ve dördüncü faktörde ise 5 madde olduğu belirlenmiştir. Bu aşamada ölçeğin alt boyutları için isimlendirme çalışması yapılmış ve birinci faktör için “ Dinlemenin

İçerik Boyutu ”, ikinci faktör için “ Dinlemeye İlişkin Olumsuz Tutumlar ” , üçüncü faktör için “Dinlemeye İlişkin Olumlu Tutumlar ” ve dördüncü faktör için ise “Dinlemeyle İlgili Diğer Görüşler ” şeklinde isimlendirilmesine karar verilmiştir.

Ölçeğin güvenirlik analizi Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanarak yapılmıştır. DYTÖ’ nin alt boyutlarına ve ölçeğin tümüne yönelik hesaplanan Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları Çizelge 3.9’ da sunulmuştur.

Çizelge 3.9. DYTÖ İç Tutarlık Katsayıları

Faktör	Madde Sayısı	İç Tutarlık Katsayısı
Faktör-1	9	.74
Faktör-2	6	.72
Faktör-3	6	.70
Faktör-4	5	.65
Toplam	26	.82

Çizelge 3.9 incelendiğinde birinci faktörünün Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısının .74, ikinci faktörün .72 ,üçüncü faktörün .70 ve dördüncü faktörün .65olduğu görülmektedir. Ölçeğin toplam güvenirlik katsayısı ise .82’ dir. Bu sonuçlara göre ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASI ve ÇÖZÜMLENMESİ

Araştırmaya ilişkin veriler iki aşamada toplanmıştır. İlk aşamada, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere “Sel Sularında”, “Dişlerimize İyi Bakalım” adlı başarı testleri ve “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Uygulama sonunda öğrencilerin testlerden ve tutum ölçeğinden aldıkları puanlar ön test puanı olarak değerlendirilmiştir. İkinci aşamada ise, yarı deneysel uygulama süreci sonunda gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere ön test olarak uygulanan testler ve tutum ölçeği tekrar uygulanmış ve elde edilen puanlar son test puanı olarak değerlendirilmiştir.

Ön test puanlarında aralarında anlamlı farklılık bulunmayan sınıflardan B şubesi deney grubu, A şubesi kontrol grubu olarak rastgele atanmıştır. Deney grubundaki uygulamalar araştırmacı tarafından, kontrol grubunda ise sınıf öğretmeni tarafından

gerçekleştirilmiştir. Sekiz haftalık deney sürecinde deney grubunda aktif öğrenme tekniklerine uygun eğitim verilirken, kontrol grubunda ise sınıf öğretmeni tarafından mevcut yöntemlerle ders işlenmiştir. Deney grubunda fazladan gerçekleştirilen dinleme eğitiminin araştırmanın sonucunu etkilememesi için kontrol grubunda yer alan öğrencilerin de deneysel işlemlerde kullanılan metinleri dinlemeleri ve deney grubunda uygulanan çalışma kağıtlarını görmeleri sağlanmıştır. Sınıf öğretmeninden bu dinleme metinlerini her zaman yaptığı dinleme etkinlikleriyle işlemesi istenmiştir.

Araştırmanın uygulama basamağında kullanılan metinler öğrencilerin ders kitabı olarak kullanmadığı, İlköğretim Türkçe Programı'na uygun olarak Talim ve Terbiye Kurulu tarafından ders kitabı onayı alan 4.sınıf Türkçe ders kitaplarından seçilmiştir.

Çalışma sürecinde deney grubunda kullanılan teknikler, ders planlarının uygulama süreleri Çizelge 3.10'da gösterilmiştir.

Çizelge 3.10. Deney Grubunda Uygulanan İşlem Süreci

Hafta	Uygulanmış Olan Teknik/İşlem	Metnin adı
1.hafta	Ön testlerin Uygulanması	Dişlerimize İyi Bakalım, Sel Sularında ve Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği
2.hafta	Dönüşümlü Öğretme	Bir Hastalığın Yenilişi
3.hafta	Kim Olduğunu Bul?	Çocuk Köyleri Çoğalmalı
4.hafta	Zihinsel Haritalama-Öğrenme Galerisi	Yangın
5.hafta	Şiir Yazma	Kızılay
6.hafta	Hazineyi Bul	Ben Küçük Bir Kilimim
7.hafta	Bunu Kim Yapar?	Nasreddin Hoca'nın Köyünde
8.hafta	İstasyon	Düşmandan Kaçılmaz
9.hafta	Kart Eşleştirme	Kara Kavağın Resmi
10.hafta	Son testlerin Uygulanması	Dişlerimize İyi Bakalım, Sel Sularında ve Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUM

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde hangi istatistik testlerinin kullanılacağını belirlemek için deney ve kontrol gruplarının her bir ölçme aracından aldıkları ön ve son test puanların normal dağılım gösterip göstermediği incelenmiştir. Grupların büyüklüğünün 50’den az olması durumunda normallik dağılımı incelenirken Shapiro-Wilk Normallik Testi kullanılır (Büyüköztürk, 2014: 42). Buna göre her iki grup içinde ön test ve son testten aldıkları puanların normallik dağılımına ilişkin analiz sonuçları Çizelge 4.1’ de sunulmuştur.

Çizelge 4.1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ölçme Araçlarından Aldıkları Ön Test ve Son Test Puanlarının Shapiro-Wilk Z Testi Normallik Değerleri

Grup	N	Test Türü	BMBT		ÖMBT		DYTÖ	
			Z	P	Z	P	Z	P
Deney Grubu	28	Ön test	.965	.446	.934	.077	.929	.059
		Son test	.930	.060	.936	.088	.932	.070
Kontrol Grubu	28	Ön test	.937	.095	.933	.072	.988	.978
		Son test	.928	.055	.942	.124	.957	.296

Çizelge 4.1’ de yer alan Shapiro-Wilk Normallik Testi sonuçlarına göre deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin BMBT, ÖMBT ve DYTÖ ölçme araçlarından aldıkları puanların normal dağılım gösterdiği görülmektedir ($p > .05$).

4.1. ARAŞTIRMANIN 1. ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın birinci alt problemi “Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında ‘Dişlerimize İyi Bakalım? (BMBT) ‘ dinlediğini anlama puanları arasında anlamlı fark var mıdır?’” şeklinde ifade edilmiştir. Bu sorunun cevabını bulabilmek için BMBT ön test ve son test olarak uygulanmıştır.

Yapılan ön ve son testlerde deney ve kontrol gruplarının aldıkları puanlar normal dağılım gösterdiğinden ön testte ve son testte gruplar arasında başarı yönünden anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Gruplara ait BMBT' ne yönelik ön test sonuçları Çizelge 4.2'de sunulmuştur.

Çizelge 4.2. Deney ve Kontrol Gruplarının BMBT Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Deney Grubu	28	7,10	1,66	54	.345	.731
Kontrol Grubu	28	6,96	1,42			

Uygulama öncesinde öğrencilerin dinlediklerini anlamaları bakımından deney ile kontrol grupları arasında BMBT' ne ilişkin anlamlı bir farkın olup olmadığını saptamak amacıyla her iki grubun ön test puan ortalamaları t-testi ile sınanmış ve gruplar arasında $[t(54)=.731, p>.05]$ anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Deney grubunun aritmetik ortalaması 7,10 iken kontrol grubunun ortalaması 6,96 dır. Deney grubunun ortalama puanı biraz daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Fark ise istatistiki olarak anlamlı değildir.

Bu bulguya dayanarak deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin BMBT' ne yönelik dinlediklerini anlamalarına ilişkin ön test puan ortalamaları bakımından denk oldukları söylenebilir.

Deneysel çalışma öncesinde istatistiki olarak aralarında anlamlı farklılık olmayan gruplar, uygulama sonunda akademik başarı yönünden farklılaşmıştır. Deney grubunun 7,10 olan ön test puan ortalaması son testte 8,46' ya çıkarken, kontrol grubu ön test sonunda 6,96 olan puanı son test sonunda 7,21' e yükselmiştir. Kontrol grubunun puanı ortalama 0,25 yani %3,59 oranında yükselirken deney grubunun puan ortalaması 1,36 puan artışla %19,15 oranında artmıştır.

Ön testte olduğu gibi uygulama sonunda da deney ve kontrol gruplarının dinlediğini anlama becerilerini ölçmek için BMBT son test olarak gruplara uygulanmıştır. Grupların son test puanları normal dağılım gösterdiklerinden dolayı gruplar arasında başarı yönünden anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için ön testte olduğu gibi bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Gruplara ait BMBT' ne yönelik son test sonuçları Çizelge 4.3' te sunulmuştur.

Çizelge 4.3. Deney ve Kontrol Gruplarının BMBT Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Deney Grubu	28	8,46	1,34	54	3,384	.001*
Kontrol Grubu	28	7,21	1,64			

Çizelge 4.3 incelendiğinde yapılan t-testi sonuçlarına göre deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin BMBT' inden aldıkları son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. [$t(54)=3,384$, $p<.05$] Bu bulguya göre aktif öğrenme teknikleriyle gerçekleştirilen dinleme eğitiminin, öğrencilerin bilgilendirici türdeki metne yönelik dinlediklerini anlama becerilerini geliştirmede daha etkili olduğu söylenebilir.

4.2. ARAŞTIRMANIN 2. ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın ikinci alt problemi Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında “Sel Sularında (ÖMBT) ” dinlediğini anlama puanları arasında anlamlı fark var mıdır? şeklinde ifade edilmiştir. Bu sorunun cevabını bulabilmek için ÖMBT ön test ve son test olarak uygulanmıştır.

Yapılan ön ve son testlerde deney ve kontrol gruplarının aldıkları puanlar normal dağılım gösterdiğinden ön ve son testte gruplar arasında başarı yönünden anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Gruplara ait ÖMBT' ne yönelik ön test sonuçları Çizelge 4.4' te sunulmuştur.

Çizelge 4.4. Deney ve Kontrol Gruplarının ÖMBT Ön Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Deney Grubu	28	6,92	1,35	54	-0,299	.766
Kontrol Grubu	28	7,03	1,31			

Uygulama öncesinde öğrencilerin dinlediklerini anlamaları bakımından deney ile kontrol grupları arasında ÖMBT' ne ilişkin anlamlı bir farkın olup olmadığını saptamak amacıyla her iki grubun ön test puan ortalamaları t-testi ile sıranmış ve gruplar arasında [t(54)= -0,299, p>.05] anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Deney grubunun aritmetik ortalaması 6,92 iken kontrol grubunun ortalaması 7,03'tür. Kontrol grubunun ortalama puanı biraz daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Fark ise istatistiki olarak anlamlı değildir.

Bu bulguya dayanarak deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ÖMBT' ne yönelik dinlediklerini anlamalarına ilişkin ön test puan ortalamaları bakımından denk oldukları söylenebilir.

Deneysel çalışma öncesinde istatistiki olarak aralarında anlamlı farklılık olmayan gruplar, uygulama sonunda akademik başarı yönünden farklılaşmıştır. Deney grubunun 6,92 olan ön test puan ortalaması son testte 8,57' ye çıkarken, kontrol grubu ön test sonunda 7,03 olan puanı son test sonunda 7,32' ye yükselmiştir. Kontrol grubunun puanı ortalama 0,29 yani %4,12 oranında yükselirken deney grubunun puan ortalaması 1,65 puan artışla %23,84 oranında artmıştır.

Ön testte olduğu gibi uygulama sonunda da deney ve kontrol gruplarının dinlediğini anlama becerilerini ölçmek için ÖMBT son test olarak gruplara uygulanmıştır. Grupların son test puanları normal dağılım gösterdiklerinden dolayı gruplar arasında başarı yönünden anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için ön testte olduğu gibi bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Gruplara ait ÖMBT' ne yönelik son test sonuçları Çizelge 4.5'te sunulmuştur.

Çizelge 4.5. Deney ve Kontrol Gruplarının ÖMBT Son Test Puanlarına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

Gruplar	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Deney Grubu	28	8,57	1,42	54	3,223	.002*
Kontrol Grubu	28	7,32	1,21			

Çizelge 4.5 incelendiğinde yapılan t-testi sonuçlarına göre deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ÖMBT’ inden aldıkları son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. [$t(54)=3,223$, $p<.05$] Bu bulguya göre aktif öğrenme teknikleriyle gerçekleştirilen dinleme eğitiminin, öğrencilerin bilgilendirici metinde olduğu gibi öyküleyici türdeki metne yönelik dinlediklerini anlama becerilerini geliştirmede de daha etkili olduğu söylenebilir.

4.3. ARAŞTIRMANIN 3. ALT PROBLEMİNE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın üçüncü alt problemi Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında dinlemeye yönelik tutum puanları arasında anlamlı fark var mıdır? şeklinde ifade edilmiştir. Bu sorunun cevabını bulabilmek için deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilere uygulama öncesinde ve sonrasında “Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin uygulama öncesinde ve sonrasında DYTÖ’ den aldıkları puanlar arasındaki fark bulunarak aralarında anlamlı bir farkın olup olmadığı hesaplanmıştır. DYTÖ’ ne ilişkin grupların puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız gruplar için t-testi yapılarak analiz edilmiştir. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin aldıkları puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına yönelik sonuçlar Çizelge 4.6’da verilmiştir.

Çizelge 4.6. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Sonuçlarına Göre DYTÖ t Testi Sonucu

Gruplar	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Deney Grubu	28	61,32	6,43	54	.332	.741
Kontrol Grubu	28	60,71	7,24			

Çizelge 4.6 incelendiğinde uygulama öncesinde öğrencilerin dinlemeye yönelik tutum puanları bakımından deney ile kontrol grupları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını saptamak amacıyla her iki grubun ön test puan ortalamaları t-testi ile sınanmış ve gruplar arasında $[t(54)=.332, p>.05]$ anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır. Deney grubunun aritmetik ortalaması 61,32 iken kontrol grubunun ortalaması 60,71' dir. Deney grubunun ortalama puanı biraz daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Aralarındaki fark ise istatistiki olarak anlamlı değildir. Bu bulguya dayanarak deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin DYTÖ' ne yönelik ön test puan ortalamaları bakımından denk oldukları söylenebilir.

Deneyisel çalışma öncesinde istatistiki olarak aralarında anlamlı farklılık olmayan gruplar, uygulama sonunda akademik başarı yönünden farklılaşmıştır. Deney grubunun 61,32 olan ön test puan ortalaması son testte 67,39' a çıkarken, kontrol grubu ön test sonunda 60,71 olan puanı son test sonunda 62,57' e yükselmiştir. Kontrol grubunun puanı ortalama 1,86 yani %3,06 oranında yükselirken deney grubunun puan ortalaması 6 puan artışla %9,81 oranında artmıştır.

Ön testte olduğu gibi uygulama sonunda da deney ve kontrol gruplarının dinlemeye yönelik tutumlarını ölçmek için DYTÖ son test olarak gruplara uygulanmıştır. Grupların son test puanları normal dağılım gösterdiklerinden dolayı gruplar arasında başarı yönünden anlamlı farkın olup olmadığını belirlemek için ön testte olduğu gibi bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Gruplara ait DYTÖ' ne yönelik son test sonuçları Çizelge 4.7' de sunulmuştur.

Çizelge 4.7. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Sonuçlarına Göre DYTÖ t Testi Sonucu

Gruplar	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	P
Deney Grubu	28	67,32	4,74	54	2,948	.005*
Kontrol Grubu	28	62,57	7,23			

Çizelge 4.7 incelendiğinde yapılan t-testi sonuçlarına göre deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin DYTÖ' inden aldıkları son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. [$t(54)=2,948$, $p<.05$] Bu bulguya göre aktif öğrenme teknikleriyle gerçekleştirilen dinleme eğitiminin, öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumları geliştirdiği söylenebilir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada aktif öğrenme tekniklerinin dördüncü sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerine ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda üç alt probleme cevap aranmıştır. Araştırmanın birinci ve ikinci alt problemi başarı testlerine, üçüncü alt problemi ise dinlemeye yönelik tutumu belirlemeyi hedeflediğinden birinci ve ikinci alt problem bir başlık altında üçüncü alt problem ayrı bir başlık altında değerlendirilmiştir.

Bu çalışmanın birinci alt problemi “Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında “Dişlerimize İyi Bakalım? (BMBT) ” dinlediğini anlama puanları arasında anlamlı fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Uygulama öncesinde ön testte deney grubunun puan ortalaması 7,10 iken kontrol grubunun 6,96 şeklinde bulunmuştur. Ön test başarıları arasındaki ilişkiye bakıldığında ($p=.731$; $p> ,05$) kontrol ve deney grubu öğrencilerinin BMBT’ nden aldıkları puanlar açısından aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Deneysel işlemin sonunda uygulanan son testte deney grubunun puan ortalaması 8,46; kontrol grubunun ise 7,21’e yükseldiği, deney grubundaki öğrencilerin puanlarındaki artışın (1,36), kontrol grubundaki öğrencilerin puanlarındaki artıştan (0,25) daha fazla olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında elde edilen bu bulgular aktif öğrenme teknikleri ve öğretmen kılavuz kitabına göre dinleme çalışmaları yapılan öğrenciler arasında bilgilendirici metin başarı puan ortalamaları açısından deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir ($p=,001$; $p< ,05$).

Çalışmanın ikinci alt problemi “Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında ‘Sel Sularında (ÖMBT)’ dinlediğini anlama puanları arasında anlamlı fark var mıdır? ” şeklinde ifade edilmiştir. Çalışma öncesinde uygulanan ön test sonuçlarına göre deney grubunun puan ortalaması 6,92 iken kontrol grubunun 7,03 şeklinde bulunmuştur. Ön test başarıları arasındaki ilişkiye bakıldığında ($p=.766$; $p> ,05$) kontrol ve deney grubu öğrencilerinin ÖMBT’ nden aldıkları puanlar açısından aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı ortaya konulmuştur. Deneysel işlemin sonunda uygulanan son testte deney grubunun puan ortalaması 8,57; kontrol grubunun ise 7,32’ye yükseldiği, deney grubundaki

öğrencilerin puanlarındaki artışın (1,65), kontrol grubundaki öğrencilerin puanlarındaki artıştan (0,29) daha fazla olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında elde edilen bu sonuçlar aktif öğrenme teknikleri ve öğretmen kılavuz kitabına göre dinleme çalışmaları yapılan öğrenciler arasında öyküleyici metin başarı puan ortalamaları açısından deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir ($p=.002$; $p< ,05$).

Bu iki bulgu, aktif öğrenme teknikleriyle gerçekleştirilen dinleme eğitiminin, öğrencilerin dinlediklerini anlama becerileri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle belirtmek gerekirse aktif öğrenme teknikleri, öğrencilerin dinlediklerini daha iyi anlamalarına katkı sağlamaktadır.

Araştırma sonunda elde edilen bu sonuçlar, aktif öğrenme tekniklerinin akademik başarı üzerindeki etkilerinin araştırıldığı çeşitli düzey ve konu alanındaki benzer çalışmalar ile tutarlılık göstermektedir (Aydın,2011; Bulut,2010; Türksoy, 2012; Çelikkan, 2010; Aydede, 2009; Mergen, 2011; Şenel, 2010; Aydede, 2006; Erdoğan, 2010; Kalem ve Fer, 2003; Akşid ve Şahin,2011; Bulut,2005; Camci, 2012; Boztaş, 2012). Sonuçlar aktif öğrenme tekniklerinin farklı düzey ve konu alanlarındaki başarıyı arttırmasının yanında Türkçe dersinin konu alanlarındaki başarıya yönelik yapılan bazı araştırma sonuçlarıyla da benzerlik taşımaktadır (Karabay, 2005; Yaman, 2005; Yıldırım, 2007; Koç, 2007, Güneylı, 2007; Güney, 2011; Sallabaş,2011; Maden,2010; Yönez,2012; Maden, 2013; Özbay ve Akdağ, 2013; Özerbaş vd.,2010; Maden.S; 2013; Zipke, 2007).

Aktif öğrenme teknikleriyle ilgili birinci kademedeki yapılan çalışmaların tamamı diğer derslere yöneliktir. Aktif öğrenme teknikleri ve dinlemenin beraber ele alındığı temel çalışma Aytan (2011) tarafından gerçekleştirilen ‘Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkileri’ isimli doktora çalışmasıdır. Aytan (2011) çalışmasında ön test ve son teste dayalı deney ve kontrol gruplu deneysel desen kullanmış ve ayrıca uygulamaya yönelik öğrenci görüşlerine başvurmuştur. Araştırma kapsamında deney grubundaki öğrencilere aktif öğrenme teknikleri ile dinleme eğitimi vererek öğrencilerin dinlediğini anlama becerileri arasındaki farkı belirlemeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda, aktif öğrenme teknikleriyle gerçekleştirilen dinleme eğitimiyle beraber deney grubunun bilgilendirici metninden elde ettiği puanların kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu ve aralarında deney grubu lehine anlamlı bir

farklılığın olduğu görülmüştür. Bu araştırma ile Aytan (2011) 'ın bulduğu araştırma sonuçları tutarlılık göstermektedir.

Yıldırım (2007) 3.sınıf öğrencilerinin dinleme becerileri üzerine gerçekleştirdiği çalışmada kulaktan kulağa, drama, yasak kelimeler, kimdir bu? , uygun gruba yerleştirme, reklam oluşturma gibi müzik, oyun, yarışma gibi öğrencilerin derse aktif olarak katılacağı teknikler ve etkinlikler kullanmıştır. Deneysel olarak yürüttüğü çalışması sonunda öğrencilerin dinleme becerilerinin yükseldiği görülmüştür. Bu çalışmada kullanılan Kart Eşleştirme, Hazineyi Bul ve İstasyon teknikleri Yıldırım (2007) ' in çalışmasındaki, uygun gruba yerleştirme, oyun, yarışma ve slogan oluşturma teknikleriyle benzerlik taşımaktadır. Bu çalışma sonundaki neticeler Yıldırım (2007) ' ın çalışmasındaki sonuçlarla birbirini desteklemektedir.

Durmuş (2013), çocuk edebiyatı ürünleri ile ikinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerini geliştirmeyi hedeflediği çalışmada canlandırma, drama gibi öğrencilerin derse aktif olarak katılacağı çeşitli yöntem ve tekniklerden faydalanmıştır. Çalışma sırasında Dinleme becerisini geliştirmeye yönelik yapılan uygulamalardan önce öğrencilere dinleme kuralları ile ilgili bilgiler verilmiş ve dinlemenin önemi üzerinde durulmuştur. Uygulamalar metin okuma çalışmalarıyla, sesli ve görüntülü araçların kullanılmasıyla, oyun, tartışma, yarışma ve drama çalışmalarına yer verilerek gerçekleştirilmiştir. Uygulamalar sırasında öğrencilerin derse aktif olarak katıldığı ve uygulamalardan çok zevk aldıkları görülmüştür. Bu çalışma sırasında da kullanılan İstasyon, Dönüşümlü Öğretme, Bunu Kim Yapar? , Kim Olduğunu Bul? gibi tekniklerle sınıfta bir oyun ve yarışma havası oluşturulmuştu. Durmuş (2013) ' un elde ettiği bu sonuç dinlediğini anlama davranışlarının kazandırılmasında drama, oyun ve yarışma gibi yöntemlerin daha başarılı olduğunu öğrencilerde anlamayı kolaylaştırdığını ortaya koymasıyla aktif öğrenme tekniklerinin dinlediğini anlama becerileri üzerindeki etkisiyle benzerlik taşımaktadır.

Aktif öğrenme, hayat boyu öğrenen, öğrenmelerin sorumluluğunu öğrencinin taşıdığı ve öğrencinin öğrenme süreci boyunca etkin olmasını hedeflemektedir. Türkyılmaz (2010) dinleme becerisinin geliştirilmesi gerektiğini bu becerinin geliştirilirken öğrencilerin üzerinde çalıştıkları verilerin somutlaştırılması gerektiğini ifade etmektedir. Bu somutlaştırma görseller, kavram haritaları, zihin haritaları

olabileceği gibi soyutu somutlaştırabilecek başka resimler, haritalar, fotoğraflar olabilir. Benzer bir öneriyi Maden ve Durukan (2010) kavram haritaları yardımıyla not almanın öğrencilerin dinlediğini anlamlandırmasında etkili olacağını belirtmektedir. Eldeki çalışmada kullanılan Bunu Kim Yapar, Kart Eşleştirme, İstasyon ve Zihinsel Haritalama gibi teknikler öğrencilerin dinlediklerini somutlaştırmada ve anlamlandırmasında yardımcı olduğu söylenebilir.

Yeşilyurt (2013) sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmasında öğretmenlerin en fazla kullandıkları öğretim yöntemlerinin anlatım, soru cevap, gösterip yaptırma ve tartışma yöntemleri olduğu; en az kullandıkları yöntemlerin ise, işbirlikli öğrenme, proje, kavram haritası yöntemi ile beyin fırtınası tekniği olduğunu bulurken öğretimde en fazla temele alınması gereken yöntem aktif öğretim yöntemleri olması gerektiğini belirtmiştir. Bilindiği gibi eldeki bu çalışma Aktif öğrenme tekniklerinin dördüncü sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama becerilerini ve dinlemeye yönelik tutumlarını nasıl etkilediğini tespit etmek için yapılmıştı. Çalışma sonunda elde edilen sonuçlar alan yazındaki birçok çalışmanın aktif öğrenme yöntemlerinin öğrencinin akademik başarı üzerinde daha olumlu sonuçlar verdiğinin ortaya koyması itibariyle Yeşilyurt (2013)' un bahsettiği çalışmalarla benzerlik taşımaktadır.

Araştırmamız sonunda aktif öğrenme teknikleriyle gerçekleştirilen dinleme eğitiminin, öğrencilerin dinlediklerini anlama becerileri üzerinde hem ÖMBT hem de BMBT üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu ortaya konmuştu. Çalışma sonunda deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ÖMBT' nden aldıkları puan ortalamasının BMBT' nden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum farklı sınıf düzeylerinde de olsa bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir (Yıldırım vd.,2010 ; Yıldız,2008; Arslan, 2013).

Lehto ve Anttila (2003), ikinci, dördüncü ve altıncı sınıf düzeylerinde gerçekleştirdikleri çalışmada, tüm sınıf düzeylerinde öğrencilerin dinledikleri öyküleyici metinleri, bilgi verici metinlerden daha iyi anladıkları sonucuna ulaşmıştır. Yukarıda belirtilen kaynaklarda olduğu gibi sınıflar farklı olsa da dinlediğini anlama konusunda öyküleyici tarzdaki metinlerin bilgilendirici tarzdaki metinlerden daha iyi anlaşıldığı görülmektedir. Bu duruma neden olarak bilgilendirici metinlerin öyküleyici tarzdaki metinlere göre daha çok bilgi içermesi, karışık bir yapıda olması ve öğrencilerin

bilgilendirici tarzdaki metinlerle daha az karşılaşması gösterilebilir. Yine öyküleyici tarzdaki metinlerin genellikle 5N 1K gibi soruların cevaplarının yer alması çocukların metinleri hatırlamasında yardımcı olduğu söylenebilir.

Bu çalışmanın üçüncü alt problemi “Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında dinlemeye yönelik tutum puanları arasında anlamlı fark var mıdır?” şeklinde ifade edilmiştir. Uygulama öncesinde ön testte deney grubunun puan ortalaması 61,32 iken kontrol grubunun 60,71 şeklinde bulunmuştur. Ön test başarıları arasındaki ilişkiye bakıldığında ($p=.741$; $p> ,05$) kontrol ve deney grubu öğrencilerinin DYTÖ’nden aldıkları puanlar açısından aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Deneysel işlemin sonunda uygulanan son testte deney grubunun puan ortalaması 67,32; kontrol grubunun ise 62,57’ye yükseldiği görülmüştür. Deney grubundaki öğrencilerin puanlarındaki artışın (6), kontrol grubundaki öğrencilerin puanlarındaki artıştan (1,86) daha fazla olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında elde edilen bu bulgular aktif öğrenme teknikleri ve öğretmen kılavuz kitabına göre dinleme çalışmaları yapılan öğrenciler arasında dinlemeye yönelik tutum puan ortalamaları açısından deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğunu göstermektedir ($p=.005$; $p< ,05$). Elde edilen bu sonuç aktif öğrenme teknikleri ile gerçekleştirilen dinleme eğitiminin öğrencilerin dinlemeye yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonunda elde edilen bu sonuçlar, aktif öğrenme tekniklerinin tutum üzerindeki etkilerinin araştırıldığı benzer çalışmalar ile tutarlılık göstermektedir (Koç, 2007; Güney, 2011; Aytan,2011; Maden, 2013b).

Aytan (2011), aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerileri üzerine etkisini incelediği çalışmasında, eğitim sonunda deney grubundaki öğrencilerden üçüyle görüşme yapmıştır. Öğrenciler aktif öğrenme tekniklerinin etkili, oyun havasında ve eğlenceli olduğunu, sınıf içerisinde yardımlaşma, dayanışma ve işbirliğini artırdığını; eğlendirirken eğittiğini; bu tekniklerle Türkçe dersinin daha zevkli ve eğlenceli hâle geldiğini dile getirmiştir. Belirtilen çalışmada öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarındaki değişiklik çalışma sonunda görüşme yoluyla elde edilmişti. Eldeki çalışmada ise öğrencilerin dinlemeye yönelik tutumlarındaki değişim DYTÖ aracılığıyla sağlanmıştı. Ön test sonunda aralarında anlamlı farklılık olmayan iki

gruptan deneysel işlemlerin ardından deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştu. Bu durum uygulanan aktif öğrenme teknikleri sayesinde gerçekleştiği göz önüne alındığında araştırmanın sonunda elde edilen sonuçlar Aytan (2011)'ın sonuçlarıyla benzerlik taşımaktadır.

Günümüzdeki bilim ve eğitim alanındaki gelişmeler, öğretim sürecini doğrudan etkilemektedir. Bilgi sabit formdan çıkmış, değişik bir şekle dönüşmüştür. Bireylerden beklenen, karmaşık yapıdaki bilgiyi yapılandırmalarıdır. Bu amaç ise ana dilini etkili bir şekilde kullanmayı, bu anlayışa uygun eğitim öğretim sürecini, doğru yöntem ve tekniklerin kullanımını zorunlu kılmaktadır. Kullanılabilecek yöntemlerden biri de aktif öğrenmedir (Güney, 2011: 65). Bireyin hayatında çok önemli yer kaplayan dinleme eğitimi bu şekilde daha etkili bir şekilde gerçekleştirilebilir.

Türkçe, binlerce yıldır konuşulan saygın diller arasında yer almaktadır. UNESCO' nun yayımladığı raporlara göre; iki yüz milyondan fazla nüfus 12 milyon kilometre kare gibi büyük bir alanda Türkçe konuşmaktadır. Türkçe bu haliyle dünya dilleri arasında beşinci sırada yer almaktadır. Birey, dilini öncelikle aile ve toplumda öğrendiği gibi okullarda bu beceri sistemli bir şekilde geliştirilmektedir. Bu yüzden okullardaki öğretmenlerin her şeyden önce Türkçe' yi çok iyi kullanan birer öğretmen olmaları gerekmektedir (Erdem ve Gözüküçük, 2013: 14).

Türkçe dersi her şeyden önce ana dili dersidir. Ana dili sevgi gerektirir. Bu yönüyle Türkçe eğitimi öğrencide olumlu tutum değişikliği sağlamalıdır. Bu konuda öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Geleneksel bir şekilde gerçekleştirilen dinleme eğitimi sırasında öğrenciler pasif kalabilmekte bu durum onların sıkılmalarına ve derse karşı olumsuz bir tutuma sahip olmalarına neden olmaktadır (Katrancı, 2012: 30).

Öğretmenler öğrencilerini dinleme etkinlikleri sırasında pasif durumda bırakması dinleme sürecini etkisiz kılmaktadır. Okullarda verilecek olan dinleme eğitimi öğrencilerin dinleme sırasında karşılaşılabilecekleri değişik durumlara hazırlamalı hem de onların dinlemeye karşı olumlu tutum sergilemelerini sağlayıcı nitelikte olmalıdır (Melanlıoğlu, 2013: 35).

Öğrencilerin derste etkin bir şekilde katılabilmesi için oyunlardan yardım alınabilir. Bu şekilde çocuklar paylaşmayı ve beraber hareket etmeyi öğrenebilir. Güney(2011)'in ilköğretim 2. Kademedeki fiilimsilerin öğretiminde aktif öğrenmenin tutum, başarı ve kalıcılığa etkisini incelediği çalışmasında fiilimsiler gibi öğretimi zor olan bir konuda aktif öğrenme tekniklerini kullanmıştır. Deneysel işlemler sırasında kullandığı “Hazineyi Bul”, Top Taşıma”, “Bunu Kim Yapar” gibi aktif öğrenme teknikleri deneysel süreçte öğrencilerin beğenisini toplamış ve dersi sıkıcılıktan kurtarmıştır. Deneysel işlemlerin sonunda aktif öğrenme tekniklerinin kullanıldığı deney grubu öğrencilerinde olumlu tutum değişikliği meydana gelmiştir. Eldeki bu çalışmada kullanılan Zihinsel Haritalama, Dönüşümlü Öğretme, Kart Eşleştirme, Hazineyi Bul, Bunu Kim Yapar gibi teknikler sonunda deney grubu öğrencileri ile kontrol grubu öğrencilerinin DYTÖ’ den aldıkları puanlar arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştu. Deney grubunun DYTÖ’ nden almış olduğu puanlar ile Güney (2011)'in çalışma sonuçları benzerlik taşımaktadır.

Katranlı(2012),Üst biliş stratejileri öğretiminin dinlediğini anlama becerisine ve dinlemeye yönelik tutuma etkisini incelediği çalışmasında deney grubu öğrencilerinin deneysel işlemler sırasında öğrencilerin arkadaşlarıyla paylaşımlarda bulunmasını ve süreçte dinleme etkinlikleri boyunca etkin bir şekilde katılımını sağlamıştır. Bu durum sonunda deney grubu öğrencilerinde dinlemeye yönelik tutumlarında olumlu yönde değişimler meydana gelmiştir. Bu çalışmada aktif öğrenme teknikleriyle gerçekleştirilen dinleme eğitimi sırasında öğrenciler İstasyon, Kart Eşleştirme, Dönüşümlü Öğretme gibi teknikler sayesinde arkadaşlarıyla işbirliği içerisinde olmuştur. Bu durum öğrencilerin başarısını arttırmanın yanında dinlemeye yönelik tutumlarında olumlu yönde bir değişmesine neden olduğu söylenebilir. Bu sonuç Erdem ve Gözüküçük (2013)'ün de belirttiği gibi Türkçe dersindeki artan başarı notunun derse yönelik tutuma olumlu etki etmesiyle benzerlik taşımaktadır.

Daşöz (2013) yapılandırılmış dinleme etkinlikleri yardımıyla yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerindeki ve dinlemeye yönelik tutumlarındaki etkiyi incelemiştir. Çalışmasından kulaktan kulağa, farkları bulma ve yönerge kullanımı gerektiren etkinlikler yardımıyla uygulamasını gerçekleştirmiştir ve etkinliklerde aktif katılımı sağlamaya çalışmıştır. Çalışma sonunda öğrencilerin dinlediğini anlama

puanlarında ve dinlemeye yönelik tutumlarında olumlu anlamda değişiklik meydana gelmiştir. Eldeki bu çalışma farklı sınıf seviyesinde olsa da kullanılan Hazineyi Bul, İstasyon, Bunu Kim Yapar? ve Zihinsel Haritalama gibi teknikler yardımıyla Daşöz (2013)' ün çalışmasındaki gibi öğrencilerin aktif katılımını sağlamıştır. Her iki çalışmada BMBT, ÖMBT ve DYTÖ' nden uygulama grubunun puanlarında meydana gelen değişiklikler itibariyle tutarlılık göstermektedir.

Burns, Pierson&Reddy (2014)'nin çalışmalarında belirttiğine göre, Matematik ve Fen öğretmenleri için düzenlenen altı aylık profesyonel gelişim programı sonucu, öğretmenler öğrenci merkezli katılım programlarını düzenli olarak uygulamışlardır. Uygulama sonunda öğrencilerin derse daha yüksek oranda katıldıkları, kendilerine güvenmeye başladıkları davranışlarında olumlu yönde değişim olmaya başladığı görülmüştür. Bu çalışmaya benzer bir şekilde Aktif öğrenme tekniklerinin öğrenci merkezli olması ve çalışma sonunda deney grubunun elde etmiş olduğu tutum puanı bahsedilen çalışmayla paralellik göstermektedir.

Güleç (2014) aktif öğrenme ortamlarıyla oluşturduğu öğrenme ortamlarının öğrencilerin İngilizce dersine yönelik akademik başarılarına ve derse yönelik tutumlarına etkisini incelediği çalışmasında deney grubu öğrencilerine altı hafta boyunca aktif öğrenme teknikleriyle hazırlanmış ders içeriklerini uygularken kontrol grubunda ise geleneksel öğretim yöntemlerini kullanmıştır. Ön test ve son test olarak Temel Eğitimden Orta Öğretime Geçiş Sınavı' nı (TEOG) kullanmıştır. Çalışma sonunda elde ettiği sonuçlar eldeki bu çalışmayla ve benzer çalışmalarla farklılık göstermektedir. Güleç (2014)'in çalışmasında aktif öğrenme tekniklerinin uygulandığı deney ve kontrol grubu arasında hem akademik başarı açısından hem de İngilizce dersine yönelik tutum açısından deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu duruma neden olarak çalışmanın altı haftayla sınırlandırılması, çalışmanın 8. Sınıf öğrencileriyle yürütülmesi gösterilebilir. Bilindiği gibi İngilizce dersinin diğer derslerde olduğu gibi basitten karmaşığa ilerlemesinden dolayı 8. Sınıfa gelinceye kadar İngilizce konusunda belli bir aşama kaydedemeyen öğrencilerin akademik başarı açısından başarı gösterememesi diğer bir neden olarak belirtilebilir. Akademik başarı ile tutum arasında doğrusal bir ilişki olduğu düşünüldüğünde derse yönelik tutumda bir değişimin olmaması da beklenen bir durum şeklinde ifade edilebilir.

Deney grubunda sekiz hafta boyunca verilen eğitim sırasında öğrenciler derse etkin bir şekilde katılmış, oyunlarla eğlenerek öğrenmiştir. Durumu sınıf düzeyinin altında olan öğrenciler dahi grup çalışmalarına katılmış kendilerini ifade edebilecekleri etkinliklerle karşılaşmışlardır. Bu durum deney grubu öğrencilerinde dinleme sürecine ilişkin olumlu yönde etkileyerek onların derse karşı güdülenmelerine neden olduğu düşünülmektedir. Deney grubu öğrencilerinin DYTÖ aldıkları puanların kontrol grubundan daha yüksek olması bu durumu desteklemektedir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında belirtmek gerekirse çalışma sonunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında bilgilendirici metne yönelik dinlediğini anlama puanları arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

2. Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında öyküleyici metne yönelik dinlediğini anlama puanları arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

3. Aktif öğrenme teknikleriyle düzenlenmiş ders planlarının uygulandığı deney grubu ile kontrol grubu arasında dinlemeye yönelik tutum puanları arasında deney grubu lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulmuştur:

1. Bu çalışmada aktif öğrenme tekniklerinden dokuz tanesinden yararlanılmıştır. Diğer tekniklerin de dinleme becerisine yönelik etkisi araştırılabilir.

2. Aktif öğrenme tekniklerinin öğrencilerin dinlediklerini anlama becerilerine ve dinlemeye yönelik tutumlarına etkisinin araştırıldığı bu çalışma, dördüncü sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Benzer bir çalışma farklı sınıf düzeylerinde gerçekleştirilebilir.

3. Aktif öğrenme tekniklerinin dinlediğini anlama becerilerini geliştirmede etkili olduğu bu ve benzer çalışmalarda görülmüştür. Aktif öğrenme teknikleriyle, dinlediğini

anlamada etkinliği kanıtlanmış farklı yöntem ve teknikler üzerine karşılaştırmalı deneysel çalışmalar yapılabilir.

4. Aktif öğrenme tekniklerinin sadece bir temaya özgü etkinliği araştırılabilir.

5. Aktif öğrenme tekniklerinin kullanılmasıyla ilgili öğretmenlere yönelik ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde çalışmalar yapılabilir. Çalışmalar sırasında öğretmen ve öğrenci görüşlerine başvurulabilir.

6. Uygulanmakta olan Türkçe programının aktif öğrenme tekniklerine uygunluğu araştırılabilir.

7. Öğrencilerin programda yer alan dinleme kazanımlarına her sınıf düzeyinde ne kadar ulaştığını gösteren çalışmalara yapılabilir.

8. İlkokul, ortaokul ve lise düzeyinde öğrencilerin hangi tür metinleri dinlemekten hoşlandıkları araştırılabilir. Bu çalışmadan elde edilecek sonuçlar ders kitaplarının hazırlanmasında ilgili birimlere yardımcı olabilir.

9. Öğrencilerin dinlediğini anlama becerisi ve dinlemeye yönelik tutumu ile diğer dersler arasındaki başarı durumu araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz Ün, K. (2011) *Aktif Öğrenme (12. Baskı)*, Biliş yayıncılık: İzmir.
- Aksan, D. (2000) *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yayınları: Ankara.
- Akşid, F. ve Şahin, C. (2011) “Coğrafya Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Akademik Başarı ve Tutum Üzerine Etkisi”, *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, c. 2, s. 4, ss. 1-26.
- Aktan, K.N.E. (2013) *Öğrencilerin Dil ve Anlatım Dersine Yönelik Tutumlarının Akademik Başarılarıyla İlişkisi (Çankaya Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Akyol, H. (2010) *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri (3. baskı)*, Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara.
- Arslan, A. (2013) “Çeşitli Değişkenler Açısından İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Durumları”, *Dil ve Edebiyat Dergisi*, c. 2, s. 5, ss. 61-81.
- Arslan, D. , Doğan, B. , Deliveli, K. , Kırmızı, F.S. , Yaylı, D. ve Akkaya, N. (2008) *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi. (1. basım)*, Ekin Yayınevi: Bursa.
- Aydede, M.N. (2006) *İlköğretim Altıncı Sınıf Fen Bilgisi Dersinde Aktif Öğrenme Yaklaşımı Kullanmanın Akademik Başarı, Tutum ve Kalıcılık Üzerine Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.
- Aydede, M.N. (2009) *Aktif Öğrenme Uygulamalarının Öğrencilerin Kendi Kendine Öğrenme ve Eleştirel Düşünme Becerileri ile Öz Yeterlilik İnançlarına ve Erişilerine Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Aydın, Z. (2011) *İlköğretim 6. Sınıf Matematik Dersinde Kullanılan Aktif Öğrenme Temelli Etkinliklerin Öğrencilerin Matematik Dersine Karşı Tutumlarına,*

Akademik Başarı ve Yaratıcı Düşünme Düzeylerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Gaziantep.

Aykaç, N. (2005) *Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Aktif Öğretim Yöntemleri*, Naturel Yayıncılık: Ankara.

Aytan, T. (2011) *Aktif Öğrenme Tekniklerinin Dinleme Becerisi Üzerine Etkileri*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Konya.

Barın, E. ve Demir, C. (2006) *Türk Dil Bilgisi 1: Ses Bilgisi (1. basım)*, Öncü Yayınevi: Ankara.

Bonwell, C. & Eison, J. A. (1991) “Active learning: creation excitement in the classroom”, *EricHigher Education Reports*, Eric No: ED340272.

Boztaş, H. (2012) *İlköğretim 8. Sınıf Matematik Dersi Üçgenler Alt Öğrenme Alanının Öğretiminde Aktif Öğrenme Yaklaşımının Öğrencilerin Başarısına ve Kalıcılığına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

Bulut, B. (2013) *Etkin Dinleme Eğitiminin Dinlediğini Anlama, Okuduğunu Anlama ve Kelime Hazinesi Üzerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Aydın.

Bulut, P. (2005) *Okul Öncesinde Aktif Öğrenme Modelinin Uygulanabilirliği (Elazığ İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Elazığ.

Bulut, S. (2010) *Aktif Öğrenme Tekniklerinin İlköğretim 4. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersi Üretimden Tüketime Ünitesini Öğrenme Başarılarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

Burns, M. ,Pierson, E. ve Reddy, S. (2014) “Working Together: How Teachers Teach and Students Learn in Collaborative Learning Environments” , *International Journal of Instruction*, 7(1), pp. 17-32.

- Büyüköztürk, Ş. (2001) *DeneySEL Desenler (1.baskı)*, Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2014) *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (19. baskı)*, Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Calp, M. (2005) *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*, Eğitim Kitapevi: Konya.
- Camci, F. (2012) *Aktif Öğrenmeye Dayalı Etkinlik Temelli Öğretimin Öğrencilerin Akademik Becerilerine ve Öğrenme Sürecine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü: Adıyaman.
- Çaylı, C. (2012) *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitaplarındaki Müstakil Dinleme Metinlerine Yönelik Öğretmen Uygulamalarının Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Kayseri.
- Çelikbaş, A.K. (2010) *Anlama/Dinleme Stratejilerin Kullanımı İle Dinlediğini Anlama Düzeyi Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Van.
- Çelikcan, Ş. (2010) *Sosyal Bilgiler Dersi Bilim, Teknoloji ve Toplum Öğrenme Alanının Aktif Öğrenme Yöntemleri ile İşlenmesinin Öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Cihangir, Z. (2004) *Kişiler Arası İletişimde Dinleme Becerisi(1.baskı)*, Nobel Yayınevi: Ankara.
- Coşkun, E. (2009) *Geçmişten Günümüze Türkçe Öğretiminin Gelişimi, İlköğretimde Türkçe Öğretimi* (Editörler: A. Kırkkılıç ve H. Akyol), Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara.
- Cüceloğlu, D. (2005) *Yeniden İnsan İnsana (34.baskı)*, Remzi Kitapevi: İstanbul.
- Daşöz, T. (2013) *Yapılandırılmış Dinleme Etkinliklerinin Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Tutumlarına, Dinleme Kaygılarına ve Dinlediğini Anlama*

Düzelelerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Niğde.

Davidoff, L. L.(1987) *Introduction to Psychology*. (3rd. Ed.) Mc. Graw Hill International Book Company: New York.

Demirel, Ö. (1999) *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*, MEB Yayınları: Ankara.

Demirel, Ö. ve Şahinel, M. (2006) *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık: Ankara.

Doğan, Y. (2007) *İlköğretim İkinci Kademe Dil Becerisi Olarak Dinlemeyi Geliştirme Çalışmaları*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.

Doğan, Y. (2008) “İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisini Geliştirmede Etkinlik Temelli Çalışmaların Etkililiği ”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, c. 6, s. 2, ss. 261-286.

Doğan, Y. (2012) *Dinleme Eğitimi (2.baskı)*, Pegem Akademi: Ankara.

Durmuş, N. (2013) *İlköğretim İkinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerinin Geliştirilmesinde Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Bursa.

Emiroğlu, S. (2013) “Türkçe Öğretmen Adaylarının Dinleme Sorunlarına İlişkin Görüşleri”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, y. 6, s. 11, ss. 270-307.

Epçaçan, C. (2013) “Temel Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme ve Dinleme Eğitimi”, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, y. 6, s. 11, ss. 331-352.

- Er, O. (2011) *İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Dersi Öğretim Programı Dinleme/İzleme Alanının Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.
- Erdem, A. (2012) *Yapılandırmacı Karma Öğrenme Ortamlarının Dinleme ve Konuşma Becerilerine Etkisi*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Erdem, A.R. ve Gözüküçük, M. (2013) “İlköğretim 3. 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersine Yönelik Motivasyonları ve Tutumları Arasındaki İlişki”, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, c. 3, s. 2, ss. 13-24.
- Erdoğ, T.S. (2010) *İlköğretim 4.Sınıf sosyal Bilgiler Dersinde Hava Olayları, İklim ve Deprem ile İlgili Konuların Öğretiminde Aktif Öğrenme Yöntemlerinin Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Ergin, A. (2008) *Eğitimde Etkili İletişim (4. Baskı)*, Anı Yayıncılık: Ankara.
- Fındık, Ö ve Değirmenci, G. (2013) *İlköğretim 4.Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Harf Eğitim Yayıncılık: İstanbul.
- Fidan, M. (2012) *İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Türkçe Dersinde Kullandıkları Dinleme Stratejilerinin Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Kayseri.
- Funk, H. D. ve Funk, G. D. (1989) Guidelines for Developing Listening Skills, *The Reading Teacher*, pp. 660-663.
- Göğüş, Beşir. (1978) *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Gül Yayınevi: Ankara.
- Güleç, E. (2014) *Aktif Öğrenme Modeliyle Oluşturulan Öğrenme Ortamının Orta Okul Öğrencilerinin Akademik Başarısına ve İngilizce Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyon.

- Gültekin, İ. ve Pekdemir, A. Z. (2013) *İlköğretim Türkçe 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı*, MEB Yayınları: Ankara.
- Güneş, F. (2007) *Ses Temelli Cümle Yöntemi ve Zihinsel Yapılandırma (1.baskı)*, Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Güneş, F. (2013) *Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller (1.baskı)*, Pegem Akademi: Ankara.
- Güney, N. (2011) *İlköğretim II. Kademedeki Fiilimsilerin Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Tutum, Başarı ve Kalıcılığa Etkisi*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Konya.
- Güneyli, A. (2007) *Etkin Öğrenme Yaklaşımının Anadili Eğitiminde Okuma ve Yazma Becerilerini Geliştirmeye Etkisi*, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Gür, H. ve Seyhan, G. (2006) “İlköğretim 7. Sınıf Matematik Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Öğrenci Başarısı Üzerinde Etkisi”, *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. c. 8, s. 1, ss. 17-27.
- Gürşimşek, I. (1998) “Öğretmen eğitiminde yeni yaklaşımlar”, *Hacettepe Eğitim Fakültesi Üniversitesi Dergisi* c. 14, s.1, ss. 25-28.
- Harmin, M. (2006). *Inspiring Active Learning: A Complete Handbook for Today's Teachers*, Association for Supervision & Curriculum Development Press: USA.
- Hesapçıoğlu, M. (2008) *Öğretim İlke ve Yöntemleri (1.basım)*, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- İnceoğlu, M. (2004) *Tutum, Algı, İletişim (1.baskı)*, Elips Kitap: Ankara.
- İşeri, K. (2008) *Türkçe Öğretimi İlke-Yöntem-Teknikler*. Tazebay, A. ve Çelenk, S. (Ed.) , *Dinleme Eğitimi içinde* (160-185), Maya Akademi: Ankara.

- Johnson, K. O. (1951) The Effect of Classroom Training upon Listening Comprehension, *The Journal of Communication*, I, 58.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010) *Günümüzde İnsan ve İnsanlar (12. Baskı)*, Sistem Matbaacılık: İstanbul.
- Kapulu, A., Ataman, M. , Turan, A. , Bozkurt, H.S. ve Karaca, A. (2006) *Türkçe İlköğretim 4.Sınıf Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Koza Yayıncılık: Ankara.
- Karabay, A. (2005) *Kubaşık Öğrenme Etkinliklerinin İlköğretim Beşinci Sınıf Türkçe Dersinde Öğrencilerin Dinleme ve Konuşma becerileri Üzerindeki Etkileri*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Adana.
- Karasar, N. (2006) *Bilimsel Araştırma Yöntemi (15. Baskı)*, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Katrancı, M. (2012) *Üst Biliş Stratejileri Öğretiminin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutuma Etkisi*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara
- Kavcar, C. , Oğuzkan, F. ve Sever, S.(2004) *Türkçe Öğretimi*, Engin Yayınları: Ankara.
- Kaya, M.F. (2012) *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerinin Web Tabanlı Bir Sistem Yardımıyla Ölçülmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Eskişehir.
- Keçik, İ. ve Uzun, L. (2004) *Türkçe Sözlü ve Yazılı Anlatım (Ed. Canan İleri)*, Anadolu Üniversitesi Yayınları: Eskişehir.
- Keleş, E. (2013) *Dinleme Öncesi ve Sonrası Verilen Soruların 5.Sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Beceri Düzeyine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Çanakkale.

- Karasakaloğlu, N. ve Bulut, B. (2012) “Görsel Destekli Dinleme Metinlerinin Anlamaya Etkisi”, *NWSA e-Journal of New World Sciences Academy*, c. 7, s. 2, ss. 722-733.
- Kırbaş, A. (2010) *İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerilerini Geliştirmesine Etkisi*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum
- Kocaadam, D. (2011) *Not Alarak Dinleme Eğitiminin İlköğretim Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerisi Üzerindeki Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Koç, C. (2007) *Aktif Öğrenmenin Okuduğunu Anlama, Eleştirel Düşünme ve Sınıf İçi Etkileşim Üzerine Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Kyriacou C., Manower B. & Newson G. (1999) Active learning of secondary school mathematics in botswana. *Curriculum*, 20 (2), pp. 125-130.
- Lehto, E. J., & Anttila, M. (2003) Listening comprehension in primary level grades two, four and six. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 47(1), pp.133-143.
- Maden, A. (2013b) *Aktif Öğrenme Tekniklerinin İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazım ve Noktalama Kuralları Başarısı ve Derse Karşı Tutumlarına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Erzurum.
- Maden, S. (2010) *İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Dersinde Drama Yönteminin Temel Dil Becerilerinin Kazanımına Etkisi, (Sevgi Teması Örneği)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Erzurum.
- Maden, S. (2013a) “Temel Dil Becerileri Eğitiminde Kullanılabilecek Aktif Öğrenme Öğretimsel İş/Taktikleri”, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, c. 1, s. 2, ss. 20-35.

- Maden, S. ve Durukan, E. (2010). Kavram Haritaları ile Not Tutmanın İlköğretim Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisi Üzerine Etkisi. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, c.1, s. 2, ss. 63-70.
- Martyn, M. (2007) Clickers in the Classrooms: An Active Learning Approach. *Educause Quarterly*, 1(2), pp. 71-74.
- Mattson, K. (2005) Why “Active Learning” Can Be Perilous To The Profession. *Academe*. vol. 91(1). pp. 23-26.
- McCombs, B.L. ve Whisler, J.S. (1997) *The Learner-Centered Classroom and School*, Jossey-Bass Publishers: San Francisco.
- MEB (1982) *Temel Eğitim Programı Türkçe Eğitimi*, Millî Eğitim Basımevi: İstanbul.
- MEB (2000) *İlköğretim Okulları Ders Programları Türkçe-Yazı Programı*, Millî Eğitim Basımevi: Ankara.
- MEB (2009) *İlköğretim Türkçe (1-5.sınıflar) Öğretim Programı*, MEB Yayıncılık: Ankara.
- Melanlıoğlu, D. (2011) “İlköğretim Türkçe Öğretim Programının “Dinleme Türleri” Bakımından Değerlendirilmesi ”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c. 12, s. 3, ss. 65-78.
- Melanlıoğlu, D. (2013) “Ortaokuldaki Dinleme Eğitiminin Niteliğine İlişkin Fenemografik Bir Araştırma”, *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, c. 1, s. 1, ss. 34-44.
- Mergen, H. H. (2011) *İlköğretim 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenme İstasyonları Uygulamasının Akademik Başarıya ve Kalıcılığa Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Afyon.
- Meyers, C., Jones, T. B. (1993) *Promoting Active Learning: Strategies For The College Classroom*, Jossey-Bass Publishers: San Francisco.

- Morgan, C. T. (1995) *Psikolojiye Giriş (11. Baskı)* (Çev: Sirel Karataş), Meteksan A.Ş: Ankara.
- Moke, S., and Shermis, M. (1996) *The active learner: help your child learn by doing. Bloomington: Grayson Bernard Publishers.*
- Navaro, L. (2003) *Gerçekten Beni Duyuyor musun?(8.basım)*, Remzi Kitabevi: İstanbul
- Ocak, G.(2008) *Yöntem ve Teknikler, (2.Baskı)*, Pegem Akademi Yayınları: Ankara.
- Okur, A. ve Beyce, E. (2013) “Dinleme Becerisinin Kültürümüzdeki Yeri ve Dinleme Eğitiminin Önemi: Kutadgu Bilig Örneği Üzerinden”, *Turkish Studies*, c. 8, s. 4, ss. 1099-1110.
- Ömür, M. (2006) Kulağımızın Göz Kapağı Yoktur. *Cumhuriyet Bilim*, s. 990(1), ss.16-17.
- Öz, E. ve Öz, S. (2011) *İlköğretim 4.Sınıf Türkçe Öğretmen Kılavuz Kitabı*, Bilim Kültür Yayınları: Ankara.
- Öz, M. F. (2011) *Uygulamalı Türkçe Öğretimi. (4. Baskı)*, Anı Yayıncılık: Ankara.
- Özbay, M. (2005) *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*, Akçağ Yayınları: Ankara
- Özbay, M. (2006) *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*, Öncü Basımevi: Ankara.
- Özbay, M. (2013) *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*, Öncü Basımevi: Ankara.
- Özbay, M ve Akdağ, E. (2013) “Deyimlerin Öğretiminde Aktif Öğrenmenin Etkisi”, *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, c. 1, s. 2, ss. 46-54.
- Özbay, M. ve Melanlıoğlu, D. (2012) “Türkçe Öğretim Programlarının Dinleme Becerisi Bakımından Değerlendirilmesi”, *Turkish Studies*, c.7, s.1, ss.84-97.
- Özçelik, D.A. (2010) *Test Hazırlama Kılavuzu*, Pegem Akademi Yayıncılık: Ankara.
- Özdoğan, M. (2008) *Yapılandırmacı Yaklaşım Doğrultusunda Hazırlanan Yeni Sosyal Bilgiler Programında Aktif Öğrenme Tekniklerinin Kullanımı (Kalın Ve*

Bayat İlköğretim Okulları Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Tokat.

- Özerbaş, M. A. , Tabak, H. , ve Berat A. (2010, Kasım) “Aktif öğrenme ortamının ilköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersi Akademik Başarısına ve Motivasyonuna Etkisi” (*Bildiri*) *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, Kasım-2010, Antalya, ss. 315-325.
- Page, M. (1990) *Active learning: historical and contemporary perspectives*, Printing doctoral thesis, University of Massachusetts.
- Phillips, S. L. (2003) *Contributing factors to music attitude in sixth, seventh and eighth grade students*. Unpublished Doctoral Dissertation, Iowa University, Iowa.
- Polat, C. ve Odabaş, H. (2008) Bilgi Toplumunda Yaşam Boyu Öğrenmenin Anahtarı: Bilgi Okuryazarlığı, *Küreselleşme Demokratikleşme ve Türkiye Uluslar arası Sempozyumu*, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, s.143-151.
- Robertson, A. K. (2008) *Etkili Dinleme*, (çev. E. Sabri Yarmalı), Hayat Yayınları :İstanbul.
- Saban, A. (2005) *Öğrenme Öğretme Süreci: Yeni Teori ve Yaklaşımlar*, Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Sallabaş, M.E. (2011) *Aktif Öğrenme Yönteminin İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Konuşma Becerilerine Etkisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Sever, S. (2004) *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme (4. Baskı)*, Anı Yayıncılık: Ankara.
- Sherif, M. ve Sherif, C. W. (1967) *The Own Categories Procedure in Attitude Research* Ed. Martin Fishbein. Newyork.
- Slavin, R. E. (2003) *Educational Psychology Theory And Practice*, Allyn and Bacon Press: USA.
- Sönmez, V. (2008) *Öğretim ilke ve Yöntemleri. (2. Baskı)*, Anı Yayıncılık. Ankara.

- Şahin, C. (2012) *Dinleme Metinlerinden Önce ve Sonra Sorulan Soruların İlköğretim 7.sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Hatırlama Düzeyine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Konya.
- Şenel, H. (2010) *Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Çevre Bilincinin Geliştirilmesinde Probleme Dayalı Aktif Öğrenmenin Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü: Balıkesir.
- Talaz, G. (2013) *Sınıf Öğretmenlerinin Fen ve Teknoloji Dersinde Aktif Öğrenme Etkinliklerini Uygulama Durumları*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Taşer, S. (2000) *Konuşma Eğitimi*, Papirüs Yayınları: İstanbul.
- Tavşancıl, E. (2010) *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi (4.Baskı)*, Nobel Yayınları: Ankara.
- Türk Dil Kurumu (2005) *Türkçe Sözlük*, TDK: Ankara.
- Tekin, H. (1980) *Okuduğunu Anlama Gücü ve Yazılı Anlatım Becerisini Geliştirme Yönünden Okullarımızdaki Türkçe Öğretimi*, Mars Matbaası: Ankara.
- Temizkan, M. (2009) *Metin Türlerine Göre Okuma Türleri*, Nobel Yayın Dağıtım: Ankara.
- Temizyürek, F ve Balcı, A. (2006) *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları*, Nobel Yayınları: Ankara.
- Türksoy, E. (2012) *İlköğretim 5. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersinde Aktif Öğrenme Teknikleri ile Zenginleştirilmiş Öğretimin Öğrencinin Akademik Başarıları ve Tutumları Üzerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Burdur.

- Türkyılmaz, M. (2010) “Bir Ders Aracı Olarak Dinleme Metinlerinin Anlamaya Etkisi:”Eskici” Metni Örnekleminde Deneysel Bir Çalışma ”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c. 23, s. 1, ss. 207-220.
- Umagan, S. K. Ahmet ve A. Hayati (Ed.) (2007) İlköğretimde Türkçe Öğretimi, *Dinleme Eğitimi* (ss.149-163), Pegem A Yay: Ankara.
- Ünal, A. (2004) *İlköğretim 6. Sınıf Matematik Dersi Nokta, Doğru, Düzlem, Doğru Parçası Uzay ve Işın Konusunun Aktif Öğrenme ile Öğretiminin Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Ünal, F. T. ve Özer, F. (2014) “Türkçe Öğretiminde Dinleme ile İlgili Kaynakça Çalışması ”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, c. 3, s.2,ss. 203-218.
- Ünal, F. T. ve Köse, M. (2014) “Türkçe Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirilmesi: Bir Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması”, *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, c. 3, s. 2, ss. 233-249.
- Vardar, B. (1980) *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. TDK Yayınları: Ankara.
- Ward, D. and Tiessen, E. (1997). Adding Educational Value To The Web: Active Learning With Alivepages. *Educational Technology*.37 (5), Sept-Oct:22-28.
- Yalçın, A. (2006) *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar (2. basım)*, Akçağ Yayınları: Ankara.
- Yaman, B. (2005) “Senaryo Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına (STÖY) Dayalı Eğitimde Drama Yönteminin, İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Okuduğunu Anlama Başarılarına Etkisi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 14, s. 2, ss. 465-482.
- Yangın, B. (1999) *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*, MEB Yayınları: Ankara.
- Yavuz, K. E. (2005) *Yeniden Yapılanan Sınıflar İçin Aktif Öğrenme Yöntemleri (1.Baskı)*, Ceceli Yayınları: Ankara.

- Yeşilyurt, E. (2013). Öğretmenlerin Öğretim Yöntemlerini Kullanma Amaçları ve Karşılaştıkları Sorunlar. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, c. 17, s.1, ss. 163-168.
- Yıldırım, H. (2007) *İlköğretim 3. Sınıf Öğrencilerinin Dinleme Becerileri Üzerine bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bolu.
- Yıldırım, K. , Yıldız, M. , Ateş, S. ve Rasınskı, T. (2010). İlköğretim Beşinci Sınıf Türk Öğrencilerin Metin Türlerine Göre Okuduğunu ve Dinlediğini Anlama Düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, c.10, s. 3, ss. 1855-1891.
- Yıldız, C. (2003) “Ana Dili Öğretiminin Temel İlkelerine Karşılaştırmalı Bir Bakış (Türkçe ve Almanca Ana Dili Öğretimi Programları Örneğinde)”, *Dil Dergisi*, s.120, ss. 5-23.
- Yıldız, M. (2008, Mayıs) “ İlköğretim beşinci sınıf öğrencilerinin dinlediğini anlama düzeylerinin metin türleri bakımından karşılaştırılması”, *Sözlü Bildiri, VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*, Mayıs 2008, On Sekiz Mart Üniversitesi: Çanakkale.
- Yönez, H. (2012) *İşbirlikli Öğrenme Yönteminin İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Dersinde Öğrencilerin Dersle İlişkin Tutumlarına ve Temel Dil Becerilerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Zengin, B. S. (2010) *Çocuk Kitaplarının Dinleme Becerisini Geliştirme Aracı olarak Kullanılması*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Ankara.
- Zimmerman, B. J. (1989) “A social cognitive view of self regulated academic learning”, *Journal of Educational Psychology*, vol. 81, pp. 329-339.
- Zipke, M. (2007). *Metalinguistic instruction improves third graders" reading comprehension*. Doctoral dissertation, City University Of New York

EKLER

Ek-1: Araştırma İzni

T.C.
İZMİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 12018877/604.01.02/669584

14/02/2014

Konu: Kadir KILINÇ
Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi:a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı yazısı (Genelge 2012/13)
b) Kadir KILINÇ'ın 05/02/2014 tarihli dilekçesi

Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Programında Yüksek Lisans öğrencisi Kadir KILINÇ'ın "**Aktif Öğrenme Tekniklerinin 4. sınıf Öğrencilerinin Dinlediğini Anlama Becerisine ve Dinlemeye Yönelik Tutumlarına Etkisi**" konulu tez çalışması için kullanacağı ölçekleri, Müdürlüğümüz Tire ilçesi Merkez Menderes İlkokulu'nda öğrenim gören 4. sınıf öğrencilerine uygulamak istediği ilgi (b) yazı ile belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin uygulanmasının, yukarıda adı geçen İlçenin okulunda, 2013-2014 öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınızı arz ederim.

Vefa BARDAKCI
Müdür

OLUR
14/02/2014
Mustafa ERDOĞAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Güvenli Elektronik İmza
Aşılı ile Aynıdır.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Hükümet Konağı C Blok Strateji Geliştirme Hizmetleri 1 Bölümü Konak/İZMİR
Elektronik Ağ: izmir.meb.gov.tr
e-posta: strateji35_1@meb.gov.tr

Tel: (0 232) 477 21 38
Faks: (0 312) 477 21 07

Ek-2: Dinlemeye Yönelik Tutum Ölçeği (DYTÖ)

Sevgili Öğrenci,

Bu ölçek sizin dinlemeye yönelik tutumunuzu belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Aşağıda verilen 26 maddenin her birini dikkatlice okuyarak o ifadeye ilişkin görüş ya da duyguya katılma derecenizi, ifadenin karşısında bulunan kutuya çarpı (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen hiçbir maddeyi boş bırakmayınız ve her biri için tek yanıt veriniz. Araştırmaya yapacağınız katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Maddeler	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
1. Dinleme etkinliklerine severek katılırım.			
2. Dinleme etkinliklerinin eğlenceli olmadığını düşünüyorum.			
3. Metinleri dinlerken uykum geliyor.			
4. Dinlemenin önemli olmadığını düşünüyorum.			
5. Türkçe dersindeki en eğlenceli etkinlikler dinleme etkinlikleridir.			
6. Dinleme etkinliklerinin sözcük dağarcığımı arttıracığını düşünürüm.			
7. Dinlediğim metinde yeni şeyler öğrenme duygusu beni heyecanlandırır.			
8. Türkçe dersinde dinleme etkinliklerini dört gözle bekliyorum.			
9. Dinleme insanları daha iyi anlamamızda etkilidir.			
10. Dinlemeye dayalı etkinlikler bence gereksizdir.			
11. Dinlemek bana zor gelen bir uğraştır.			
12. Dinleme etkinlikleri sırasında başka şeylerle ilgilenirim.			
13. Türkçe dersinde dinleme etkinliklerine ayrılan süre arttırılırsa sevinirim			
14. Dinleme etkinlikleri beni mutsuz eder.			

Maddeler	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum
15. Dinlerken dikkatimi konuya vermekte zorlanırım.			
16. Türkçe dersindeki dinleme metinlerinin sayısı azaltılırsa mutlu olurum.			
17. İyi bir dinleyici olmadığımı düşünüyorum			
18. Dinleme etkinlikleri sırasında zamanın nasıl geçtiğinin farkına varmam.			
19. Dinlediklerimle ilgili sorulan soruları cevaplamakta zorlanırım.			
20. Dinlediklerimi başkalarıyla paylaşmak beni mutlu eder.			
21. Dinlediklerimle ilgili etkinlikleri kolaylıkla yapabilirim.			
22. Dinleme etkinlikleri olmasa Türkçe dersinin daha sıkıcı geçeceğini düşünüyorum.			
23. Bir metni dinlerken canım çok sıkılır.			
24. Dinleme etkinliği içeren derslerden hoşlanmam.			
25. Türkçe dersindeki dinleme etkinliklerini dikkatimi arttırdığı için seviyorum.			
26. Bir metni dinlemek zorunda olmak beni huzursuz eder.			

Ek-3: Ön ve Son Testte Kullanılan Bilgilendirici Metin

DİŞLERİMİZE İYİ BAKALIM

Dişlerimiz için en büyük tehlike çürüklerdir. Çürükler, zamanında tedavi edilmezse önemli hastalıkların oluşmasına yol açar. Dişlerimizi temiz tutarsak çürük oluşumunu önleyebiliriz. Dişlerimizi örten mine tabakası dış etkenlere karşı çok dayanıklıdır. Dişlerimizde çürük, yalnızca mine tabakasındaysa bir rahatsızlık hissetmeyiz. Oysa daha alt tabakalarda çürük ulaştığında sıcak, soğuk ya da şekerli yiyecekler ağrıya yol açabilir. Normalde pembe olan diş eti renginin kırmızıya dönmesi ve şişmesi de sağlıksızlık belirtisidir.

İlk süt dişimiz biz altı-sekiz aylıkken çıkar. Kalıcı dişlerimiz altı yaşındayken çıkmaya başlar. Kalıcı dişlerimiz yirmi sekiz tanedir. Süt dişlerimiz, kalıcı dişlerimiz çıkana değin onların yerini tutar. Bu nedenle kalıcı dişlerimiz çıkana kadar süt dişlerimizin sağlıklı kalması gerekir. Süt dişlerimizi zamanından önce yitirmemiz, çenemizde değişikliklere yol açabilir. Kalıcı dişlerimiz kendilerine yer bulamayabilir. Bu yüzden dişlerimizde sıkışıklıklar, çarpıklıklar ve hatta kalıcı dişlerimizin hiç çıkmaması gibi durumlar ortaya çıkabilir.

Dişlerimizin çürümesini önlemenin en iyi yolu dişlerimizi düzenli olarak fırçalamaktır. Düzenli fırçalanmayan dişler çürür. Diş çürümesine, diş üzerinde bulunan bakteriler yol açar. Bakteriler asit üreterek dişlerimize zarar verirler. Asit üretimini, dişlerimiz üzerinde kalan yiyecek ve şeker artıklarıyla yaparlar. Asit, dişlerimiz için çok zararlıdır. Çünkü bunlar dişlerimizin mine tabakasını erimesine yol açar. Mine tabakasının erimesi dişlerimizin çürümesi anlamına gelir.

Bu aşamadan sonra önemli hastalıklar oluşabilir. Çünkü bakteriler kan dolaşımıyla bütün organlara taşınır. Örneğin, kalbe, böbreklere, beyne vb. organlara gidebilirler. Böylece bu organlarda da birtakım hastalıklar oluşabilir.

Diş çürümesini beslenme biçimimiz, özellikle yediğimiz şeker miktarı etkiler. Ayrıca ağızımızı nasıl temizlediğimiz, yani dişlerimizi fırçalama sayımız ve biçimimiz

de çok belirleyicidir. Bundan başka, anne babalarımızdan bize geçmiş olan kalıtsal özelliklerimizde diş çürümesi üzerinde etkilidir.

Şeker sevmeyen çocuk yoktur, ama şekerli yiyeceklerin yenmesi ve bu yiyeceklerin ağızda kalma süresi diş çürüğü oluşumu üzerinde çok etkilidir. Çürük oluşumunu önlemek için gece yatmadan önce ve şekerli yiyecekler yedikten sonra dişlerimizi kesinlikle fırçalamamız gerekir.

Küçük yaşlardan başlayarak beslenmemize ve dişlerimizi fırçalamaya dikkat edersek dişlerimizin çürüme olasılığını azaltabiliriz. Düzenli olarak diş hekimi kontrolünden geçerek ve ağızımızı özenle temiz tutarak dişlerimizin çürümesini önleyebiliriz.

Hakan DURGUN

Ek-4: Bilgilendirici Metin Başarı Testi (BMBT)

1. İlk süt dişimiz ne zaman çıkar?

- a) 2-4 aylıkken   b) 4-6 aylıkken   c) 6-8 aylıkken   d) 8-10 aylıkken

2. Kalıcı dişlerimiz kaç yaşında çıkmaya başlar?

- a) 5   b) 6   c) 7   d) 8

3. Süt dişlerimizle ilgili aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı metinde yer almamaktadır?

- a) Süt dişlerimizi erkenden yitirmemiz hangi sorunlara yol açar?
b) Süt dişlerimiz kaç tanedir?
c) Süt dişlerimizin görevleri nelerdir?
d) Süt dişlerimize neden iyi bakmalıyız?

4. Aşağıdakilerden hangisi bakterilerin gittiğı organlar arasında sayılmamıştır?

- a) kalp   b) böbrek   c) akciğer   d) beyin

5. Sağıksız olan diş etleri renk değıştirir. Aşağıdakilerden hangisinde sağıklı ve sağıksız olan diş etlerinin rengi doğıru olarak verilmiştir?

Sağıklı

Sağıksız

a) pembe	kırmızı
b) kırmızı	pembe
c) beyaz	kırmızı
d) beyaz	pembe

6. Kalıcı dişlerimiz kaç tanedir?

- a) 25   b) 26   c) 27   d) 28

7. Dişlerimiz için en büyük tehlike nedir?

- a) Dişlerimizin çürümesi   b) Dişlerimizi fırçalamamak
c) Dişlerimizin geç çıkması   d) Şekerli yiyecekler

1. Dişlerimizdeki çürük mine tabakasıdaysa rahatsızlık hissetmeyiz.

2. Dişlerimizi örten tabakaya mine adı verilir.

3. Mine tabakası dış etkenlere karşı çok dayanıksızdır.

8. Mine tabakası ile ilgili yukarıdaki ifadelerden hangisi veya hangileri doğrudur?

- a) Yalnız 1   b) 1-2   c) 2-3   d) 1-2-3

9. Dişlerimizdeki ağrılar ne zaman oluşur?

- a) Çürükler mine tabakasının üzerine çıktığında
b) Şekerli yiyecekler yediğimiz zaman
c) Çürükler mine tabakasından alt tabakalara ulaştığında
d) Sıcak ve soğuk bir şeyler yediğimizde

10. “ Diş çürümesine..... , ...üreterek yol açar. ” Cümlesinde boş bırakılan yere hangi ikili gelmelidir?

- a) bakteriler – asit   b) asitler – bakteri   c) virüsler – asit   d) asitler- virüs

11. Kalıcı dişlerimiz çıkana kadar hangi dişlerimiz onların yerini tutar?

- a) azı dişlerimiz   b) süt dişlerimiz   c) yirmilik dişlerimiz   d) ön dişlerimiz

Ek-5: Ön ve Son Testte Kullanılan Öyküleyici Metin

SEL SULARINDA

Kentimizin ortasında bir çay geçer. Çine Ovası'ndan gelen su, kenti aşır bağları, bahçeleri geride bırakarak göle ulaşır. Evimiz bu dereye yakındır. Biz çocuklar, bu derenin kenarlarında çeşitli oyunlar oynarız: Sudan atlamak, kumdan evler yapmak, suya taşlar atarak eğlenmek...

Yaz ayları gelince çay, hiç akamaz olur, kurur gider. Ama güz yağmurları başlayınca çayın keyfi yerine gelir. Çağılıtlarla akmaya başlar. Kimi yıl, kış aylarında, iki yanındaki duvarları aşarak yakınındaki evleri basar.

Sanıyorum yedi sekiz yaşlarındaydım. O yılın kışı çok sert geçmişti. İlkbaharda, hangi aydı pek anımsayamıyorum, bir gün derenin hışıldadığını duyduk. Bir gece önce çok yağmur yağmıştı. ‘‘Dere taşar, çay coşar artık.’’ diyordu herkes. Gerçekten öyle oldu. İkinci vaktine doğru, azgın bir sel başladı. Tepelerden hışıldayarak gelen su, iki yandaki setlere vurarak daha güçlü ses çıkarıyor, önüne ne gelirse alıp gidiyordu.

Selden sonraki gün, arkadaşım Vehbi'yle okuldan geldikten sonra oraya koşmuştuk. Islak kumlardan evler yaptık, köprüler kurduk. Orada ikimizden başka kimselere yoktu. Her kum kümesi bizimdi. Böylece kendimizden geçmiş, oynuyorduk. Sel azgınlığı yitirdiği için taşlara basarak, suya bile girebiliyorduk. Bir ara Vehbi,

-Mehmet, haydi kum yıkmaca oynayalım, dedi.

Hiç düşünmeden,

-Haydi, dedim.

Vehbi'yle kumları yıkmaya, yıkılan kum parçalarıyla biraz kaydıktan sonra, suya düşmemek için geri geri kaçmaya başlamıştık. Kumları yıkmak, onlarla kayıp gitmek ve sudan kaçmak sevincimiz arttırıyordu. Ayakkabılarımı ıslatmamaya çalışıyor, suya çok yaklaşmıyordum.

Kum balkonlarının üstüne çıktık, dik dik durduk. Ben saydım:

-Bir, iki, üç!

Zıplamaya başladık.

Bu zıplama sırasında ne oldu bilmiyorum, altımdaki kum parçasının suya doğru hızla yürüdüğünü gördüm. Kayıyordum. Kocaman kum parçası sel sularında eriyiverdi. Suyun içine batmıştım.

Bundan sonrasını hiç hatırlamıyorum. Kendime geldiğimde bir hastane odasıydım. Annem, kapının yanında ağlıyor, babam bana ilaç içirmeye çalışıyordu. Çevreme baktım. Bu sırada kapı açıldı, beyaz önlüklü bir adam girdi içeriye.

-Doktor Bey, çocuğumuzu götürebilir miyiz, diye sordu babam, ona.

-Evet, artık kurtuldu sayılır. Sıcak tutun. Dikkatli olun. Bir şey olursa bize haber verin.

Sonra doktor bana döndü:

-Küçük yaramaz, kumda oynamak çok iyi oluyor, değil mi?

Biraz sonra oda, arkadaşlarımla doldu. Hepsi üzgündü. Hele Vehbi, başını önüne eğmiş yüzüme bakamıyordu. Ona baktım, gözlerimle sağ ol, dedim. Vehbi olmasaydı kim haber verecekti durumumu?

Bir ay sonra, dışarıya çıktığım zaman zaman Vehbi'yle kumluğa gittik. Orada hiç kimse yoktu. Benim durumum , arkadaşlarıma bir ders olmuştu herhalde.

İbrahim Zeki BURDURLU

(düzenlenmiştir)

Ek-6: Öyküleyici Metin Başarı Testi (ÖMBT)

1. Dinlediğiniz hikayenin kahramanı kimdir?

- a) Mehmet   b) Vehbi   c) doktor   d) Mehmet'in babası

2. Dinlediğiniz metinde geçen “Bir gece önce çok yağmur yağmıştı. Dere taşar; çay.....diyordu herkes.” Cümlesinde boş bırakılan yere hangi kelime gelmelidir?

- a) akar   b) yıkar   c) coşar   d) gider

3. Mehmet olayın meydana geldiği zaman kaç yaşlarındadır?

- a) altı-yedi   b) yedi-sekiz   c) sekiz-dokuz   d) dokuz-on

4. Mehmet hangi oyunu oynarken suya batmıştır?

- a) kum yıkmaca   b) kumdan ev yapma
c) sudan atlama   d) suya taş atma

5. Doktor, iyileştikten sonra Mehmet' e ne sormuştur?

- a) Kumda oynamak çok iyi oluyor değil mi?
b) Kumda oynamaman gerektiğini bilmiyor muydun?
c) Anneni ve babanı neden üzüyorsun?
d) Kendini nasıl hissediyorsun?

6. Aşağıdakilerden hangisi dinlediğiniz metindeki çayın özelliklerinden biri değildir?

- a) Kentin ortasından geçer.   b) Bazı zamanlar kurur.
c) Ara sıra etrafındaki evleri basar.   d) Kenarında oyun parkı vardır.

Ek-7: Deney Grubu Ders Planı-1

Aktif Öğrenme Tekniğinin Adı: Dönüşümlü Öğretme

Ders: Türkçe

Sınıf:4

Süre: 80 dakika

Temel Beceriler: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, iletişim kurma

Temel Dil Becerisi: Dinleme

Amaç: 1-Dinleme Kurallarını Uygulama

Kazanımlar:

- 1.Dinlemek için hazırlık yapar.
- 2.Dinleme amacını belirler.
- 3.Dinleme amacına uygun yöntem belirler.
- 4.Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırır.
- 5.Görgü kurallarına uygun dinler.

Amaç:2-Dinlediğini Anlama

- 1.Dinlediğini anlamlandırmada ön bilgilerini kullanır.
- 2.Dinlediklerini anlamlandırmada sunulan görsellerden yararlanır.
- 5.Dinlediklerinde 5N 1K sorularını cevaplar.
- 6.Dinlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder.
7. Dinlediği kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını ayırt eder.
- 15.Dinlediklerinin konusunu belirler.

16.Dinlediklerinin ana fikrini belirler.

29.Dinlediklerini özetler.

32.Dinlediklerini başkalarıyla paylaşır.

33.Dinlediklerinde hikaye unsurlarını belirler.

Amaç: 3-Tür, Yöntem ve Tekniklerine Uygun Dinleme

1- Katılımlı dinler.

Materyaller: Dinleme metni, (Bir Hastalığın Yenilişi bk. Ek-8), çalışma kağıdı (bk. Ek-9)

Dinleme Yöntemi: Not alarak dinleme, grup halinde dinleme

SÜREÇ:

Öğretmen dersin girişinde öğrencilere çeşitli hastalıkların yer aldığı afiş ve broşürler gösterilir. Çocuklara küçükken herhangi bir hastalık geçirip geçirmediği ve nasıl tedavi oldukları sorulur. Okulda oldukları aşılardan nedenleri sorulur? Hasta olmamak için cevabını alınca insanlara hastalıkların hangi yollarla bulaşabileceği üzerine konuşulur. Çeşitli cevaplar arasından hayvanlar cevabını alınca metnin anahtar kelimeleri öğrencilere söylenir. *kuduz *aşı *deney * hastalık * mikrop kelimelerinden yola çıkarak metnin içeriğini tahmin etmeleri istenir. Tahmin işleminin ardından öğrencilere derste kullanılacak olan yöntem anlatılır. Sıra arkadaşıyla herkesin bir grup olacağı belirtilir. Metnin ilk bölümünü birinci gruptaki öğrenciler not alarak dinler. Grubun diğer üyeleri ise bu sırada dışarıya çıkarılır. Metnin birinci bölümü tamamlandıktan sonra ise grup üyeleri yer değiştirir. Dışarıdaki öğrenciler içeriye girer ve metnin ikinci bölümünü dinler. Metnin dinleme işlemi tamamlandığında ise grup üyeleri kendi bölümlerini arkadaşlarına özetler. Özetleme işleminin tamamlanmasının ardından grup üyelerine birer adet çalışma kağıdı dağıtılır.

Değerlendirme: Çalışma kağıdı kullanılır.

Ek-8: Dönüşümlü Öğretme Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni**BİR HASTALIĞIN YENİLİŞİ**

Jozef adlı bir çocuğu, bir köpek ısırması. Bir duvar ustası, onu hemen doktor Veber' e götürdü. Doktor, çocuğun annesine ve babasına haber verdi. Onlar da geldiler. Kısa bir araştırmadan sonra, çocuğu ısırın köpeğin kuduz olduğu anlaşıldı. Çocuğun anne ve babası gibi doktor da bu duruma çok üzüldü. Çünkü kuduzdan kurtulmak mümkün değildi. Ama doktor, okumayı ve araştırmayı seven bir insandı. Pastör adında bir bilim insanının kuduz hastalığı ile ilgili çalışmalar yaptığını okumuştur. Ancak Pastör'ün bu çalışmalarının hangi aşamada olduğunu bilmiyordu. Yapılabilecek başka bir şey olmadığını düşündüğünden hemen küçük Jozef'i Paris'te oturan Pastör'e gönderdi.

Pastör; tavuk kolerası, koyunları yok eden şarbon gibi hastalıkların mikroplarını bulmuş, onları yenmişti. Daha sonra kuduz hastalığını incelemiş, bu hastalığın aşısını da bulmuştu. Ama bulduğu aşı, yalnızca hayvanlara uygulanabiliyordu. Acaba bu aşı insanlara da uygulanabilir miydi? Bu aşığı buluncaya kadar birçok hayvan feda etmişti. Böyle bir deney, insana yapılabilir miydi? Elbette hayır...

Pastör bu düşüncelerin içindeyken, kuduz bir köpeğin on dört yerinden ısırıldığı küçük Jozef çıkageldi. Pastör, bu küçük yavrunun yaralarını görünce çok üzüldü.

(1.grubun dinlemesi burada biter.)

Pastör, arkadaşlarına danıştı. Köpeklere yapılan ve iyi sonuçlar veren bu aşı, küçük Jozef'e de yapılabilir miydi? Onlar da başka çare olmadığını söylediler. Yapılacak başka bir şey yoktu ki...

Pastör, aynı günün akşamı içi içini yiyerek küçük Jozef'e ilk aşığı yaptı. Fakat Pastör için de uykusuz geceler başladı. Ya küçük Jozef ölürse? Bu, Pastör için dayanılmaz bir acı olacaktı. Günler birbirini kovalıyor, aşılar her gün biraz daha çoğaltılarak yapılıyordu. Ama bu aşılardan sonucu ne olacaktı? Bunu kestirememek onu çok üzüyordu.

Son gün gelip çattı. O gün, küçük Jozef'e son aşı yapılacaktı. Pastör, elleri titreyerek son aşığı da yaptı. Çocuk, uyumaya gitti. Pastör, bütün gece uyumadı. Ya çocuk ölürse! Ona öldürücü bir hastalığın mikroplarını aşlamıştı. Bunu, onu kurtarmak için yapmıştı. Ama ya hesabında yanlışlık varsa?

Pastör, sabaha doğru pencerenin önünde yorgun ve bitkin uyuyakalmıştı. Gözlerini açtı. Sabah olmuştu. Hemen çocuğu sordu. Çocuk sapasağlamdı, canlıydı, sevinçliydi.

Aradan bir ay daha geçti. Küçük Jozef'e hiçbir şey olmadı. Demek, Pastör'ün bulduğu aşı, insanlar için de iyi bir sonuç vermişti. Kuduz hastalığının aşısı bulunmuş, hastalık yenilmişti.

Pastör'ün buluşu, dünyanın dört bir yanında büyük yankılar uyandırdı. Her ülkeden kuduz hastalığına yakalananlar akın akın Paris'e geliyordu. Bütün dünya Pastör'ü ve onun başarısını selamlıyordu.

Orhan ASENA

Türkçemi İlerletiyorum 2

(hızl.: Emin Özdemir)

(Yeniden düzenlenmiştir.)

Ek-9: Dönüşümlü Öğretme Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı

1- Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz hikayeye göre doldurunuz.

Olayın Geçtiği Yer

.....

.....

.....

Olayın Geçtiği Zaman

.....

.....

.....

Hikayenin Kahramanları

.....

.....

.....

.....

Hikayede Anlatılan Olay

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

Hikayenin konusu:

Hikayenin ana fikri:

3. Aşağıdakilerden hangisi dinlediğiniz metinde geçen deyimdir?

- a) içi içini yemek   b) içi dışına çıkmak   c) içi içine sığmamak   d) içini dökmek

4. Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını eşleştiriniz.

Kuduz

* Bulaşıcı, salgın bir hastalık türü

Şarbon

* Köpek, kedi gibi hayvanların ısırma, tırmalama ve salya yoluyla insanlara geçen bir hastalık

Kestirememek

* Koyun ve sığırlarda görülen, deri yoluyla insana bulaşan, bulaştığı yerde kara çıban yapan tehlikeli hastalık

kolera

* tahmin edememek

Ek-10: Deney Grubu Ders Planı-2

Aktif Öğrenme Tekniğinin Adı: Kim Olduğunu Bul?

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Süre: 80 dakika

Temel Beceriler: Yaratıcı Düşünme, iletişim kurma, karar verme

Temel Dil Becerisi: Dinleme

Amaç: 1-Dinleme Kurallarını Uygulama

Kazanımlar:

1. Dinlemek için hazırlık yapar.
2. Dinleme amacını belirler.
3. Dinleme amacına uygun yöntem belirler.
4. Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırır.
5. Görgü kurallarına uygun dinler.

Amaç: 2-Dinlediğini Anlama

1. Dinlediğini anlamlandırmada ön bilgilerini kullanır.
2. Dinlediklerini anlamlandırmada sunulan görsellerden yararlanır.
5. Dinlediklerinde 5N 1K sorularını cevaplar.
7. Dinlediği kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını ayırt eder.
8. Dinlediklerinde eş sesli kelimeleri ayırt eder.
9. Dinlediklerinde eş ve zıt anlamlı kelimeleri ayırt eder.

11. Dinlediklerinde öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.

15. Dinlediklerinin konusunu belirler.

16. Dinlediklerinin ana fikrini belirler.

20. Dinlediklerinde dil, ifade ve bilgi yanlışlıklarını belirler.

30. Başlıktan hareketle dinleyeceği metnin içeriğini tahmin eder.

Amaç: 3-Tür, Yöntem ve Tekniklerine Uygun Dinleme

4. Bilgi edinmek için haber, sunu, belgesel vb. dinler, izler.

Materyaller: Dinleme metni, (Çocuk Köyleri Çoğaltılmalı bk. Ek-11), yaka kartları, çalışma kağıdı(bk. Ek-12)

Dinleme Yöntemi: Not alarak dinleme

SÜREÇ:

Sınıfa kimsesiz çocukların yer aldığı ve çocuk sığınma evlerinin yer aldığı resimler getirilir. Bu çocukların kimler olduğu, neden buralarda kaldıkları hakkında öğrencilere sorular sorulur. Resimdeki çocukların nelere ihtiyacı olabilecekleri hakkında konuşulur. Metnin anahtar kelimeleri *çocuk köyü *kimsesiz çocuklar *yardım ve başlığı verilerek metnin içeriğini tahmin etmeleri istenir. Tahminlerin ardından öğretmen tarafından ilk önce yöntem öğrencilere anlatılır. Öncelikle bir metin dinleyecekleri ve bu metni dinlerken dinleme kurallarına uygun dinlemeleri gerektiği belirtilir. Dinlerken öğrencilerden not alarak dinlemeleri istenir. Dinleme işleminin bitmesinin ardından her öğrencinin yakasına metinle ilgili cümleler asılır ve hangi öğrencinin yakasında yanlış cümlenin yer aldığını bulmaları istenir. Bu işlem için öğrencilere kısa bir süre verilir ve sınıfta bir yarışma ortamı oluşturulur. Yanlış cümleleri doğru bir şekilde bulan öğrenci yarışmanın galibi ilan edilir. Oyunun sonunda herkes yakasındaki cümleyi sınıfa açıklayarak doğru mu yanlış mı olduğu sınıfça değerlendirilir.

Değerlendirme : Çalışma kağıdı kullanılır.

Ek-11: Kim Olduğunu Bul? Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni**ÇOCUK KÖYLERİ ÇOĞALMALI**

Gitmediğimiz, bilmediğimiz uzak bir köyde yürekleri kırık, mini minnacık çocuklar yaşıyor. Daha hayata başlarken bu dünyada yapayalnız kalmış ufacık yürekler... sonra bir şekilde şansları dönmüş bu köye gelmişler. Buraya gelince yeniden başlamışlar hayata.

Burası İstanbul'un ucunda, yemyeşil tarlaların arasında, ormanların kıyısında, şefkatli insanların eliyle yaratılmış bir cennet: Bolluca Çocuk Köyü. Köy, Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar tarafından 1992'de kurulmuş.

Gaziosmanpaşa ilçesi Bolluca beldesinde 52 dönümlük arazi üzerinde inşa edilmiş 12 aile evi, bir gençlik evi, çocuk yuvası, kütüphane, oyun parkı ve spor sahasından oluşuyor. Köyde çocukların çoğu ilköğretim ve lise eğitimini sürdürüyor. Çocukların en küçüğü 10 aylık, en büyüğü 16 yaşında.

Bolluca Çocuk Köyü'nün yönetici Sevim Tanık'a 'Neden çocuk köyü?' diye sorduğumuzda şu cevabı aldık: "Çocukların, anne sevgisi ve aile anlayışının sürdürüldüğü bir yuvada barınmalarını sağlayabilmek için."

Çocuk Köyü'nde çok sayıda kardeş de barınıyor. Çocuklar evde yaşayan diğer minikleri de kardeş olarak kabul ediyor. Her evin bir "anne"si ve bir de "teyze"si bulunuyor. Anne, haftada iki gün izne gittiğinde teyze, çocukların bakımını üstleniyor. İşe başlamadan önce annelik eğitiminden geçen bu kişilerin en az ortaöğretim mezunu olmaları gerekiyor.

Her ev bağımsız bir aile yuvası gibi düzenlenmiş. Köyde tabldot çıkmıyor, tüm evlerde ayrı kazanlar kaynıyor, farklı yemekler pişiyor. Bulaşıklar, çamaşırlar ev içinde yıkanıyor, ütüler evlerde yapılıyor. İki katlı bu evlerin tümü yerden ısıtılmalı kalorifer sistemiyle desteklenmiş, her evin salonunda özel günlerde, karların toprağı örttüğü zamanlarda yakılmak üzere birer şömine bulunuyor.

Tabii her şey bu kadar güllük gülistanlık değil. Çocuk Köyü'nün ayakta kalması için desteğe ihtiyacı var. Düzenli olarak bağış yapan hayırseverler var ama yeterli değil.

Ulusal bir şirket, köyün en büyük destekçilerinden. Bu şirket, köyün tüm spor alanlarını yaptırmış, çocukların yıllık kot ve spor malzemesi ihtiyacını karşılamış.

Ünlü kaleci Tony Schumacher (Tony Şumayer), jübilesinden kazandığı paranın tümünü köye bağışlamış. Bir ev yaptırmış, anahtarı minik ellere teslim ederken aylarca gelip gittiği köye gözyaşları içinde veda etmiş.

Bu tür yerlerin ayakta kalması ve yaygınlaştırılması gerekiyor. Hayırsever insanların, hayatta yapayalnız kalmış çocuklarımızı sıcak bir yuvaya, aile ortamına kavuşturmak için bir el uzatması yetecektir.

Ersin KALKAN

Ek-12: Kim Olduğunu Bul? Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı

1. Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz metne göre cevaplayınız.

Çocuk köyü.....yılında.....tarafından

(tarihi)

(kurucusu kim)

.....kurulmuştur.

(kurulduğu yer)

2.Aşağıdaki cümlelerden nesnel olanların başına N, öznel olanların başına Ö harfi koyunuz.

...Köydeki çocukların en küçüğü 10 aylık, en büyüğü 16 yaşındadır.

...Köy 52 dönümlük arazi üzerine kurulmuştur.

...Bu tür yerlerin yaygınlaştırılması gerekiyor.

...Her şey güllük gülistanlık değil.

...Köydeki evler yerden ısıtılmalı kalorifer sistemiyle desteklenmiştir.

3.Aşağıdaki boşluğu dinlediğiniz metne göre neden sonuç ifadesi oluşturacak şekilde tamamlayınız.

.....çocuk köyleri kurulmalıdır.

4.Siz olsaydınız çocuk köyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak için nasıl bir yardım kampanyası düzenlerdiniz?

Ek-13: Deney Grubu Ders Planı-3

Aktif Öğrenme Tekniğinin Adı: Zihinsel Haritalama Ve Öğrenme Galerisi

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Süre: 80 dakika

Temel Beceriler: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, yaratıcı düşünme, iletişim kurma

Temel Dil Becerisi: Dinleme

Amaç: 1-Dinleme Kurallarını Uygulama

Kazanımlar:

1. Dinlemek için hazırlık yapar.
2. Dinleme amacını belirler.
3. Dinleme amacına uygun yöntem belirler.
4. Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırır.

Amaç: 2-Dinlediğini Anlama

5. Dinlediklerinde 5N 1K sorularını cevaplar.
7. Dinlediği kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını ayırt eder.
9. Dinlediklerinde eş ve zıt anlamlı kelimeleri ayırt eder.
11. Dinlediklerinde öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
15. Dinlediklerinin konusunu belirler.
16. Dinlediklerinin ana fikrini belirler.

Amaç: 3-Tür, Yöntem ve Tekniklerine Uygun Dinleme

2. Seçici dinler.

Materyaller: Dinleme metni, (Yangın bk. Ek-14), renkli kartonlar, yapıştırıcı

Dinleme Yöntemi: Katılımlı Dinleme, seçici dinleme

SÜREÇ:

Öğretmen tarafından öğrencilere yangınlarla ilgili görseller gösterilir.
Arkasından aşağıdaki sorular sorulur:

*Televizyonda veya internette hiç yangın haberiyle karşılaştınız mı?

* Bu yangınlar sizce neden çıkmış olabilir?

* Yaşadığımız yerlerde(evler, okullar, işyerleri) ve ormanlarda yangınları önlemek için sizce neler yapılmalıdır?

Gelen cevapların ardından *yangın * yardım *felaket gibi kelimeler verilerek metnin içeriğini tahmin etmeleri istenir. Tahmin işlemlerinin ardından tahtaya daha önceden yazılmış olan başlıklar gösterilir.

Anlamı bilinmeyen sözcükler

Anahtar sözcükler

Ana düşünce

Kişiler

Yer

Zaman

Olay

Eş ve zıt anlamlı sözcükler

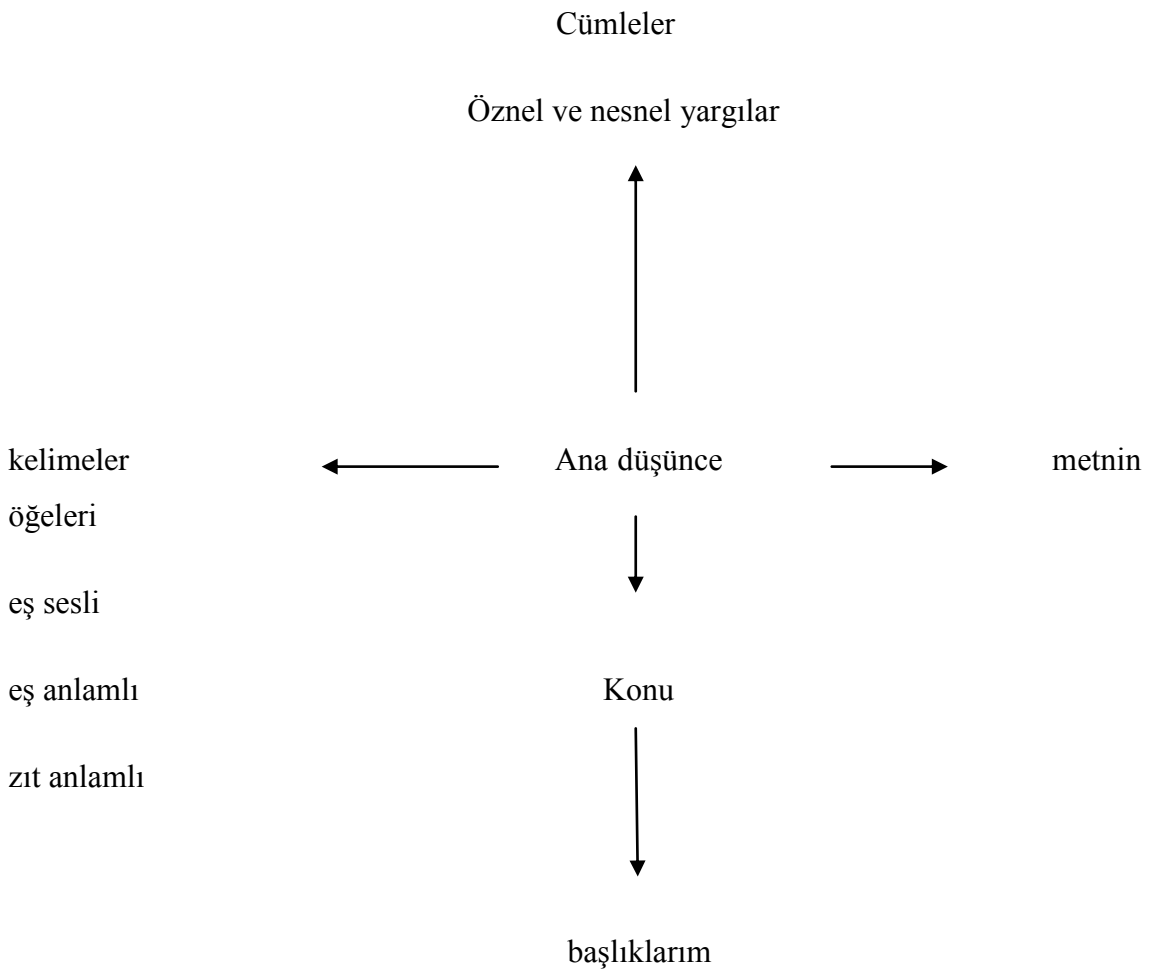

Eş sesli sözcükler

Öznel ve nesnel cümleler

Başlık tahminlerim

Bu yazıların ardından öğrenciler 3-4 kişilik gruplara ayrılır. Öğretmen tarafından bu kelime gruplarını birini merkeze alarak gruplamalarını istemiştir. Tire’de Orta Park bölgesine benzetilerek buraya bir çok yolun çıktığı belirtilerek bu kelimelerden birinin Orta Park’ın yerine gelmesi ve diğerlerinin bunun etrafında şekillendirilmesi istenir. Öğretmenin de yönlendirmesiyle aşağıdaki haritaya ulaşılması sağlanır.

Bu şekil oluşturulmasının ardından öğrencilere dinleme kuralları hatırlatılır ve başlığı okunmadan YANGIN adlı metin öğretmen tarafından okunur. Okumaya başlamadan önce yukarıda yazılı olan öğelere dikkat ederek not alarak dinlemeleri istenir. Metnin dinlenmesinin ardından yukarıdaki şekil gruplar tarafından oluşturulur.

Bir tanesi çalışma kağıdına hazırlanırken bir tanesi fon kartona hazırlanır. Her grup oluşturduğu şekli sınıfın ilgili yerlerinde sergiler. Sınıftaki herkes çalışmanın tamamlanmasının ardından sınıfın ilgili yerlerinde sergilenen çalışmaları izler ve kendi grubunun eksik bıraktığı yerleri not eder. Bu şekilde eksik bıraktığı yerleri tamamlamasının ardından çalışmalar sınıfça beraber değerlendirilir.

Değerlendirme: Kartondaki bilgiler değerlendirilir.

Ek-14: Zihinsel Haritalama Ve Öğrenme Galerisi Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni

YANGIN

O gün Burdur'da Pazar vardı. Babamlar, pazara gitmişlerdi. Elif teyze, bulaşık yıkamak için evin önündeki ocağı yakmıştı. Ben de sokakta oyun oynuyordum.

Bir süre sonra ne oldu bilmiyorum, kara dumanlar içinde kalıverdim. Elif teyze, bir içeriye bir dışarıya koşup duruyordu. Büyük telaş içindeydi, ama sesi hiç çıkmıyordu. Sonunda Elif teyzenin dili çözüldü:

–Yetişin dostlar, yanıyoruz, kurtarın, diye bağırmaya başladı.

Kısa bir süre içinde bizim evin önü kıpkırmızı alev olmuştu. Alevi görenler hemen toplanıverdi. Herkes bağrıyordu:

–Kuyuya!.. Kuyuya!...

–Herkes kovalarıyla gelsin!

–Elden ele, elden ele!

–Mehmet, Ahmet koşun, kahveye haber verin!

Erkekler, kadınlar, kızlar, çocuklar hemen bir dizi oluşturuverdiler. Kovalar, elden ele geliyor, ateşin üstüne dökülüyordu. Kırk elli kova dolup dolup geliyor, boşalıp boşalıp gidiyordu.

Bilmem kaç saat sürdü yangının sönmesi. Herkesin üstü başı su olmuştu. Islanmayan kalmamıştı. Hele Musa dayının oğulları... Ellerindeki büyük çapalarla alevlerin üstüne üstüne vurmuşlardı. Hacı Dede'nin torunları; bellerle, küreklerle ateşe toprak atmışlardı.

Yangında Elif teyzenin ve bizim çırpıların çoğu yanıp kül olmuş, evlerimiz kurtulmuştu.

Güneş batarken pazara gidenler dönmeye başladılar. Elif teyzemle köyün çıkış yerine kadar yürüdük. Pazardan dönenlerin çoğu yangını duymuşlar:

–Geçmiş olsun!... Geçmiş olsun,diyorlardı.

En sonunda annem, babam ve ninem göründüler. Elif teyze, ağlamaklı bir sesle:

–Sormayın başımıza gelenleri, dedi.

Ninem, babama söz vermeden:

–Canınız sağ olsun! Olan olmuş bir kez. Tanrı'm bir daha göstermesin, diyor, babamı yatıştırmaya çalışıyordu.

İçim yanıyordu. Kışlık yakacağımızın çoğu gitmişti. Buzlar sallanıp her yer karla dolunca onları yakıyorduk. Fakat olanlar olmuştu. Yapacak bir şey yoktu. En sonunda akşam yemeğini yedik.

Babam, yemekten sonra kahveye gitti. Kahvede, yangında hizmet edenlere çay ısmarlamış.

Hepimiz üzgündük, ama ninem bizi rahatlatıyor:

–Köyde evlerin yanında samanlıklar, ahırlar vardır. Eğer köylüler yardım etmeselerdi alevler samanlılara sıçrar, oradan komşu evler, belki de bütün köy yanardı.

İnsanların birbirine yardım etmesi ne güzel. Böyle felaket günlerinde yapılan yardımlar daha büyük felaketleri önlüyor.

İbrahim Zeki BURDURLU

Anılarla Öyküler

(Kısaltılıp düzenleme yapılmıştır.)

Ek-15: Deney Grubu Ders Planı-4

Aktif Öğrenme Tekniğinin Adı: Şiir Yazma

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Süre: 80 dakika

Temel Beceriler: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, yaratıcı düşünme, iletişim kurma

Temel Dil Becerisi: Dinleme

Amaç: 1-Dinleme Kurallarını Uygulama

Kazanımlar:

1. Dinlemek için hazırlık yapar.
2. Dinleme amacını belirler.
3. Dinleme amacına uygun yöntem belirler.
4. Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırır.
5. Görgü kurallarına uygun dinler.

Amaç: 2-Dinlediğini Anlama

2. Dinlediklerini anlamlandırmada sunulan görsellerden yararlanır.
14. Dinlediği şiirin ana duygusunu belirler.
15. Dinlediklerinin konusunu belirler.
20. Dinlediklerinde dil, ifade ve bilgi yanlışlıklarını belirler.

Amaç:3-Tür, Yöntem ve Tekniklerine Uygun Dinleme

1-Sorgulayarak dinler.

Materyaller: Dinleme metni, (KIZILAY bk. Ek-16), çalışma kağıdı, görseller

Dinleme Yöntemi: Yaratıcı dinleme

SÜREÇ:

Sınıfa deprem, sel gibi afetlerin yer aldığı resim ve gazete haberleri getirilir.
Ardından aşağıdaki şiir okunur.

DOĞAL AFETLER

Fazla yağınca yağmur,

Sel baskınları olur.

En verimli topraklar,

Sellerde zarar görür.

Derelerden uzağa,

Yapalım evimizi.

Ağaç dikelim toprağa

Alalım önlemleri.

Orman yangınlarının

Birçok nedenleri var,

Yangınların sonunda,

Zarar görür canlılar.

Yangın çıkmasın diye,

Dikkatli davranalım.

Ateşi söndürelim,

Ormana kıymayalım.

Mehmet AZİM

Dinlediğiniz bu şiirde ve resimlerde hangi olaylardan bahsedilmektedir?

Bunlara benzer(deprem, sel vb.) olayla karşılaşan var mı?

Deprem, sel vb. karşılaşanlara kim yardım eder?

Bu soruların ardından Kızılay'dan ve Kızılay'ın görevlerinden bahsedilir.

Öğretmen tarafından birazdan bir şiir okunacağı belirtilerek dinleme yöntemi, dinleme kuralları öğrencilere hatırlatılır. KIZILAY adlı şiir öğretmen tarafından okunur. Şiirde 'kara gün dostu' ifadesinin geçtiği yerde öğrencilere bu kelime grubunun anlamı sorulur. Buradaki kelime grubunun mecaz anlamda kullanılmış olduğu belirtilir. Şiirin birkaç kez okunmasının ardından şiirin konusu ve ana fikri hep beraber belirlenir. Kızılay'ın hangi durumlarda yardım ettiği dersin başına dönülerek tekrar öğrencilere sorulur. Deprem, yangın, sel cevapları öğrencilerden alınır. Sınıf 4-5 kişilik gruplara ayrılır ve her gruba üç adet kağıt verilir. Herkes yukarıdaki kavramlar ve Kızılay ile ilişkili olabilecek şekilde bir satır yazması istenir. Bu şekilde herkes bir dize yazarak yanındaki arkadaşına verir. Bunun sonunda her grupta üç adet şiir toplanmış olur.

DEĞERLENDİRME: Çalışma kağıdı kullanılır. (bk. Ek-17)

Ek-16: Şiir Yazma Tekniğinde Kullanılan Şiir**KIZILAY**

Evsizlere çadır ve aş,
 Yalnızlara hep arkadaş.
 Akıtmadın tek damla yaş,
 Hep sen geldin Kızılayım.

Hastalara doktorunla,
 Yoksullara şefkatinle,
 Düşkünlere her halinde,
 Hep sen koştun Kızılayım.

Barındırdın, üşütmedin,
 Türk, yabancı düşünmedin,
 Uzak yakın demedin,
 Hep sen koştun Kızılayım.

Kara gün dostu dediler,
 Gerçekleri söylediler,
 Verdiğin aştan yediler,
 Gerçek doston Kızılayım.

Altta yatak, üstte yorgan
 Böyle yürüsün bu devran.
 Minnet sana, nice şükran
 Hak ettin sen Kızılayım.

Hakkı ÇEBİ

Ek-17: Şiir Yazma Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı

1. Aşağıdaki cümleleri dinlediğiniz şiire göre değerlendiriniz. Doğru olan cümlelerin başına gülen yüz resmi yanlış olan cümlelerin başına ise üzgün yüz resmi yapınız.

...Kızılay bir yardım kuruluşudur.

...Kızılay yurdumuzdaki ihtiyaç sahipleri için kurulmuştur.

...Kızılay sadece depremlerden sonra yardım eder.

....Kızılay çok az zarar görenlere yardım etmez.

2. Aşağıdaki kelimelerin şiirde kullanıldıkları anlamlarıyla cümle içerisinde kullanınız.

yaş:.....

yakın:.....

yatak:.....

3. “..... Kızılay’a kara gün dostu denir.” cümlesini dinlediğiniz şiiri düşünerek neden-sonuç cümlesi oluşturacak şekilde tamamlayınız.

Ek-18: Deney Grubu Ders Planı-5

Aktif Öğrenme Tekniğinin Adı: Hazineyi Bul

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Süre: 80 dakika

Temel Beceriler: Yaratıcı düşünme, iletişim kurma, araştırma, karar verme.

Temel Dil Becerisi: Dinleme

Amaç: 1-Dinleme Kurallarını Uygulama

Kazanımlar:

1. Dinlemek için hazırlık yapar.
2. Dinleme amacını belirler.
3. Dinleme amacına uygun yöntem belirler.
4. Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırır.
5. Görgü kurallarına uygun dinler.

Amaç:2-Dinlediğini Anlama

5. Dinlediklerinde 5N 1K sorularını cevaplar.
8. Dinlediklerinde eş sesli kelimeleri ayırt eder.
9. Dinlediklerinde eş ve zıt anlamlı kelimeleri ayırt eder.
15. Dinlediklerinin konusunu belirler.
16. Dinlediklerinin ana fikrini belirler.
20. Dinlediklerinde dil, ifade ve bilgi yanlışlıklarını belirler.

22. Bir etkinliğin veya işin aşamalarını anlatan yönergeleri uygular.

30. Başlıktan hareketle dinleyeceği konunun içeriğini tahmin eder.

Amaç: 3-Tür, Yöntem ve Tekniklerine Uygun Dinleme

1-Seçici dinler.

Materyaller: Dinleme metni (Ben Bir Küçük Kilimim bk. Ek-19), fon kartonlar, yönerge (bk. Ek-20)

Dinleme Yöntemi: Grup halinde dinleme, not alarak dinleme

SÜREÇ:

Öğrencilere kilim ve halı resimleri getirilir. İkisinin arasındaki fark öğrencilere sorulur. Birisinin kilim diğerinin halı olduğu belirtilir. Evlerinde kilim olup olmadığı, kilimlerin nasıl dokunduğu ve elde dokunmuş kilim ile makinede dokunmuş kilim arasındaki fark öğrencilere sorulur. Öğrencilerden gelen cevaplarla birlikte *kilim *ilmik * kök boyası *solmak kelimeleri verilerek hikayenin içeriğini tahmin etmeleri istenir. Tahminlerin ardından sınıf 4-5 kişilik gruplar oluşturulur. İçinde dinleme metniyle ilgili cümlelerin yer aldığı kartonlar sınıfın çeşitli yerlerine asılı olduğu öğrencilere söylenir. Metni not alarak dinlemeleri gerektiği, kartonlarda yer alan cümlelerin metinle ilgili olduğu anlatılır. Öğrencilerin hazır olmasının ardından metin sesli okuma yöntemiyle okunur. Metin okumaya başlanmadan önce dinleme kuralları hatırlatılır ve buna uygun dinlemeleri istenir. Metnin dinleme işleminin bitmesinin ardından gruplara krokileri verilir. Yarışma ortamı oluşturulur Gruplar ellerindeki ipuçlarıyla cümleleri oluşturmaya çalışırlar. “Hazineyi Bul” etkinliği anahtar cümlenin tüm gruplar tarafından bulunmasıyla sona erdirilir.

Değerlendirme: Krokilerde yer alan sorular sınıfça değerlendirilir.

Ek-19: Hazineyi Bul Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni**BEN KÜÇÜK BİR KİLİMİM**

Ben Denizli'nin Çal ilçesine bağlı Civelek köyünde dokunmuş küçük bir kilimim. Boyum yüz altmış, enim yüz on santimetredir.

Yiğit adı ile, kilim de ne boyda olursa olsun boyası ve nakışı ile anılır. Söze boyumun ölçüsü ile başlamamın sebebi; boyalarımın solması, nakışlarımın silinmesidir. Ben bir küçük kilimim. Üç sene önce dokundum. Ancak dokunmaya başlamadan önce, yani yünlerim boyanalı beri soluyorum.

Beni, Çatılmışların ortanca gelini dokudu. Dokuduğu kilimlerin yedincisi olduğum için adımı 'Yedinci' koymuştu. Ortanca gelin, beni tam kırk beş günde dokudu. Her oturuşta en aşağı bir saat, en çok dört beş saat uğraştı benimle. Günde ortalama iki saatten, kırk beş günde doksan saat eder. Doksan saatin, ancak on saatinde konu komşunun, yahut ev halkından birisinin ilmiklerime el sürdüğü oldu. Geri kalan her ilmik, ortanca gelinin elinden çıkmıştır. Bende tam on sekiz çeşit boya kullanılmıştır, on bir çeşit de nakış vardır. Ortanca gelin, benden önce dokuduğu kilimde ancak sekiz türlü nakış bilirdi. Beni dokurken üç tane daha öğrendi.

Ortanca gelinle kaynanası, evvela yünlerin boyanması, sonrada bu yeni nakışlar yüzünden iki defa tartıştılar. Yaşlı kadın, yünlerin boyanması için bir dağ köyünde yaşayan Duru kadına göndermek istedi. Gelin; bunu uzun ve masraflı olduğunu, zaten Duru kadının da seksen seneden beri sekiz boya bellediğini, durmadan onları tekrarlayıp durduğunu söyledi.

Kaynanası:

-Sekiz boya ama en kötüsü, seksek yıl solmayan kök boyası, dedi.

Duru nenenin, boyaları nasıl hazırladığını, onlara ne çok emek verdiğini anlattı:

-Koyu kahverengi elde etmek için, yaşına başına bakmadan dağların doruğuna çıkar, oradaki bataklıktan çamur alır. Bu çamurun içine, demir tozları katar. Çamurlu demir tozunu kazana koyar, fıkır fıkır kaynamasını bekler. Zamanı gelince yünleri

kazana doldurur. Yün, boyayı emeyeceği kadar emer. Sonra yünler çıkarılıp yıkanır; ama bildiğin dere suyu ile yıkanmaz. Duru nene, yünleri kuyudan çektiği su ile yıkar. Bu işler olup bitti mi, onun boyadığı yünün boyası, dünya durdukça durur. İster güneşte kalsın, ister derede yıkansın, isterse sabunlansın fark etmez. Boya, zamanla solmak yerine daha da güzelleşir, canlanır, paklaşır, dedi.

Ortanca gelin, kaynanasının bu sözlerine kulak asmadı. Benim yünlerimi kutular içinde satın aldığı, hazır boyalarla boyadı. Boyalarım, kurusun diye avluya asıldığım gün, güneşi görür görmez solmaya başladı.

Benden önce dokunan kilimler, kök boyası ile boyanmış olanlar, üç yüz sene dayandılar. Ben küçük bir kilimim. Üç yıldan beri her gün biraz daha solup gidiyorum.

Bedri Rahmi EYUBOĞLU

Ek-20: Hazineyi Bul Tekniğinde Kullanılan Yönerge

Sevgili öğrenciler,

Sizden üç kelimelik bir bulmacayı çözeniz beklenmektedir. Bu süreçte grup arkadaşlarınızla beraber hareket etmelisiniz. Bulmacayı çözeniz için gerekli olan ipuçlarını aşağıdaki cümlelerden elde edeceksiniz. Yarışmayı ilk önce bitiren grup kazanacaktır. Hepinize başarılar dilerim.

--	--	--	--	--	--

1.kelime

--	--	--	--	--	--	--	--

2.kelime

--	--	--	--	--	--	--	--

3. kelime

İlk kelitemiz altı harften oluşmaktadır.

1. Hikayedeki kilimi dokuyan gelin kimlerin gelinidir?.....(6.harf)
2. Dokunan nesnenin neresi yüz on santimetredir?.....(1.harfi)
3. Kilimi kaçınıcı gelin dokumuştur?.....(2. harfi)
4. Daha uzun süre dayanan boya çeşididir. ....(3.harf)
5. Hikayedeki kilim gelinin dokuduğu kaçınıcı kilimdir?.....(2.harf)
6. Kilimin dokunduğu ildir..... (5.harf)

İkinci kelitemiz sekiz harften oluşmaktadır.

1. Hikayedeki kilimin boyu kaç santimetredir?.....(ikinci kelimenin 4.harfi)
2. Sarı kartondaki sorunun cevabının ilk harfi.....(ilk harfi)
3. Yiğit adı ile, kilim ne boyda olursa olsun boyası ve...nakışı ile anılır. Cümlesinde boş bırakılan yere hangi kelime gelmelidir?..... (1.harf)
4. Hikayedeki solmayan kaliteli boyayı yapan kadının adı nedir?.....(1.harf)
5. Yeşil kartondaki sesli harflerden birisidir.
6. Hikayedeki küçük kilimi dokuyan gelin günde en az kaç saat çalışarak kilimi dokumuştur?.....(3.harf)
7. Yeşil kartonlardaki sesli harften biridir.
8. Hikayedeki kilim dokunurken kaç çeşit boya kullanılmıştır?.....(ikinci kelimenin ilk harfi)

Üçüncü kelitemiz sekiz harften oluşmaktadır.

1. Kilimin dokunduğu köyün adıdır..... (2.harf)
2. Kilimin dokunduğu ilçenin adıdır..... (3.harf)
3. Kilim kaç günde dokunmuştur?.....(birinci kelimenin ilk harfi)
4. Kilimin dokunması için geçen süredir.....(ikinci harf)
5. Geline hazır boya kullanmamasını söyleyen kimdir?.....(ilk harf)
6. Hikayedeki yaşlı kadının bataklıklardan alarak elde ettiği boyanın rengidir.....(ilk kelimenin son harfi)
7. Mavi kartondaki cümlede yer alan eş sesli kelimenin son harfidir.
8. Turuncu kartonlardaki sorunun cevabının ilk harfidir.

Sarı kartonlardaki soru

Pazar günü yeni aldığım ayakkabıyı giydim. Cümlesinde altı çizili sözcüğün zıt anlamlısı nedir?

Yeşil kartonlardaki soru

Benden önce kaliteli boya ile boyananlar üç yüz yıl dayandılar. Altı çizili kelimenin eş anlamlısı nedir?

Mavi kartonlardaki soru

Öğretmenlerden gününde öğretmenime gül aldım. Cümlesindeki eş sesli kelimeyi bulunuz.

Turuncu kartonlardaki soru

Önceleri kısa boylu olduğuma çok üzülürdüm. Altı çizili kelimenin zıt anlamlısı nedir?

Ek-21: Deney Grubu Ders Planı-6

Aktif Öğrenme Tekniğinin Adı: Bunu Kim Yapar?

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Süre: 80 dakika

Temel Beceriler: Yaratıcı Düşünme, iletişim kurma, Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma

Temel Dil Becerisi: Dinleme

Amaç: 1-Dinleme Kurallarını Uygulama

Kazanımlar:

1. Dinlemek için hazırlık yapar.
2. Dinleme amacını belirler.
3. Dinleme amacına uygun yöntem belirler.
4. Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırır.
5. Görgü kurallarına uygun dinler.

Amaç:2-Dinlediğini Anlama

5. Dinlediklerinde 5N 1K sorularını cevaplar.
7. Dinlediği kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını ayırt eder.
8. Dinlediklerinde eş sesli kelimeleri ayırt eder.
11. Dinlediklerinde öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
15. Dinlediklerinin konusunu belirler.
16. Dinlediklerinin ana fikrini belirler.
20. Dinlediklerinde dil, ifade ve bilgi yanlışlıklarını belirler.

Amaç:3-Tür, Yöntem ve Tekniklerine Uygun Dinleme

1-Sorgulayarak dinler.

Materyaller: Dinleme metni (Nasrettin Hoca'nın Köyünde bk. Ek-22), çalışma kağıdı (bk. Ek-23)

Dinleme Yöntemi: Not alarak dinleme

SÜREÇ:

Öğrencilere daha önce Nasrettin Hoca'nın adını duyup duymadıkları ve hakkında ne bildikleri sorulur. Gelen cevapların ardından bilenlere Nasrettin hoca'nın fıkralarından anlatmaları için fırsat verilir. Öğretmen tarafından yöntem öğrencilere

anlatılır. Metni dinlerken dikkatli bir şekilde dinlemeleri, dinleme kurallarına uymaları istenir. Metnin dinleme işleminin bitmesinin ardından öğrencilere birer çalışma kağıdı dağıtılır. Öğrenciler çalışma kağıdında yer alan sorulardan birini yapma konusunda arkadaşıyla anlaşır. Öğrenci belirlediği arkadaşını bunu kim yapar? Adlı bölüme yazar. Anlaştığı arkadaşını soruyu çözer. Çalışma kağıdı elinde olan kimse arkadaşlarını doğru ve yanlış kutucuğundan birini işaretleyerek değerlendirir. Çalışma sırasında her bir öğrenci sadece bir soruyu cevaplayabilir.

Ek-22: Bunu Kim Yapar? Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni**NASREDDİN HOCA'NIN KÖYÜNDE**

Ankara'dan Eskişehir'e yolunuz düşerse, Sivrihisar'a varmadan yol üzerinde bir benzinlik görürsünüz. Benzinliğin üstünde yüksekçe bir kaideye oturtulmuş Nasreddin Hoca heykeli var. Hoca, sıkı sık fıkralarında "Bozoğlan" diye adı geçen eşiğinin üzerinde güleç, karşı yamaçlardaki bir köyü seyrediyor.

"Burada Nasreddin Hoca heykelinin ne işi var?" diyemezsiniz. Az ötedeki bayırın ötesinde Nasrettin Hoca'nın doğup büyüdüğü Hortu köyü, şimdiki adıyla Nasreddin Hoca beldesi var.

Ankara-Eskişehir yoluna dikine inen, dar bir yoldan Hortu'ya gidilir. Uzak değil, birkaç kilometre ötede... Köye girdiğiniz zaman, bir kahvehane ve bir bakkal dükkanının tahta peykelerinin sıralandığı meydana durmayı, size selam verenlerin selamını almayı ihmal etmeyiniz. Hele bir de peykelere oturdunuz, size ikram edecekleri buruk, demli çayı yudumlamaya başladınız mı dilleri çözülecektir.

Hortu'da herkes bir Nasreddin Hoca torunudur. Herkes, Nasreddin Hoca'dan bildiğiniz ya da bilmediğiniz, duymadığınız fıkralar anlatır. Size Hoca'nın doğduğu evi, imamlık ettiği camiyi gösterirlerse şaşırmayınız. Yıkılmış, göçmüş de olsalar kerpiçleri yine de aynı topraktan kesilmiş, aynı temeller üzerine bir yenisi yapılmış. Burada değişen sadece zaman...Zamanın ötesinde Nasreddin Hoca, dostları, yakınları dipdiri...

Yıllar, yüzyıllar öncesi, Akşehir'de öldüğü ve bugünkü türbesine gömüldüğü gün, aslında Nasreddin Hoca, Anadolu'ya bir güneş gibi yeniden doğuyordu. O, hiç değişmeyen toplum olaylarının tabii akışı içinde, her çağda yaşayıp durdu. Her zaman, her toplulukta dile geldi. Herkes günlük olayları, biraz da onun alaycı gözüyle, abartıcı büyüteciyle görmeye çalıştı.

Nasreddin Hoca'yı ölümsüzlüğe ulaştıran güç, toplumun ortaklaşa umutları, dertleri, hastalıkları, çirkinlikleri ve güzellikleriydi. Nasreddin Hoca, bunları dile getiriyordu. Bir sabah Akşehir gölüne yoğurt çalarken: "Hoca göl hiç yoğurt tutar mı?" diyenlere, onun: "Ya tutarsa!" cevabı, bir umut ışığı gibi parlıyordu. Yaşantımız umutlarla güzeldir. Umudunu yitirmiş insan için dünya tatsızdır, karanlıktır.

Alışverişten dönerken, kendisine düdükle ismarlayan çocuklara verdiği cevabı hepimiz biliriz: "Parayı veren düdüğü çalar!.." Bu söz ekonominin, ticaret hayatının değişmeyen, değişmeyecek olan kuralı değil midir?

Hoca'nın kürsüye çıkıp da ‘‘Bilenler, bilmeyenlere öğretsin...’’ sözündeki gerçek, eğitimin temelinde oturan ana sorun değil midir? ‘‘Ye kürküm ye!...’’ fikrasındaki gerçek ise hiçbir zaman eskimemiştir.

Nasreddin Hoca'yı bir halk filozofu olarak ölmezliğe ulaştıran fıkralarındaki, yeri geldikçe düşündüren, sırasında güldüren hep bu gerçeklerdir. Bunlar, toplum gerçeklerinin sözle çizilmiş karikatürleri gibidir... Anadolu'nun yetiştirdiği bir insan olan Nasreddin Hoca'nın halimize bakarak gülümseyiştir.

Ne diyorduk, evet, Nasreddin Hoca'nın köyü Hortu' da yüzler güleç...Köylüler, köyün bir ucundaki kerpiç bir evin Nasreddin Hoca'ya ait olduğunu ısrarla söylerler. Belki doğru, belki yanlış. Ne varki bu ev olmazsa, şu ev de Nasreddin Hoca doğmuştur. Bu sokaklarda oynamış, toza bulanmıştır. Ve bir gün de babasıyla birlikte Sivrihisar'a gitmiş, Sivrihisar medreselerinde okumuştur. Onun bundan sonraki hayat hikayesini fıkralardan adım adım izleyebilirsiniz. Bir süre Konya'da, daha sonra Akşehir'dedir. On üçüncü yüzyılın sonlarına doğru Akşehir'de ölür. Akşehir'deki türbesine gömülür. Nasreddin Hoca için Hortu bir başlangıçtır, Akşehir son...

Sözden öze gelelim ve sohbetimize bir düğüm vuralım. Bir gün yolunuz Ankara'dan Eskişehir' e düşerse, Sivrihisar' a varmadan yolun sağında, basık damlı kerpiç evleriyle küçük bir Anadolu köyü göreceksiniz: Hortu Köyü... Bu köyden bir insan yetişmiş ve yedi yüzyıl, tüm dünyaya insanı, insanın iç ve dış yapısını anlatmıştır. Küçük bir Anadolu köyü ama ne büyük, ne haşmetli köy böyle...

Kolay mı Nasreddin Hoca yetiştirebilmek...

Mehmet ÖNDER

Aldı Sözü Anadolu

(Yeniden düzenlenmiştir.)

Ek-23: Bunu Kim Yapar Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı

Yönerge: Aşağıda verilen cümlelerin cevaplarını arkadaşlarınızla bulunuz. Hangi arkadaşınızın doğru cevap vereceğini ‘Bunu Kim Yapar?’ sorusunun karşısına yazınız. Arkadaşınızın açıklamasını doğru ve yanlış olarak değerlendirip ilgili kutucuğu işaretleyiniz. Her soru için yalnızca bir arkadaşınızın cevap vermesini isteyiniz.

Bunu kim yapar?		Bunu kim yapar?	
Nasrettin Hoca'nın köyü Ankara-İzmir yolu üzerindedir.		Nasrettin Hoca'nın bulunduğu şehirlerden birisi de Konya'dır.	
Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Bunu kim yapar?		Bunu kim yapar?	
Nasrettin Hoca'nın köyüne gidebilmek için anayoldan içeriye on kilometre gitmek gerekmektedir.		Hikayede yazarın bahsettiği Nasreddin Hoca fıkralarından biri ‘Ye Kürküm Ye’ adlı fıkradır.	
Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Bunu kim yapar?		Bunu kim yapar?	
Nasrettin Hoca'nın köyünün ismi Hortu' dur.		Nasreddin Hocanın türbesi Ankara'dadır.	
Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Bunu kim yapar?		Bunu kim yapar?	
Nasreddin Hoca on ikinci yüzyılda yaşamıştır.		Nasreddin Hoca Sivrihisar'daki göle maya çalmıştır.	
Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Bunu kim yapar?		Bunu kim yapar?	
Nasreddin Hocayı ölümsüzlüğe ulaştıran güç çok zeki bir insan olmasıdır.		Hikayenin konusu Nasreddin Hoca'nın eğitim hayatıdır.	
Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Bunu kim yapar?		Bunu kim yapar?	
Nasreddin Hoca'nın eşeğinin ismi Bozoğlan' dır.		Nasrettin Hoca Sivrihisar'daki okullarda eğitim görmüştür.	
Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Bunu kim yapar?		Bunu kim yapar?	
Nasrettin Hoca'nın köyüne Sivrihisar'ı geçtikten sonra ulaşılır.		Hocanın köyünün şimdiki ismi Nasreddin Hoca Köyüdür.	
Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Bunu kim yapar?		Bunu kim yapar?	
Dinlediğimiz hikayede mecaz anlamlı		Dedem bahçedeki zararlı otları <u>yoldu</u> .	

kelimeler yer almamaktadır.		cümlesinde altı çizili sözcük hikayedeki anlamıyla kullanılmıştır.	
Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Bunu kim yapar?		Bunu kim yapar?	
Yazara göre 'Parayı veren düdüğü çalar.' Fıkrası eğitim hayatının değişmez kuralını anlatmaktadır.		Bu hikaye için benim başlığım	
Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış
Bunu kim yapar?		Bunu kim yapar?	
Nasreddin Hoca fıkralarıyla yedi yüzyıldır insanlara iç ve dış yapılarını anlatmaktadır.		Dinlediğimiz hikayede eş anlamlı kelimeler yer almaktadır.	
Doğru	Yanlış	Doğru	Yanlış

Ek-24: DeneY Grubu Ders Planı-7

Aktif Öğrenme Tekniğinin Adı: İstasyon

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Süre: 80 dakika

Temel Beceriler: Türkçeyi doğru güzel ve etkili kullanma, iletişim kurma

Temel Dil Becerisi: Dinleme

Amaç: 1-Dinleme Kurallarını Uygulama

Kazanımlar:

1. Dinlemek için hazırlık yapar.
2. Dinleme amacını belirler.
3. Dinleme amacına uygun yöntem belirler.
4. Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırır.
5. Görgü kurallarına uygun dinler.

Amaç:2-Dinlediğini Anlama

5. Dinlediklerinde 5N 1K sorularını cevaplar.
6. Dinlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder.
15. Dinlediklerinin konusunu belirler.
16. Dinlediklerinin ana fikrini belirler.
18. Dinlediği olayın nasıl gelişeceğini ve sonucunu tahmin eder.
29. Dinlediklerini özetler.
32. Dinlediklerini başkalarıyla paylaşır.
33. Dinlediklerinde hikaye unsurlarını belirler.

Amaç:3-Tür, Yöntem ve Tekniklerine Uygun Dinleme

1-Katılımlı dinler.

Materyaller: Dinleme metni, (Düşmandan Kaçılmaz bk. Ek-25), çalışma kağıdı (bk. Ek-26)

Dinleme Yöntemi: Not alarak dinleme, grup halinde dinleme

SÜREÇ:

Dersin başlangıcında Çanakkale Türküsü dinletilerek derse başlanır. Bu türküyü daha önceden dinleyip dinlemedikleri öğrencilere sorulur. Çanakkale Savaşı ile ilgili bildiklerini anlatmaları konusunda öğrenciler cesaretlendirilir. Öğrencilerden gelen

cevapların ardından Çanakkale Savaşlarını konu alan kısa bir sunum öğrencilere projeksiyon yardımıyla izletilir.

Sunumun ardından öğrencilere metnin anahtar kelimeleri *düşman *asker *tehlike *cesaret *zafer kelimeleri verilir. İzlediklerini de düşünerek metnin içeriğini tahmin etmeleri istenir. Öğretmen metni okumadan önce öğrencilere not alarak dinlemelerini ve ayrıntılarına dikkat etmeleri istemiştir. Metni okumaya başlamadan önce dinleme kuralları öğrencilere hatırlatılır. Metin okunmaya başlanır ve ilgili yerde okuma işlemi sonlandırılır. Buradan sonra sınıf 4 gruba ayrılır ve istasyon tekniği sınıfa anlatılır. Öğrencilere şimdi sınıfın dört bölümden oluşacağı

- 1.istasyonun hikaye yazma,
- 2.istasyonun şiir yazma,
- 3.istasyonun resim yapma,
- 4.istasyonun slogan bulma istasyonu olduğu belirtilir.

Öğrencilere dinledikleri bölüm tekrar okunur ve metnin bundan sonraki bölümünü istasyonlarda belirtilen şekillerde tamamlamaları istenir. Her grupta en fazla 10 dakika kalınacağı istasyondaki görevin bitmesinin ardından diğer istasyona geçmesi beklenir. Böylelikle her grup başladığı istasyona döndüğünde çalışma sonlandırılır ve öğrencilerin oluşturdukları çalışmalar sınıfla paylaşılır. Öğretmenin metnin sonuç bölümünü okumasıyla en doğru tahmini yapan grup sınıfça belirlenir.

Değerlendirme: Çalışma kağıdı kullanılır.

Ek-25: İstasyon Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni**DÜŞMANDAN KAÇILMAZ**

1915 yılının Nisan ayının on ikinci günü... Sabaha karşı, Arıburnu'nda düşman zırhlılarının topları gürlüyor; hafif dumanlı yamaçlara yıldırımlar yağıyordu.

Mustafa Kemal emrindeki kuvvetleri bütün gece yürütmüştü. Conkbayırı'nın güneyindeki bir tepeden askerlerin kaçmakta olduğunu gördü. Mustafa Kemal, onların önünü kesti ve sert bir sesle sordu:

-Niçin kaçıyorsunuz?

-Efendim, düşman!...

-Nerede?

Askerlerden birkaçı:

-İşte, diyerek tepeyi gösterdiler.

Doğru söylüyorlardı. Düşman tepeye yaklaşmış, hiçbir engele rastlamadan serbestçe ilerliyordu. Düşman, Mustafa Kemal'e çok yakındı. Eğer oraya kadar gelirse Türk kuvvetlerinin durumu çok fena olacaktı. O zaman henüz otuz dört yaşında olan Mustafa Kemal, askerlere bağırdı:

(Burada okuma sonlandırılır ve sonrası için öğrenciler istasyonlara yönlendirilir.)

-Düşmandan kaçılmaz!...

Askerler:

-Cephanemiz kalmadı, dediler.

-Cephanemiz yoksa süngünüz var!

Ve hemen emir verdi:

-Süngü taak! İleri!...

Mehmetçikler başlarında tam bir kumandan görünce aslan kesildiler. Verilen emri hemen yerine getirdiler. Süngüler, güneşin ilk ışıklarında Çanakkale Zaferi'nin ilk kıvılcımlarını saçtı. Mustafa Kemal, en uygun noktaya ulaştıklarında onlara: 'Yere yat!' emrini verdi; yattılar. Düşmana ateş etmeye başladılar. Düşman askerleri de bu beklenmeyen olay karşısında yere yattılar, ateşe başladılar. Mustafa Kemal, yanındaki subaylardan birini yardım almaya gönderdi. Kısa bir süre sonra yardım gelmişti.

Eğer Mustafa Kemal, orada tereddüt ederek ordumuza on dakikalık bir zaman kazandırmısaydı, düşmana belki de İstanbul yolu açılacak; Türk milleti pek büyük bir tehlikeye düşecekti.

Niyazi Ahmet BANOĞLU

Atatürk

(Yeniden düzenlenmiştir.)

Ek-26: İstasyon Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı

1. Aşağıdaki kelimeleri anlamlarıyla eşleştiriniz.

süngü

Silahlara karşı dayanıklı savaş gemisi

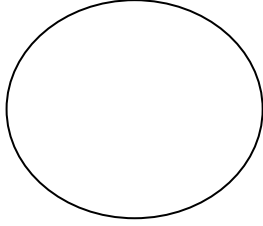
zırhlı

Kararsızlık, duraksama

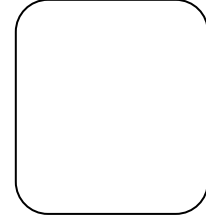
tereddüt

Tüfek namlusunun ucuna takılan küçük kılıç biçiminde silah

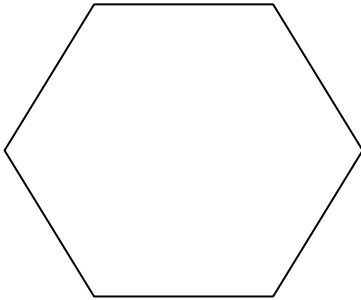
2. Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz hikayeye göre doldurunuz.

yer

zaman

şahıs kadrosu

olay

3. Dinlediğiniz metne göre Mustafa Kemal'e ait olan özellikleri yuvarlak içine alınız.

sabırlı

cesur

kararlı

kendine güvenen

alçakgönüllü

4. Aşağıdakilerden hangisi dinlediğiniz metindeki abartılı ifadelerden biri değildir?

a) Hafif dumanlı yamaçlara yıldırımlar yağıyordu.

b) Mehmetçikler bir anda aslan kesildiler.

c) Süngüler güneşin ilk ışıklarında zaferin ilk kıvılcımlarını saçtı.

d) Düşmanın kaçtığı gören askerler sevinçten havaya uçtu.

Ek-27: Deney Grubu Ders Planı-8

Aktif Öğrenme Tekniğinin Adı: Kart Eşleştirme

Ders: Türkçe

Sınıf: 4

Süre: 80 dakika

Temel Beceriler: Araştırma, karar verme, iletişim kurma

Temel Dil Becerisi: Dinleme

Amaç: 1-Dinleme Kurallarını Uygulama

Kazanımlar:

1. Dinlemek için hazırlık yapar.
2. Dinleme amacını belirler.
3. Dinleme amacına uygun yöntem belirler.
4. Dikkatini dinlediğine yoğunlaştırır.
5. Görgü kurallarına uygun dinler.

Amaç:2-Dinlediğini Anlama

5. Dinlediklerinde 5N 1K sorularını cevaplar.
6. Dinlediklerinde geçen bilmediği kelimelerin anlamlarını tahmin eder.
7. Dinlediği kelimelerin gerçek ve mecaz anlamlarını ayırt eder.
8. Dinlediklerinde eş sesli kelimeleri ayırt eder.
9. Dinlediklerinde eş ve zıt anlamlı kelimeleri ayırt eder.
11. Dinlediklerinde öznel ve nesnel yargıları ayırt eder.
15. Dinlediklerinin konusunu belirler.
16. Dinlediklerinin ana fikrini belirler.
21. Dinledikleriyle ilgili çıkarımlar yapar.
25. Dinlediği konuya uygun farklı başlıklar bulur.
33. Dinlediklerinde hikaye unsurlarını belirler.

Amaç:3-Tür, Yöntem ve Tekniklerine Uygun Dinleme

1-Seçici dinler.

Materyaller: Dinleme metni (bk. Ek-28 Kara Kavağın Resmi), çalışma kağıdı, küçük kartlar

Dinleme Yöntemi: Not alarak dinleme

SÜREÇ:

Öğrencilerin dikkatini konuya çekmek için ünlü ressamların eserlerinin yer aldığı kısa bir sunum öğrencilere izletilir. Sunumun ardından aşağıdaki sorular sorulur:

Öğrencilere resim dersini seviyor musunuz? Neden?

En çok ne resimleri yapmaktan hoşlanırsınız?

Sınıf dışında resim yapmak ister miydiniz?

Sınıf dışında bir yerde resim yapma imkanınız olsaydı nerede resim yapmak isterdiniz? Neden?

Soruların ardından öğretmen tarafından birazdan bir metin dinleyecekleri, metni dinlerken dinleme kurallarına uygun bir şekilde dinlemeleri istenir. Dinleme işlemini sırasında metindeki önemli noktaları kısaca not edebilecekleri söylenir.

Öğretmen tarafından metin sesli okuma yöntemiyle birkaç defa okunur. Okuma işleminin bitmesinin ardından öğrencilerin yarısına ‘metnin konusu, ana fikri, kişiler, zaman, yer, eş ve zıt anlamlı kelimeler, eş sesli kelimeler, deyimler, metnin başlığı, anlamı bilinmeyen kelimeler ve anahtar kelimelerin’ konu başlığı ve cevaplarının yer aldığı kartlar dağıtılır. Diğer yarısına ise aynı şekilde konu başlığı ve cevaplarının olduğu kağıtlar dağıtılır. Sonunda her öğrencinin elinde hem konu başlığı hem de cevapların yer aldığı bir deste kağıt bulunur. Öğrencilerden sıra arkadaşıyla grup olması istenir.

Bir grup öğrencinin elinde bulunan kağıtta yazan bilgiler şunlardır:

Ana fikri	Gök, yer, dal,	Anlamı bilinmeyen kelimeler
Öğrencilerin resim dersinde yaşadıkları	Deyimler	Öğretmen, Fuat, Sevinç, Selim
Başlık	Dere kenarı	Zıt anlamlı kelimeler
Zaman	Her öğrencinin kavak ağacının resmini kendi gördüğü gibi çizmesi ve öğretmenin resimlerin hepsinin doğru olduğunu söylemesi	Resim dersi, kavak ağacı
Kara, beyaz		

Diğer grubun elinde ise şu bilgiler yer alır.

Kara Kavağın Resmi	Konu	Kişiler
Yer	Bir olayı herkes kendi bakış açısına göre değerlendirir.	Olay
Resim dersi	Eş sesli kelimeler	Anahtar kelimeler
Eş anlamlı kelimeler	Bıyık altından gülümsemek İçi içine sığmamak Başına üşüşmek	
Uzun, şişman, yanlış, gitmek, kalın, kısa, yüksek,		Nasır

Öğrenciler sıra arkadaşıyla grup olur ve ellerindeki kartları birbirlerine okuyarak başlıkları ve uygun kelimeler bir araya getirerek eşleştirme yaparlar. Kartların eşleştirilmesinin ardından sınıfça kontrolü yapılır.

Değerlendirme : Çalışma kağıdı kullanılır.

Ek-28: Kart Eşleştirme Tekniğinde Kullanılan Dinleme Metni**KARA KAVAĞIN RESMİ**

Dersimiz resimdi. Öğretmenimiz, sınıfa girdi.

-Toplayın bakalım defterlerinizi, kalemlerinizi; bugünkü resim dersini dere kenarında yapacağız, dedi.

Çok güzel! Bu sefer her zamanki söylediğinden başka bir şey, güzel bir şey söylemişti. Sınıfı birden sevinç, heyecan uğultusu, ‘Ooooo!’ sesi doldurdu.

Öğretmen:

-Ooo, şırmayın yoksa gitmeyiz.

-Çabuk olun! İkişer sıra yapın! Konuşmadan... İtişip kakışmayın! Öndekiler, yürüyün bakalım, komutları arasında dere kenarına yürüdük.

Üstümüzde masmavi gök; onun üstünde güneş pırıl pırıl sert adımlarımızla havayı biraz tozlandırıyor; ama olsun, tertemiz hava, mis gibi.

İçi içine sığmıyordu insanın, hep şarkı söyleyelim istiyorduk. Dere kenarına varınca öğretmenimiz beş dakika serbest bıraktı bizi. Biraz sonra öğretmenin sesini duyduk:

-Burayı dinleyin! Dinleyin beni çocuklar! Şu ağacın çevresinde el ele halka olun hemen. Herkes olduğu yerde geri dönüp yirmi adım açılın. Şimdi herkes olduğu yere çöküp ağacın resmini yapsın. Ne görüyorsa onun resmini yapsın; kafadan yapmak yok. Yaptıklarınıza tek tek bakacağım ona göre.

Resme başlamadan önce, kara kavağa baktım uzun uzun. Şişman teyzelere benziyordu. Toprakta kalın kısa bir gövde çıkıyordu önce. Siyah, beyaz, yeşil, gri kabuğu vardı. Uzun düz çizgiler halinde yarılmıştı kabuk. Bu haliyle, nasırlı bir eli andırıyordu. Bu gövdeyi hemen bir çizdim. Sonra yukarısına baktım. Top bir bulut gibi yuvarlak bir yaprak yığını. Dal mal hiç bir şey görünmüyor, yapraklar örtüşmüş birbiri üstüne onu da kağıda geçirdim. Resmi bitirdim.

Sağımda Sevinç oturuyordu. O da bitirmişti. Kalkıp yanına gittim. Resmi görünce:

-Olmazzz, dedim, sil hemen yeniden yap. Yanlış! Kafadan yapmışsın sen!

-Niye?

Niye olduğunu biliyordum, ben doğru çizdiğime emindim. Onun resmi ise benimkine hiç mi hiç benzemiyordu. Sesimiz biraz yüksek çıkmış olmalı ki ötekiler üşüştü başımıza. Solumda oturan Fuat da benim gibi düşündüğünü söyledi. Şaşkınlıktan ne yapacağını bilemeyen Sevinç, benim resmimi görmek istedi. Gösterdim ona. Fuat da baktı. Keşke bakmaz olaydı:

-Seninki de yanlış, dedi. İsterseniz benim yaptığım resme bir bakın.

Fuat, gidip kendi yaptığı resmi getirdi. Bakar bakmaz, rahatça attım kahkahamı:

-Asıl seninki yanlış! Bir de gelmiş bana ders vermeye kalkıyorsun!

-Niye benimki yanlış oluyormuş?

-Evet seninki yanlış. Gel başkalarının resmine bakalım.

Baktık ama herkesin resmi bir başka. Herkes bir başkasının resmini görünce ‘Seninki yanlış!’ diye bağıyor. Bağırışımıza resim öğretmeni geldi. Kızdı bize, ‘Ne bu gürültü!’ diye. Neyse yanlış resimleri anlattık.

-Herkes yerine geçsin, resimlere tek tek bakacağım dedi.

Tamam, dedim. İçimden, şimdi kimin yanlış yaptığı ortaya çıkar. Önce Sevinç’inkine baktı. ‘İyi’, dedi ona. Sevinç’te bana baktı, bir gözünü açıp kapayarak ‘Ne haber?’ dedi. ‘Eyvah!’ dedim, benimki yanlış yani; ama nasıl olur? Resim öğretmeni benimkini de beğendi. Fuat’ın yanındaki Selim’inkini de. Ötekileri de beğendi. Doğrusu hiç bir şey anlamamıştım. Son resmi de beğendiğini söylediği zaman, parmak kaldırdım.

-Öğretmenim! Öğretmenim, gördüğünüzü yapacaksınız dediniz. Şu ağacı yaptık...

-Evet.

-Ama ağacın bendeki resmi başka, bu arkadaştaki resmi başka, öbür arkadaştaki resmi daha başka, yanlış olmadı mı bu?

Resim öğretmeni bıyık altından gülümsedi:

-Yanlış olmadı çocuklar, dedi. Birbirinin benzeri resimler yapsaydınız, asıl o zaman yanlış olacaktı. Çünkü her biriniz ağacı başka başka noktalardan, başka başka açılardan görüyorsunuz. Şimdi resimleri tam çizdiğiniz noktada bırakın, kendiniz yer değiştirin. Bakın, arkadaşımız gerçekten gördüğü resmi yapmış mı yapmamış mı?

Yer değiştirdik. Ben Fuat’ın yerine gitti. O benim yerime. Evet, Fuat gördüğünü yapmıştı. Ağaç, buradan başka görünüyordu. Benim bulunduğum yerden hiçbir dalı

görünmüyordu; ama buradan iki tane dal görünüyordu. Fuat bu iki dalı yapmıştı. ‘Hayır, gördüğünü yapmamış.’ diyen çıkmadı. ‘Ah! Şişko kara kavak sen neymişsin sen!’ demekle yetindik.

Süleyman BULUT
Kumbara Dergisi,Sayı 69

Ek-29: Kart Eşleştirme Tekniğinde Kullanılan Çalışma Kağıdı

1. Aşağıdaki kelime ve kelime gruplarını anlamlarıyla eşleştiriniz.

nasır

Belli belirsiz gülümsemek

bıyık altından gülümsemek

Çok heyecanlanmak

içi içine sığmamak

En çok el ve ayağın sürekli sürtünmelere uğrayan
noktalarında üst derinin sertleşmesiyle oluşan deri

2. Dinlediğiniz metin için bulduğunuz yeni başlığı aşağıdaki satırlara yazınız.

.....

3. Aşağıdaki boşlukları dinlediğiniz hikayeye göre doldurunuz.

Kişiler:

Yer:

Zaman:

Olay:

4. Dinlediğiniz metnin konusunu ve ana fikrini aşağıya yazınız.

Konusu:.....

Ana fikri:.....

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Kadir KILINÇ
Doğum Yeri ve Tarihi : Ödemiş 05.02.1986

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi :
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Makaleler

-SCI :
-Diğer :

Bildiriler

-Uluslararası :
-Ulusal :
Katıldığı Projeler :

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl : 2008-2012 Borlu Gazi İlköğretim Okulu
2012- Yeğenli İlkokulu

İLETİŞİM

E-posta Adresi : kadirkilinc35@hotmail.com
Telefon :
Tarih :